

CUPRINS

RECURS LA ISTORIE CU FILIP TEODORESCU	8
CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND CADRUL LEGAL AL ACTIVITĂȚII INFORMATIVE	14
CADRUL LEGISLATIV ȘI METODOLOGIA PROFESIONALĂ ÎN ACTIVITATEA SSI (1940-1945)	22
SUPORTUL LEGAL AL ACTIVITĂȚII INFORMATIVE ȘI DE SECURITATE ÎN PERIOADA COMUNISTĂ	30
S.R.I. ÎN ETAPA LEGIFERĂRII ACTIVITĂȚII SALE	49
REFLEXII PRIVIND TENDINTELE ÎN INTELLIGENCE-ul DE SECURITATE POST-MODERN	59
ZAHARIA HUSĂRESCU, VICTIMĂ A IMIXTIUNII POLITICULUI ÎN ACTIVITATEA SERVICIILOR SPECIALE	65
STRUCTURI NEOFICIALE DE INFORMAȚII ÎN ROMÂNIA (1937- 1948).....	71
UN EROU UITAT	79
AMINTIRI CU „CERNEALĂ VIOLENTĂ”	81
SECURITATEA ANILOR '70-'80 ȘI CENZURA IDEOLOGICĂ	87
UN ACT TERORIST PE TERITORIUL ROMÂNIEI	99
ACȚIUNEA „PIATRA”	103
DE CE NU PUTEA ATERIZA ELICOPTERUL LUI CEAUȘESCU LA DEVA.....	107
TULBURARILE ETNICE DE LA TARGU-MURES (19-20 martie 1989)	115
ANTISECURISMUL NU MAI ATRAGE PE NIMENI.....	133
DROBETA - TURNU SEVERIN: „Istorie și adevăr despre serviciile romane de informații”	136
ACADEMIA NAȚIONALĂ DE INFORMAȚII „MIHAI VITEAZUL” LA 20 DE ANI	139
DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR – SRI.....	141
NOI APARIȚII EDITORIALE.....	142
„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE” – PREZENȚĂ ȘI ECOURI.....	145

VITRALII
LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

Consiliul editorial

Prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu

Acad. Dinu C. Giurescu

Prof. univ. dr. Corvin Lupu

Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu

Col. (r) Filip Teodorescu, președintele ACMRR – SRI

Prof. univ. dr. Cristian Troncotă

Colegiul de redacție

Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu

Gl. bg. (r) Adrian Bărbulescu

Paul Carpen

Col. (r) Aurel V. David

Col. (r) Hagop Hairabetian

Gl. bg. (r) Maria Ilie (secretar de redacție)

Gl. mr. (r) Marin Ioniță

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Gl. bg. (r). Cristian Troncotă (redactor șef)

©ACMRR-SRI

București 2012

ISSN 2067-2896

Contact: #40-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

Revista „Vitrallii – Lumini și umbre” este tipărită și la editura „Paco” din București și distribuită la nivel național. Publicația poate fi achiziționată în librării și la chioșcurile de presă din întreaga țară, precum și la sediile sucursalelor ACMRR – SRI

Opiniile și punctele de vedere exprimate în cuprinsul revistei pot să nu corespundă cu cele ale ACMRR-SRI. Potrivit art. 206 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Reproducerea în orice formă a conținutului acestei publicații este permisă numai cu acordul prealabil al Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul Român de Informații. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Recurs la Istorie cu Filip Teodorescu

Ion Măldărescu¹: *Stimate domnule Filip Teodorescu, bine v-am găsit! Vă rog să acceptați un preambul, o introducere „romanțată”, aluzie la profesia dumneavoastră: în sensul larg, imaginea „spionului”, a agentului secret este asimilată astăzi cu imaginea celebrului James Bond - agentul 007. Cunoscutul personaj al lui Ian Fleming, interpretat în numeroase seriale de televiziune de actori cunoscuți: Sean Connery, George Lazenby, Roger Moore, Timothy Dalton, Pierce Brosnan și Daniel Craig, care i-au creat o aură specială. Agentul secret este prezentat drept super-om, este infailibil, se descurcă în orice situație, scapă din orice capcană, culege lauri și, de ce nu, se simte în largul său în compania femeilor frumoase. Cât adevăr și câtă „legendă” reprezintă descrierea?*

Filip Teodorescu: Dați-mi voie să vă mulțumesc pentru prilejul ce mi-l oferiți să mă adresez cititorilor revistei dumneavoastră, în special celor din diaspora românească din Europa și nu numai. Ceea ce vreau să transmit cititorilor nu este de domeniul fantasticului, ci al realului, activitatea ofițerului de informații român înscriindu-se pe traiectoria interesului național cu aspectele sale de perenitate (independență, integritate teritorială, suveranitate), dar și al priorităților naționale, politice, economice, de apărare, dintr-un moment sau altul al existenței statului român. Ofițerul de informații trebuie să aibă o foarte bună pregătire generală, dar și specifică activității sale pentru a putea să se integreze cu ușurință în orice mediu, să fie un bun interlocutor, să suscite interesul persoanelor pe care le abordează, dar să fie permanent atent să nu trezească suspiciuni și să-și compromită misiunea. Dacă îți iubești țara și demonstrezi acest lucru interlocutorilor, evident că vei câștiga simpatia chiar și a celor mai reticenți interlocutori. În câteva fraze am dorit să sintetizez esența calităților necesare unui ofițer de informații care nu este un super-om, dar este un patriot, cu o pregătire deosebită, pentru a desfășura cu succes o activitate deosebită.

I. M.: *Bergson afirma: „Democrația este compatibilă cu libertatea și cu demnitatea umană, dar are un viciu incurabil - lipsa criteriilor de selectare a valorilor...” Cum vi se pare „democrația” originală din România deceniului doi al mileniului trei?*

F.T.: O schimbare de regim politic, de mod de abordare a problemelor ce țin de esența existenței și propășirii nației române erau necesare și

---

¹ Fragmente din interviul acordat de președintele ACMRR-SRI directorului publicației on-line „AGERO-Stuttgart”, care se adresează publicului român din străinătate, precum și din țară. Textul integral poate fi citit la <http://www.agero-stuttgart.de/REVISTA-AGERO/JURNALISTICA/Filip%20Teodorescu%20%20un%20risc%20asumat%20de%20IM.htm>

inevitabile, nu numai pentru ieșirea noastră din punctul mort în care ajunsesem pe plan intern, dar și pentru integrarea României în sistemul relațional european și nu numai. Ceea ce s-a realizat în cei 22 de ani de la schimbarea din decembrie 1989 nu se datorează, din păcate, inteligenței și abordării cu seriozitate a problemelor majore ale poporului român. Și, nu că România nu ar avea personalități care ar fi putut să conducă țara spre mai bine. Am avut și avem asemenea personalități care, însă, au avut și au decența să nu se amestece în degringolada și lupta acerbă declanșată de componenți ai eșaloanelor inferioare ale puterii comuniste pentru acapararea pârghiilor esențiale de conducere în plan politic și economic. Cu mici excepții, au fost impuse, ori s-au autoimpus personaje mediocre, îndeosebi din punct de vedere al caracterului uman, principalul lor obiectiv fiind îmbogățirea și lepădarea de statutul de mediocritate nu prin dăruirea pentru interesul național, ci prin cățărarea pe trepte social-politice cât mai înalte. Rezultatul este foarte vizibil și concludent, fiind suficient să urmărim zi de zi confruntările reprezentanților ziselor formațiuni politice. Din tot ce spun acești reprezentanți răzbate dorința de a rupe pentru sine o bucată cât mai bună din ce a mai rămas din avuția națională. Aceste confruntări sunt edificatoare și penibile pentru ceea ce este „democrația originală” din România.

I. M.: *După o introducere oarecum metaforică, v-aș ruga să ne îndreptăm spre tema de dezbateră. Perioada „războiului rece” a secolului XX, a abundat în momente cruciale. România a avut de luptat pe cel puțin două fronturi invizibile: Est și Vest, atât împotriva KGB, cât și împotriva serviciile secrete ale statelor occidentale, și unele și celelalte, la fel de ostile României. Creat de Mihail Moruzov, continuat de Eugen Cristescu, serviciul secret român, fie el numit SSI, Securitate, SRI, SIE, a avut rezultate notabile. Se spune că, până la trădarea lui Pacepa, Departamentul Securității Statului căpătase o faimă de invidiat printre serviciile similare europene și americane. În calitate de persoană avizată, v-aș ruga să completați notificarea mea cu unele detalii.*

F. T.: Măhnirea mea profundă vizavi de ceea ce s-a întâmplat și se întâmplă încă în România din 1990 nu trebuie înțeleasă drept pesimism. De felul meu sunt un optimist și gândesc întotdeauna pozitiv. Această atitudine a fost și este și față de activitatea serviciului național de informații al României, indiferent de denumirea pe care a primit-o de-a lungul istoriei sale ca urmare a hotărârii forței politice conducătoare într-un moment sau altul al istoriei. Legile în baza cărora există și își desfășoară activitatea, precum și obiectivele sale principale sunt stabilite de conducerea politică a țării. Dacă aceste legi și obiective sunt bune sau rele, răspunzătoare este conducerea politică, serviciul național de informații este răspunzător dacă nu le aplică așa cum au fost ele adoptate. Calitatea activității și a rezultatelor obținute de serviciul național de informații de-a lungul istoriei sale au

fost pe măsura nevoilor României, dar și a calității oamenilor care au lucrat și lucrează în aceste structuri. Trebuie să precizez că rezultate notabile, recunoscute chiar și de către adversari, au fost obținute în special datorită calității și devotamentului ofițerilor de informații, acesta fiind motorul real al succesului în condițiile în care serviciul nostru nu a dispus niciodată de fonduri care să permită cumpărarea de oameni și de informații, așa cum procedează numeroase servicii de informații care nu au grija banilor și a dotărilor. Este evident, atât cât transpare public, că și colegii noștri mai tineri, aflați în activitate, au rezultate demne de toată lauda. Când legea va permite abordări mai deschise, fără a prejudicia interesele țării, fiți siguri că veți avea motive de mândrie națională pentru activitatea ofițerului român de informații.

I.M.: *Ofițerul de informații-contrainformații se află într-o postură permanent ingrată, statut demonstrat de istoria serviciilor secrete. Cei mai mulți dintre confrății domniei voastre s-au „pierdut” într-un anonim nedrept, dar firesc profesiei. În cazul dumneavoastră, soarta a hotărât să se întâmple altfel. Incontestabil, faceți parte din elita intelligence-ului românesc al ultimelor decenii. În calitatea pe care ați deținut-o, prin obligațiile serviciului și ale regulamentului militar, v-ați „asumat riscul” de a iniția, organiza și/sau executa acțiuni periculoase. Evenimentele anului 1989 au bulversat întreaga planetă, Europa în general și România în special. În acel decembrie ați mers în misiune ordonată la Timișoara. Acum, la mai bine de două decenii de la derularea evenimentelor, relatarea, alta decât cea vehiculată în mass-media, a unui personaj avizat, ar fi relevantă, desigur, în limita în care detaliile pot fi făcute publice, fără a afecta jurământul militar depus și/sau siguranța statului român.*

F.T.: În decembrie 1989 eram director adjunct al contraspionajului român. Am fost trimis la Timișoara de către generalul Iulian Vlad, întrucât în toamna aceluia an am condus controlul de fond pe ultimii doi ani

ai activității Securității Timiș, deci cunoașteam bine situația informativ-operativă din zonă. Puteam astfel să contribui la descifrarea acțiunilor antiromânești și antiregim, organizate și declanșate la Timișoara, având în vedere multitudinea de informații existente cu privire la iminența declanșării unor acțiuni destabilizatoare în acea zonă. Conștienți fiind de inevitabila înlocuire a conducerii politice a țării, șefii serviciului național de informații aveau obligația să-și îndeplinească, cu prudență și fără ostentație, misiunea de cunoaștere a factorilor și forțelor implicate în răsturnarea ce urma să aibă loc. Întrucât această temă am abordat-o pe larg atât în volumul „*Un risc asumat*” publicat în decembrie 1992, precum și în numeroasele mele apariții publice, nu voi menționa aici decât concluzii esențiale. Serviciul național de informații român nu a fost surprins de răsturnarea de regim din decembrie 1989. Pe fond, înțelegea și chiar era de acord cu această schimbare.

- Producerea schimbării a fost stimulată de acțiuni concertate ale serviciilor de informații din Vest și din Est, care au angrenat toate mijloacele de propagandă la îndemână pentru a stimula nemulțumirea justificată a populației din România și a o folosi ca masă de manevră. Concomitent, au fost infiltrați, ilegal, instigatori, special pregătiți și dotați, inclusiv cu arme de foc, dar și aparținători ai serviciilor de informații interesate. Prezența celor aproximativ 20000 de „turiști” sovietici și a miilor de „refugiați” români returnați legal sau ilegal României, după ce fuseseră pregătiți și instruiți în lagăre speciale din Ungaria, au constituit forțele de șoc autoare ale producerii dezordinii, pusă apoi în sarcina demonștrărilor români din uzinele timișorene.
- Din nefericire pentru români puterea, îndeosebi cea militară, a fost acaparată de personaje bine cunoscute ca fiind în slujba sovieticilor, nume cunoscute astăzi de toți românii. Ei au impus comiterea unui adevărat masacru, după ce cuplul prezidențial a fost determinat să fugă în mod rușinos, iar conducerea politică din imediata apropiere s-a comportat pe măsura „valorii” ei.
- Prima grijă a trădătorilor intereselor naționale românești a fost punerea în incapacitate de acțiune a serviciului național de informații, care ar fi putut să le zădărnicească planurile de repunere a României în subordinea comunismului sovietic. Este cazul să recunoaștem că această verigă importantă a oricărui stat s-a lăsat mult prea ușor și nejustificat călcată în picioare de neiubitorii României.
- Ce a urmat în primele luni ale anului 1990 este dezonorant pentru România. Lupta dintre diferite grupuri, grupulețe și tendințe, de a acapara o bucată cât mai semnificativă din țară a fost acerbă, sângeroasă și cu repercusiuni pe care și astăzi românii le resimt din plin.

I.M.: „Revoluțiile populare” din unele țări africane par a fi astăzi o copie fidelă, dar la altă scară, „procesate” cu alt scenariu, a evenimentelor care au modificat harta lumii și Europa anului 1989, culminând cu baia de sânge din zilele „revoluției” decembriste din România. Și în 1989, și în 2011 „efectul domino-ului” a lucrat eficient. Scenariul este evident asemănător. Diferă doar „actorii” și teatrul de operațiuni. În opinia dumneavoastră, cui datorăm punerea în scenă, cui au aparținut actorii din 1989 și ce s-a urmărit? Dar acum?

F.T.: Este știut de toți, chiar și de cei cu minime cunoștințe în domeniul relațiilor internaționale, că aspectul economic determină toate acțiunile interstate. Lupta între sisteme politice, între ideologii pornește de la interesul economic. Fiecare stat cu forță economică și militară semnificativă dorește și acționează nu numai să-și mențină poziția, dar și să obțină avantaje în detrimentul concurenților. De aici au pornit întotdeauna conflicte militare, deși nu se cunosc situații ca un stat să recunoască adevăratul motiv al intervenției sale armate. În anul 1989, când ideologia comunistă își epuizase capacitatea de a convinge că este mai bună decât cea capitalistă, a fost simplu și facil să fie înlăturată, nemaivând adepți convinși nici printre conducătorii comuniști. Dacă această problemă a fost rezolvată în mare parte în urmă cu două decenii, în Europa, statele din Orientul Îndepărtat, rămase încă în zona ideologiei comuniste modernizate, sunt „nuci” prea tari pentru a fi sfărâmate prin procedeele aplicate în Europa. Extremismul unor conducători arabi care vor să-și exprime puncte de vedere proprii, de regulă în contradicție cu interesele propriilor popoare, nu are nici o șansă de supraviețuire la asaltul intereselor occidentale, cu atât mai mult cu cât acei dictatori, mai mici sau mai mari, scapă din vedere că sprijinul propriilor popoare este esențial pentru supraviețuirea lor. De regulă, dictatorii pierd noțiunea realității înconjurătoare și devin victime sigure ale intereselor economice externe.

I.M.: În decembrie 1989, odată cu „deschiderea” granițelor, pe teritoriul României a intrat cine și cum a vrut. Serviciile speciale străine nu s-au sfiit să-și trimită „solii”, pe unii dintre aceștia, dumneavoastră, cunoscându-i în tranșeele războiului invizibil. Ne puteți relata ceva despre cei identificați?

F.T.: Desigur că mulți ne erau cunoscuți. Ne-am luptat cu adversari profesioniști și nu ca dușmani personali. Noi, serviciul de informații românesc, am fost învinși în decembrie 1989, nu de adversari, ci de conaționali puși în slujba străinilor. Și eu, ca și colegii mei, probabil că am fi acționat ca și adversarii noștri dacă eram în situația să ocupăm teritorii ce nu ne aparțineau. Recunosc, am fost învinși.

I.M.: Abwehr, NKVD-KGB-FSB, MI5, SIS, Mossad... Deși configurația politică și socială a lumii s-a schimbat radical, în ultimele decenii, un stat modern nu poate supraviețui fără un serviciu special. Ca profesionist, cum apreciați

activitatea Serviciului Român de Informații și a Serviciului de Informații Externe - pentru a le numi pe cele mai importante - la nivelul anului 2011? Rapoartelor prezentate de instituțiile numite li se acordă importanța cuvenită, sau deciziile politice ignoră valoarea informațiilor puse la dispoziție?

F.T.: Întrebarea dvs. este directă, dar răspunsul nu poate fi decât al unuia aflat în afara sistemului. Sunt convins că cei care au preluat munca vechilor ofițeri de informații își fac datoria cu conștiinciozitate și devotament față de interesele majore ale patriei române. Este evident și inevitabil că ei acționează în concordanță cu legile actuale ce le reglementează competențele, precum și cu prioritățile stabilite de conducerea politică a țării. Altfel nu se poate. Dacă valoarea informațiilor puse la dispoziția decidenților politici este bună, firesc este ca aceasta să se reflecte în măsurile adoptate de conducerea politică spre binele țării și prosperitatea cetățenilor săi. Cititorii revistei dvs. trebuie doar să urmărească rarele ieșiri în public, așa cum este și firesc, ale conducătorilor celor două instituții nominalizate în întrebarea dumneavoastră, pentru a găsi răspunsurile corecte.

I.M.: ... *Întrebarea directă a primit un răspunsul abil al profesionistului, dar să continuăm. O societate modernă se definește prin grupul de valori în care crede și care conduce către o anumită tipologie colectivă. În actuala conjunctură, ce este de făcut? Mai există speranța restaurării intelligence-ului românesc? Cum priviți statutul, menirea și eforturile unui serviciu modern de informații în contextul globalizării agresive?*

F.T.: Nu există societate modernă sau mai puțin modernă, conducători de state puternice sau mai puțin cunoscute, care să nu-și dorească un serviciu secret de informații care să-i pună la îndemână datele necesare pentru orientarea corectă a pașilor ce trebuie să-i facă în plan intern sau în relațiile cu alte state. Ca profesionist al domeniului, urmăresc cu atenție tot ce se întâmplă, mă bucur sincer când colegii mai tineri au succese și mă întristez când observ că factorii politici încearcă să subordoneze activitatea acestora unor interese de grup sau chiar personale. Este necesar ca nimeni să nu se amestece, în interes personal, în activitatea serviciilor secrete, motiv pentru care cred că legislația în domeniu trebuie pusă în concordanță cu cerințele etapei în care se află România.

A consemnat **Ion Măldărescu**

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND CADRUL LEGAL AL ACTIVITĂȚII INFORMATIVE

Serviciile de informații pentru securitate sunt instituții statale care studiază și cercetează factorii ce pot afecta securitatea statului. Ele se pot afla în relații de subordonare sau funcționale cu guvernul ori sunt, cum este și cazul României, organizate ca autorități administrative autonome aflate sub control parlamentar.

Într-o accepțiune mai largă, prin **informații de securitate** se înțeleg informațiile referitoare la contracararea amenințărilor la adresa securității naționale, provenite îndeosebi din acțiuni de spionaj, sabotaj, extremism politic, etnic sau religios, subversiune și altele.

Serviciile de informații au competențe atribuite în exclusivitate și **stabilite prin lege**, care le determină identitatea și le conturează locul și rolul atât în societate, cât și în ansamblul sistemului instituțional statal.

Serviciile de informații sunt abilitate legal să folosească mijloace și metode de activitate atât publice, dar mai ales secrete, a căror utilizare implică respectarea unor cerințe stricte de legalitate și oportunitate.

Desfășurându-și activitatea în domeniul acțiunilor, actelor și faptelor cu caracter secret și subversiv, sub imperiul clandestinității, serviciile de informații **trebuie să dispună de reguli și proceduri specifice secrete**, care să le permită îndeplinirea funcțiilor sociale ce le revin: cunoaștere-anticipare, prevenire, descurajare, protecție și intervenție.

Dintotdeauna, problema raportului dintre scopurile activității serviciilor de informații și mijloacele și metodele aflate la dispoziția acestora a constituit o preocupare a factorului politic, generată de necesitatea menținerii sub control a eventualelor derapaje către abuzuri, ilegalități sau exces de putere, concretizate fie în deturnarea de la scopurile prestabilite, fie în utilizarea excesivă a mijloacelor aflate la dispoziție.

Reglementarea – prin lege – a unora dintre mijloacele și metodele utilizate de serviciile de informații a fost **determinată de necesitatea protejării drepturilor și libertăților individuale**, a utilizării acelor dintre ele care au un caracter intruziv, prin stabilirea condițiilor de îndeplinit și a procedurilor de urmat, sub controlul anumitor autorități, considerate independente și imparțiale, puse în slujba exclusivă a interesului național.

Soluțiile legislative adoptate vizează și o echilibrare a raporturilor dintre drepturile indivizilor, pe de o parte, și drepturile pe care aceștia le-au delegat autorităților statului, în vederea protecției eficiente a interesului public, a drepturilor și libertăților colective, societale, pe de altă parte.

Prin natura activității lor, independent de regimul politic, asupra **serviciilor de informații planează, într-o măsură mai mare sau mai mică, riscul de a li se interpreta activitatea drept represivă**, fiindcă întotdeauna va exista o parte nemulțumită de aplicarea legii și care o va contesta, convinsă fiind de injustiția, sau și mai rău, de persecuția la care a fost supusă.

După cum este bine știut, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord are o îndelungată și veritabilă tradiție a democrației parlamentare dar, cu toate acestea, serviciile sale de informații, deși puse sub protecția Coroanei, nu au fost și nu sunt scutite de acuzația de practicare a unor activități de poliție politică specifice regimurilor totalitare. Interesant este și faptul că încă sunt în vigoare „Prerogativele regale” din secolul al XVI-lea, mai precis din timpul Elisabetei I, care „conferă serviciilor secrete de informații puterea și dreptul de a întreprinde orice acțiune necesară pentru apărarea regatului”.

În abordarea cadrului legal al activității de informații trebuie să pornim de la o succintă definiție a termenilor:

- Prin sintagmele „**activitatea de informații**” sau „**activitatea informativ-operativă**” înțelegem toate etapele pe care le parcurge informația, de la stadiul de știre sau zvon până la cel de produs finit valorificabil, respectiv culegerea, completarea, verificarea, documentarea, evaluarea, analiza, sinteza și valorificarea informației.

- **Baza legală a activității de informații** este reprezentată de totalitatea actelor normative, începând cu legea fundamentală – Constituția, continuând cu legile, decretele, hotărârile guvernului, ordinele și instrucțiunile conducerii instituției de informații sau ale organului tutelar, care stau la baza organizării și desfășurării activității informativ-operative. De menționat, în context, că instrucțiunile, ordinele ori metodologiile de lucru au caracter secret și se limitează strict la specificul instituțional, dar sunt elaborate și duse la îndeplinire prin respectarea legii, în spiritul și conținutul ei. De exemplu, sistemul de lucru cu agentura, mijloc fundamental al activității de informații, este reglementat prin ordine sau instrucțiuni strict secrete. Atât instituția serviciului de informații cât și persoana utilizată ca agent de informații sunt obligate să respecte cu strictețe confidențialitatea legăturii și identitatea sursei, orice deconspirare fiind inclusă în categoria infracțiunilor ce țin de secretul de

stat. În același timp, trebuie să se respecte cu aceeași strictețe drepturile și libertățile cetățenești, așa cum sunt stipulate în sistemul de drept internațional umanitar și în Constituția țării. Situația este identică și în cazul utilizării celorlalte metode și mijloace specifice, cum ar fi: interceptarea comunicațiilor, supravegherea exterioară (filajul), infiltrarea, marșutizarea, constatarea/percheziția secretă, legenda, jocul operativ etc.

Pentru a înțelege mai bine raportul baza legală – activitatea de informații, nu este lipsit de interes un scurt recurs la istorie.

Activitatea de informații este o meserie dintre cele mai vechi, apărând, în diverse forme de organizare, odată cu constituirea primelor formațiuni statale. Datorită caracterului ei special, activitatea de informații s-a desfășurat până în epoca modernă după reguli nescrise sau în baza unor regulamente strict confidentiale.

Întrucât structurile statale de informații erau subordonate factorului suprem de putere în stat, obiectivele, direcțiile și modalitățile de acțiune erau la discreția acestuia.

După constituirea statelor moderne, în funcție de forma de organizare statală, dar și de tradiții, structurile oficiale de informații au fost instituționalizate și plasate, de regulă, sub coordonarea șefului statului (monarh, președinte) sau a primului ministru. Odată cu creșterea rolului legislativului în statele democratice, prin anii '50 ai secolului trecut, s-a manifestat preocupare pentru constituirea unui cadru legal concret și, pe cât posibil, transparent, al organizării și atribuțiilor structurilor informative naționale, procesul fiind mai evident în anii '90.

Preocupările factorului politic, dar mai ales ale societății civile, de reglementare cât mai strictă a activității de informații au fost stimulate și de faptul că apărarea securității statului prin mijloacele muncii informative se realizează inevitabil cu suspendarea temporară a unor drepturi sau libertăți individuale, așa cum sunt prevăzute de legea publică, cum se întâmplă, într-o anumită măsură, pretutindeni în lume.

Securitatea statului și drepturile și libertățile individuale reprezintă, deopotrivă, valori fundamentale, prevăzute și garantate constituțional și apărare prin lege. Suspendarea temporară a unora dintre aceste drepturi și libertăți fundamentale, prevăzută în lege, are ca unică rațiune apărarea securității naționale și a cetățeanului. Principiul care se poate formula este simplu: statul, prin instituțiile sale abilitate (serviciile de informații) își rezervă dreptul de a suspenda temporar un drept inalienabil pentru ca cetățeanul să fie apărat, în sensul de a se

putea bucura în continuare de drepturile și libertățile sale fundamentale ca om al lumii moderne (post-moderne).

Problema legiferării drepturilor și libertăților individuale (menționate anterior în legislația engleză, prin *Magna Charta* și, respectiv, *Habeas Corpus Act*) s-a pus în a doua parte a secolului XVIII, o dată cu lansarea devizei „libertate, egalitate, fraternitate”.

Instituția drepturilor și libertăților fundamentale avea să cunoască o dinamică aparte abia în a doua parte a secolului XX, găsindu-și expresia în mai multe documente internaționale adoptate, cele mai importante fiind Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966), Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966), Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (Helsinki, 1975), Documentul final al Reuniunii de la Viena a reprezentanților statelor participante la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (1989), Documentul Reuniunii de la Copenhaga asupra dimensiunii umane a Conferinței pentru Securitate și Cooperare (1990), Carta de la Paris pentru o nouă Europă (1991).

În societățile pre-moderne, apărarea securității statului a premers prezervării drepturilor și libertăților individuale. Sub imperiul dezideratului protecției drepturilor individuale, Statele Unite au ajuns până la a acorda prioritate protecției cetățeanului față de apărarea securității naționale („decât un drept individual încălcat, mai bine să fie încălcat unul de securitate națională”). Această orientare a durat până la 11 septembrie 2001, moment din care, atât în SUA cât și în alte țări cu tradiție democratică, inclusiv Marea Britanie, măsurile destinate descoperirii și prevenirii acțiunilor teroriste catastrofale vin în contradicție, tot mai evident, cu normele de protecție a drepturilor și libertăților cetățenești, fie că este vorba de străini naturalizați sau de conaționali suspecti de legături oculte cu fundamentalismul islamic!

Pentru reducerea riscurilor unor derapaje ale serviciilor de informații și diminuarea încălcării drepturilor și libertăților individuale în procesul activității informativ-operative, **statele democratice au recurs la o reglementare cât mai exactă și transparentă a competențelor legale ale serviciilor secrete și, totodată, la instituirea unor forme de control** asupra activității acestora, dintre care cel parlamentar s-a dovedit cel mai important.

Acest proces de reglementare mai strictă și deschisă a activităților informativ-operative cu impact direct asupra drepturilor și libertăților

individuale (reținere, cercetare penală, violarea domiciliului, a corespondenței și convorbirilor telefonice etc.) **a fost unul dificil și de durată.**

După cel de-al doilea război mondial, prima legiferare transparentă a activității serviciilor de informații a reprezentat-o Legea Securității Naționale din SUA (*National Security Act, 1947*), prin care a fost constituită comunitatea informativă și s-au stabilit atribuțiile acestora potrivit standardelor democratice ale acestui stat.

Conform legii menționate, serviciile comunității informative au obligația să furnizeze informații oportune, obiective, independente de considerentele sau tendințele politice și bazate pe toate sursele aflate la dispoziția lor.

Legea privind Apărarea Constituției din R.F. Germania (1950), prevede că federația și fiecare land în parte au propriile organe de Apărare a Constituției. Principalele atribuții ale Oficiului Federal pentru Apărarea Constituției erau culegerea și evaluarea informațiilor asupra activităților extremiste, desfășurate de autohtoni și străini, care periclitează securitatea statului, precum și în legătură cu acțiunile serviciilor adverse străine.

În Italia, prima reglementare legală deschisă în materie a reprezentat-o Legea nr. 801 din 24 octombrie 1977 privind instituirea și organizarea serviciilor de informații și de securitate, care a fost modificată în 1991, serviciile de informații devenind responsabile și cu lupta împotriva crimei organizate: SISMI pentru acțiunile din exterior și SISDE pentru cele care se derulează în țară. Legea obligă Guvernul să prezinte Parlamentului la fiecare șase luni un raport scris asupra politicii de informații și a rezultatelor obținute.

Următoarele acte normative privind comunitățile informative în ansamblu sau doar anumite agenții au apărut în Australia (Legea privind Informațiile de Securitate din 1979, amendată în 1987) și Canada (Legea de înființare, organizare și funcționare a CSIS, 1984)

În Marea Britanie, țară cu o puternică tradiție în domeniul informațiilor secrete, dar și în cel al democrației, prima reglementare legală deschisă în materie a reprezentat-o Legea Serviciului de Securitate (*Security Service Act*), elaborată abia la 27.03.1989, conform căreia „atribuția serviciului este apărarea securității naționale și, în mod deosebit, apărarea țării împotriva amenințărilor spionajului, terorismului și sabotajului, a activităților agenților unor puteri străine și acțiunilor care au drept scop răsturnarea sau subminarea democrației parlamentare prin mijloace politice, economice sau violente”.

O altă atribuție a Serviciului stipulată în *Security Service Act* este apărarea bunăstării economice a Regatului Unit împotriva amenințărilor pe care le reprezintă acțiunile și intențiile unor persoane din afara insulelor britanice.

În legătură cu atribuțiile stabilite Serviciului de Securitate, doctrina de securitate britanică precizează că *„Apărarea securității naționale și a bunăstării economice, precum și prevenirea infracțiunilor constituie, potrivit art. 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, bază legală, în cazuri motivate, pentru amestecul unei autorități publice în viața intimă și de familie a unei persoane, în căminul și corespondența acesteia”*.

De asemenea, potrivit Convenției, un stat poate înființa un serviciu de securitate pentru culegerea unor informații despre cetățeni, dacă acest serviciu este așezat pe o bază juridică clară, cu garanții adecvate și efective împotriva abuzurilor.

Concepția spaniolă privind serviciile de informații este stabilită prin Legea nr. 11 din 6 mai 2002, care stipulează la art. 1 că *„Centrul Național de Informații (Centro Nacional de Inteligencia - CNI) este un organism public a cărui sarcină constă în a furniza Primului Ministru și Guvernului informațiile, analizele, studiile sau previziunile care permit prevenirea și evitarea oricărui pericol, a oricărei amenințări sau agresiuni la adresa independenței sau integrității teritoriale a Spaniei, a intereselor naționale și stabilității statului de drept și instituțiilor sale”*.

Reglementări similare au apărut în Olanda, țară în care Serviciul de securitate și informații generale (AIVD - *Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst*) a fost înființat încă din vara anului 1945, după încheierea celui de al Doilea Război Mondial, când Olanda a fost eliberată de trupele germane, și reorganizat în 1956, 1977 și 2002. Această ultimă reorganizare s-a datorat Legii serviciilor de informații și securitate din 07.02.2002. Potrivit legislației, AIVD poate fi obligat de către instanțele judecătorești să publice înregistrările deținute asupra unui cetățean, dar cu o fiabilitate (relevanță pentru securitatea națională) mai mare de cinci ani. Principalele atribuții ale AIVD includ: monitorizarea grupurilor specifice, cum ar fi activiști de stânga, grupuri islamice și extremiști de dreapta; monitorizarea legăturilor (*sourcing* de informații) ale serviciilor de spionaj străine; efectuarea controalelor de fond asupra persoanelor angajate în „poziții cheie”, în special publice; investigarea atentatelor teroriste și a altor infracțiuni de atentat și amenințare; oferirea de consultanță și de avertizare cu privire la riscurile de securitate națională.

Comunitatea informativă japoneză reprezintă un caz cu totul special, dat fiind faptul că, prin tradiție, întregul sistem instituțional al statului este angrenat în culegerea de informații. În fiecare minister sau agenție guvernamentală există câte un sector care se ocupă de munca informativă specifică instituției respective. Toate aceste sectoare se subordonează și sunt coordonate de Oficiul de Investigații al Guvernului.

În țările ex-comuniste din Europa centrală și de est activitatea de reglementare legală a activității de informații s-a derulat după 1990, România fiind una dintre primele care a făcut acest lucru, prin adoptarea Legii nr. 51 din 29 iulie 1991 privind Siguranța Națională a României și a Legii nr. 14 din 24 februarie 1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații, urmată de actele normative privind organizarea și funcționarea Serviciului de Transmisiuni Speciale (Legea nr. 92/1996), Serviciului de Informații Externe (Legea nr. 1/1998) și Serviciului de Pază și Protecție (Legea nr. 191/1998).

Dintre reglementările legale similare din alte țări ex-socialiste menționăm Legea privind activitatea operativă de investigare și Legea privind Serviciul de siguranță din Ucraina (1992), Legea siguranței naționale din Ungaria (1995), Legea privind funcționarea Consiliului Consultativ pentru Securitate Națională din Bulgaria (1999), Legea nr. 153/1994 privind organizarea, coordonarea și auditul serviciilor de informații din Cehia, Legea nr. 764/31 decembrie 1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Legea organismelor de securitate din Estonia (2001), Legea Agenției de Securitate Internă și a Agenției de Informații Externe din Polonia (2002), Legea privind serviciile de securitate din Croatia (2002)¹.

Din cele prezentate rezultă fără dubii că **obiectivele activității de informații și modalitățile de lucru au fost și sunt stabilite de către factorul politic. În regimurile democratice, legiuitorul manifestă o grijă mai mare pentru configurarea cât mai clară a bazei legale a activității de informații**, care devine mai transparentă și este supusă unor diverse forme de control, între care și cel parlamentar. De menționat, în context, că societatea civilă a acordat o atenție sporită reglementării legale a activității agențiilor de informații cu sarcini de securitate internă. Înființarea și activitatea multora dintre acestea fac obiectul

---

¹ Cele mai multe dintre datele privind legislația referitoare la activitatea de informații din alte țări au fost preluate din lucrarea, deosebit de bine documentată, a ex-directorului SRI, Alexandru - Radu Timofte „*Originile și mărirea, declinul și renașterea lumii informațiilor secrete*”, Editura ANI, București, 2004

unor legi, în timp ce multe agenții din celelalte categorii sunt încă reglementate prin hotărâri de guvern sau regulamente.

În regimurile autoritare, inclusiv în cele de factură comunistă, s-a manifestat un interes redus pentru așezarea pe baze legale temeinice a activității informativ-operative, unele prevederi normative în materie fiind deliberat formale.

Configurarea cât mai clară a cadrului legal al activității de informații este foarte importantă atât pentru societate, cu scopul de a preveni eventualele excese și derapaje de la normele democratice ale serviciilor secrete, cât și pentru cadrele de informații, care pot fi trase la răspundere pentru faptele lor profesionale doar în măsura în care au încălcat legea ori au aplicat-o abuziv. Pentru faptul că legislația care guverna activitatea informativ-operativă a fost, în anumite perioade și pe anumite segmente, excesivă ori represivă, responsabilă este clasa politică, aceea care a elaborat-o.

Pentru a nu se mai repeta abuzuri asupra cadrelor de informații de genul celor petrecute după schimbările politice de la sfârșitul anilor '80 și începutul anilor '90 în arealul ex-comunist est-european, pe lângă reglementarea cât mai clară a activității de informații, **este necesară și adoptarea unor legi privind statutul profesional și de carieră al ofițerilor de informații.** La acest capitol, în România există o inițiativă legislativă de mai mulți ani, care, din păcate, datorită disputelor politice, a rămas „înghețată în proiect”, alături de întregul pachet de legi privind securitatea națională.

Realitatea istorică a ultimelor două decenii a demonstrat că în lumea democratică serviciile de informații sunt o oglindă a societății, dar și a oamenilor care o conduc. Dacă există voință politică, iar oamenii din instituțiile care reprezintă puterile statului (legislativă, executivă și judecătorească) sunt sincer animați de un naționalism echilibrat și de bună calitate, atunci instituțiile de forță, inclusiv serviciile de informații, sunt puternice, adică veghează în mod real la respectarea legii. Altfel, totul este deșertăciune.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

CADRUL LEGISLATIV ȘI METODOLOGIA PROFESIONALĂ ÎN ACTIVITATEA SSI (1940-1945)

Militar cu o bogată experiență, care onorase multe din posturile de comandă ale ierarhiei ostășești până la momentul 6 septembrie 1940 când a preluat funcția de Conducător al statului român, generalul Ion Antonescu era conștient „*că un stat nu poate fi cârmuit fără a avea la dispoziție o orientare informativă cât mai largă și mai precisă*”. Au fost și ocazii când s-a implicat fie direct în activitatea informativă, fie prin conceperea unor ordine și regulamente. Așa de exemplu, în perioada 1922-1926, generalul Ion Antonescu îndeplinise funcția de atașat militar al României la Paris, Londra și Bruxelles. De asemenea, Regulamentul de organizare a Serviciului Secret de Informații al armatei române din 20 aprilie 1934 a fost elaborat într-o vreme când generalul îndeplinea funcția de șef al Marelui Stat Major, pentru ca Regulamentul de reorganizare a aceleiași instituții — din 31 ianuarie 1938 — să intre în vigoare prin semnătura aceluiasi Ion Antonescu, dar în calitate de ministru al Apărării. Toate acestea ne îndreptățesc afirmația că Ion Antonescu se afla printre cei ce știau să aprecieze la justa valoare rolul și locul ce se cuvin unui serviciu de informații atât pentru instituția militară, cât și pe ansamblul unei societăți moderne.

Din această perspectivă se poate explica și faptul că printre primele sale acte de guvernare se numără și **Decretul-lege nr. 3083 pentru înființarea Serviciului Special de Informații (SSI)**, ce a intrat în vigoare cu începere de la 8 septembrie 1940, eveniment care marchează importanța și urgența pe care generalul Ion Antonescu, în calitate de conducător al statului, le-a pus în organizarea unei astfel de instituții fundamentale. Prin acest Decret-lege s-au pus bazele SSI și a început o nouă etapă în istoria și tradiția informativă din România.

Noul serviciu de informații se înființa pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri și se subordona direct conducătorului statului, iar ca înzestrări bugetare, logistice și administrative depindea de Ministerul Apărării Naționale și Secretariatul General al Guvernului. În domeniul culegerii, verificării și valorificării informațiilor ce interesau factorii de decizie politico-militară, art. 2 al Decretului-lege nr. 3083 stipula că „*SSI conlucrează cu celelalte ministere și cu Marele Stat Major al armatei*”. După cum comenta Eugen Cristescu:

„textul fiind destul de larg, pentru interpretarea lui trebuie să ne referim la intențiile legiuitorului [Ion Antonescu — n.n.], care a voit ca el să fie șeful superior al acestui serviciu ce urma să acționeze numai conform ordinelor și directivelor sale”. Aceeași reglementare juridică mai specifică la art. 3 că SSI era *„un corp de specialitate, condus de un director general”*, iar Serviciul urma să funcționeze pe baza unui statut-regulament propriu. În prima fază s-a stabilit ca personalul Serviciului să nu beneficieze de prevederile Codului funcționarilor publici „Regele Mihai I”. Ulterior s-a revenit asupra acestui aspect.

Cu ocazia unui Consiliu de Miniștri din 14 octombrie 1940, conducătorul statului român și-a stabilit clar poziția în ceea ce privește metodele de guvernare: *„Îmi trebuie ordine, încrederea tuturor cetățenilor, dar prin lege și prin justiție și prin dreptate, iar nu prin acte arbitrare”*. De aici rezultă clar că transformarea SSI într-o instituție care să funcționeze pe baza unei legi organice publicate în Monitorul Oficial nu reprezenta altceva decât faptul că reorganizarea instituțională a statului român, prăbușit o dată cu granițele României Mari în nefericita vară a anului 1940, viza și activitatea de informații, adică ceea ce astăzi înțelegem prin *intelligence*. Iar activitatea de informații, la rândul ei, era concepută ca un instrument al unei bune guvernări sau, după cum spunem astăzi, al unui management performant.

La 12 noiembrie 1940 a fost elaborat **Decretul-lege nr. 3813 privind organizarea și funcționarea SSI**, ocazie cu care a fost numit în funcția de director general Eugen Cristescu, fost șef al Siguranței și cunoscut ca un temut adversar al mișcărilor politice extremiste de dreapta și de stânga. În lucrările sale memorialistice, Cristescu insistă mult pe problema legalității în activitatea de informații ca fiind fundamentală pentru credibilitate și eficiență. În stadiul actual al cercetării, rezultă că este **pentru prima oară în istorie când un serviciu secret de informații își desfășoară activitatea în baza unei legi organice publicate în Monitorul Oficial**.

Acest nou act normativ stipula funcționarea SSI pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri (art. 1) și îl subordona directivelor conducerii statului (art. 2). În ceea ce privește administrația, SSI se subordona Subsecretariatului de Stat pentru Armata de Uscat și Subsecretariatului General. Spre deosebire de prevederile Decretului-lege nr. 3083 din 8 septembrie, noua reglementare juridică prevedea la art. 6 că *„personalul civil al SSI este supus dispozițiilor care*

reglementează Partea I din Codul Funcționarilor Publici, «Regele Mihai I». Gestiunea SSI intra în competența Subsecretariatului de Stat pentru Armata de Uscat. Șefului SSI — care avea gradul de director general — i se încredințează *„deplina libertate în ce privește organizarea Serviciului, mănuierea fondurilor afectate și fixarea atribuțiilor pentru întregul personal”* (art. 5).

Transformarea SSI într-o instituție încadrată în legile țării, având răspunderea actelor și lucrând în strânsă colaborare cu celelalte autorități ale statului și prin cooperare cu întreaga comunitate informativă (Biroul II din Marele Stat Major, structurile informative ale ministerelor de Interne și Externe etc.), s-a realizat în baza următoarelor principii:

- 1) Adaptarea la noua situație internă și internațională a României;
- 2) Precizarea strictă a misiunilor ce reveneau Serviciului, conform dispozițiilor Președinției Consiliului de Miniștri;
- 3) Extinderea în spațiu a căutărilor de informații prin sporirea organelor interne și externe;
- 4) Descentralizarea și fixarea strictă a atribuțiilor fiecărei componente a structurilor informative;
- 5) Specializarea cadrelor după o selecție riguroasă și utilizarea ca element de bază a ofițerilor detașați de la Ministerul Apărării Naționale;
- 6) Sporirea rațională a cadrelor în raport cu dezvoltarea acțiunilor informative și cu extinderea în spațiu a căutărilor și verificărilor;
- 7) Legalitatea desăvârșită bazată pe răspunderea personală a ofițerilor și funcționarilor civili în toate acțiunile cu caracter informativ și administrativ.

Prin ordine de serviciu, noul director general a adus, încă de la început, la cunoștința întregului personal că *„îi este interzis să facă parte din vreo formațiune politică sau să participe la vreo activitate politică; că este absolut obligatoriu să păstreze secretele Serviciului și ale chestiunilor de serviciu, că nu are voie să uzeze de numele Președinției Consiliului de Miniștri, nu îi este permis să se amestece în nici un fel de afaceri care ar putea angaja prestigiul Serviciului”*. În opinia mărturisită a lui Eugen Cristescu, personalul militar și

civil al SSI trebuia să se prezinte „*ca un corp de elită, total devotat intereselor superioare ale Patriei*“. De aici rezultă și un alt principiu de bază al activității de informații care, alături de legalitate, este valabil și astăzi, și anume echidistanța politică. Așa cum povestește Eugen Cristescu în lucrările sale memorialistice, în momentul în care a fost chemat de generalul Ion Antonescu pentru a i se încredința funcția de director general al SSI, ar fi pus două condiții: „*serviciul să funcționeze pe bază de lege organică*” și „*fără legionari în serviciu*”, deși România devenise stat național-legionar prin Înaltul Decret Regal din 14 septembrie 1940. Eugen Cristescu, fiind numit director general, înseamnă că ambele condiții i-au fost acceptate de conducătorul statului.

Opera de reconstrucție a Serviciului de informații a fost inițiată și apoi s-a derulat în condițiile unei puternice presiuni a evenimentelor politice interne și internaționale. Dovedind elasticitate și mobilitate în concepția privind organizarea Serviciului de informații, noul director general, împreună cu factorii de conducere politică și militară din statul român, au căutat să adapteze permanent activitatea acestei instituții la nevoile concrete reclamate de evoluția situației interne și internaționale. Așa se explică **elaborarea într-un timp foarte scurt a numeroase ordine și instrucțiuni cu caracter strict secret**, care formează, ceea ce astăzi numim, „**cadrul tehnico-metodologic al activității de informații**”. În urma cercetării arhivistice am reușit să identificăm câteva ordine și instrucțiuni, dintre care: *Instrucțiuni asupra organizării și activității Serviciului de Curieri diplomatici* (31 mai 1942); *Planul general de conducere, orientare, control și îndrumare a Serviciului* (aprilie 1941); *Instrucțiuni cu privire la obligațiile românilor care merg în străinătate* (mai 1941); *Metodologie pentru agenții supravegherii exterioare (filajul)* – (mai 1941); *Instrucțiuni privind măsurile de contracarare a acțiunilor inițiate de agenții de spionaj străini*; *Metodologie pentru activitatea de contrainformații*; *Instrucțiuni privind clasificarea, recrutarea și instruirea agenților* (mai-iunie 1941). După cum se poate constata, ne aflăm în fața unei activități laborioase în ceea ce privește metodologiile de lucru, adică efortul extraordinar făcut de Eugen Cristescu și principalii săi colaboratori din SSI în a concepe și reglementa în cele mai mici amănute întreaga activitate de culegere de informații, verificare, procesare, analiză, sinteză și evaluare a ceea ce înseamnă informația de interes pentru securitatea națională.

Dincolo de aspectele foarte tehnice ale acestor instrucțiuni și metodologii, întâlnim în conținutul lor și formulări ale căror esențe sunt valabile și astăzi. De exemplu, în *Instrucțiunile asupra organizării și activității Serviciului de Curieri Diplomatici* întâlnim următoarea formulare: „*Oricât de bogată ar fi o țară, ea nu poate plăti toate informațiile de care are nevoie. Patriotismul fiilor ei însă poate suplini în bună măsură acest neajuns*”.

În *Instrucțiunile cu privire la obligațiile românilor care merg în străinătate*, la capitolul despre „Obligații morale și cetățenești” întâlnim următoarele precizări: „*Prima grijă a cetățeanului român care merge în țări străine este aceea de a-și da în orice moment seama că, de îndată ce a depășit piatra de hotar a țării sale, pentru străini el reprezintă Țara. **Prima grijă deci este de a fi român.** În consecință este o datorie sfântă ca orice cetățean, în întreaga lui atitudine și viață, să constituie un permanent exemplu de demnitate, corectitudine și sobrietate. Viața de desfrâu și ușurință a individului poate reflecta o lumină pernicioasă asupra întregii națiuni*”. De asemenea, Instrucțiunile stabileau cu claritate următoarele reguli de comportament pentru agenții serviciului care aveau misiuni în străinătate: „*1) Nimeni să nu-și defăimeze țara, verbal sau în scris, criticând actele de conducere și de guvernământ; 2) Este interzisă răspândirea zvonurilor neadevărate sau tendențioase, cu privire la Țară; 3) Înfățișarea exagerată a lipsurilor materiale care în mod fatal s-au produs în ultimul timp, constituie de asemenea o denigrare a Țării și toți cei care ar face-o comit, pe lângă o mistificare a adevărului, și un mare rău Patriei. Aceste lipsuri, desigur mai puțin grave decât în alte țări, dacă sunt exagerate și date în vileag astfel, ar putea indica pe nedrept o slăbiciune a Țării. Un adevărat român tinde dimpotrivă să ascundă din micile noastre defecte și lipsuri. Străinul nici nu te ajută în nevoile tale nici măcar nu compătimește cu tine. El va trâmbița mai departe exagerările tale, contribuind astfel din ce în ce mai amplificat la denigrarea țării*”. Din toate acestea se desprinde un sentiment inconfundabil, caracteristic epocii. Este vorba de un naționalism de bună calitate, care urmărește protejarea țării și nicidecum răul altora. România se afla în marele război pentru reîntregirea național-statală, iar jertfa ostașilor români pe câmpul de luptă trebuia susținută cu un efort generalizat, și în plan moral, de întreaga societate, mai ales de agenții care lucrau în exterior. Aceasta a fost conduita impusă

agenților SSI prin instrucțiunile și metodologiile de lucru, aceasta este și esența care caracterizează tradiția activității de informații la români.

În *Metodologia pentru agenții supravegherii exterioare* se menționează încă din primul paragraf calitățile pe care trebuia să le aibă agenții supravegherii, adică filorii: „*Loialitate morală, tăria convingerilor, cinste, lipsa înclinațiilor spre beție și alte vicii, curaj, vioiciune, prezență de spirit, antrenament fizic, persistență, precauție, camaraderie, atitudine din conștiință și serioasă față de atribuțiile sale, precum și față de toată organizația de siguranță a statului, corpul riguros, picioarele puternice, văzul, auzul și memoria bună, precum și înfățișarea puțin bătătoare la ochi*”. Cu un astfel de profil moral și fizic, agenții SSI ar face față și astăzi în confruntarea cu riscurile societății globale.

Un nou **Decret-lege, cu nr. 2172 din 4 august 1943**, aducea trei modificări importante. Prin art. 1, SSI era conceput ca „*un serviciu public, investit cu informația generală ce interesează Conducerea statului*”. Articolul următor stipula că SSI „*funcționează ca serviciu public autonom sub conducerea directorului general*”, care era doar din punct de vedere bugetar încadrat în Președinția Consiliului de Miniștri. SSI-ului îi revenea sarcina „*de a pregăti din punctul de vedere al tehnicii informative persoanele îndrituite cu misiuni în străinătate, aparținând de Ministerul Afacerilor Străine, Propagandei și altor departamente*”.

La 7 august 1943 a intrat în vigoare, sub semnătura conducătorului statului, mareșalul Ion Antonescu, și a ministrului de finanțe, Alexandru Negru, **Decretul nr. 2196 privind Regulamentul de funcționare al Serviciului Special de Informații**. Acest document cuprindea cinci capitole și 95 de articole. Capitolul al treilea, referitor la Personalul serviciului, era cel mai dezvoltat, cuprinzând 17 secțiuni ce stipulau în amănunt prevederi referitoare la: condițiile de angajare și licențiere, înaintarea în grad, disciplina, condițiile de transfer și reprimiri, concedii, recompense, pregătirea profesională, notările de serviciu etc. În anexă erau înscrise salariile brute lunare ale fiecărui post (funcții) din Serviciu, precum și stagiul minim cerut pentru avansare.

În concordanță cu configurația geopolitică rezultată în urma actului de la 23 august 1944, s-a emis un nou cadru legislativ și metodologic. Prin **Decretul-lege nr. 158/15 septembrie 1944**, SSI a fost trecut în organigrama Ministerului de Război și a primit denumirea de Serviciul de Informații al Ministerului de

Război (SIMR). **Decizia Ministerială nr. 2075 din 24 octombrie 1944** privind organizarea și atribuțiile SIMR stabilește ca obiectiv principal culegerea de informații „*ce interesează apărarea națională*”. Printre directivele profesionale s-au numărat „*Instrucțiunile nr. 18 943 referitoare la protecția transmisiunilor și a comunicațiilor*” (10 septembrie 1944) și „*Instrucțiunile pentru colaborarea organelor exterioare ale Serviciului de Informații cu organele aliate*” (7 noiembrie 1944). Primele au fost emise ca urmare a tentativelor sovietice de interceptare a canalelor de legătură. Celelalte au precizat că schimbul de date se efectuează numai de șeful structurii, iar datele comunicate partenerilor trebuiau verificate riguros.

La sfârșitul lui octombrie și începutul lui noiembrie 1944 au fost elaborate „*Instrucțiunile pentru organele informative ce lucrează în folosul armatelor de operațiuni*”. Pentru realizarea misiunilor încredințate, „*Instrucțiunile*” stabileau următoarele metode și mijloace preponderente: informatori trimiși peste liniile inamice; capturarea documentelor din punctele de comandă inamice, recuperarea celor găsite asupra prizonierilor, la autoritățile publice și instituții particulare; cercetarea părților întregi sau elementelor de echipament, armamente și orice material utilizat și aflat pe câmpul de luptă, în special în zonele efortului inamic; exploatarea informativă a prizonierilor, refugiaților, a populației și funcționarilor din zonă; evaluarea rezultatelor observației terestre și aeriene; interceptările radio; documentări asupra istoricului oricărei probleme de interes operativ; studiul terenului și al echipării teritoriului inamic în zona de acțiune a marilor unități și adiacente. Un accent deosebit trebuia pus pe identificarea, cercetarea și evaluarea informațiilor despre căile de comunicații, resursele economice ale inamicului, configurația terenului în zonele ce puteau fi folosite ca acoperiri, aglomerările de populație din centrele urbane și rurale ale frontului.

Revenirea SSI în subordinea Președinției Consiliului de Miniștri s-a efectuat prin **Decretul-Lege nr. 1264 din 18 aprilie 1945**, iar structura și misiunile au fost fixate prin **Decizia Ministerială nr. 79 din 27 aprilie 1945**. SSI își va încheia practic existența o dată cu **Decretul-Lege nr. 264 din 2 aprilie 1951**, prin care era inclus în Direcția Generală a Securității Statului. Toate acestea au fost publicate în Monitorul Oficial.

Chiar fugitivă, această trecere în revistă a cadrului legislativ și tehnico-metodologic a activității de informații în perioada 1940-1945 demonstrează un aspect esențial și anume, faptul că **legalitatea a fost promovată ca principiu fundamental al activității de informații**. De asemenea, dincolo de schimbările de regim politic, pe plan intern, sau pierderea războiului pe plan extern, Serviciul de Informații a avut ca principal obiectiv să sprijine conducerea politică și militară în luarea deciziilor. Prin urmare, putem considera configurarea cadrului legal al activității de informații și respectarea acestuia, respectiv legalitatea, ca fiind, alături de patriotism și păstrarea echidistanței politice, caracteristice tradiției *intelligence*-ului românesc.

Prof. univ. dr. Cristian Troncotă

SUPORTUL LEGAL AL ACTIVITĂȚII INFORMATIVE ȘI DE SECURITATE ÎN PERIOADA COMUNISTĂ

În materialele publicate în revista noastră pe tema pretensei deconspirări a abuzurilor Securității am afirmat că **o analiză serioasă a activității serviciului național de informații și securitate din perioada comunistă nu se poate realiza decât luând în considerare cadrul legal care i-a guvernat activitatea în momentul producerii faptelor.**

PERIOADA COMUNISTĂ - DELIMITĂRI, ETAPE ȘI SUB-ETAPE

Perioada comunistă în România este încadrată, potrivit majorității istoricilor, între **6 martie 1945 și 22 decembrie 1989**, unii prelungind începutul la 23 august 1944, odată cu ocuparea țării de trupele sovietice.

Din punct de vedere al creării și evoluției instituțiilor statului comunist român, inclusiv ale celor de informații și de securitate, analiștii în domeniul informațiilor disting **trei etape**, respectiv: etapa de tranziție (23.08.1944/06.03.1945 – 28.08.1948), etapa 28.08.1948 – 1967 și etapa 1967 – 22.12.1989. În fiecare etapă, pot fi luate în considerare câteva **sub-etape**.

În **etapa de tranziție**, organele de ordine publică și informații – Siguranța, Poliția, Jandarmeria, Serviciul Secret de Informații (S.S.I.), Secția a II-a de Informații a Marelui Stat Major (MStM) al Armatei – nu au suferit modificări organizatorice, cu excepția plasării în funcțiile de comandă a unor comuniști cu vechi state în activitatea conspirativă¹.

Etapa 28.08.1948 – 1967 începe cu înlocuirea Siguranței, Jandarmeriei, Secției a II-a de Informații a MStM cu noi organe, după modelul sovietic: Securitate, Miliție, Direcția de Informații Militare. Astfel, la 28.08.1948 a fost înființată Direcțiunea Generală a Securității Poporului (DGSP)², care înlocuia Direcția Generală a Poliției de Siguranță, la 07.02.1949 au fost create Trupele de Securitate, care înlocuiau Jandarmeria, iar la 15.02.1951 Secția a II-a de informații a fost transformată în Direcția Informații a MStM.

---

¹ Cristian Troncotă, *Istoria Securității Regimului Comunist din România, 1948-1964*, București, 2003, pag. 20-21

² La 30.03.1951, prin Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale (M.A.N.) nr. 50, i s-a schimbat numele în Direcția Generală a Securității Statului

SSI, care avea atribuțiuni de informații externe și contraspionaj, a continuat să funcționeze în subordinea Președinției Consiliului de Miniștri până la 02.04.1951, când competențele sale au fost preluate de Direcția Generală a Securității Poporului.

În această etapă se pot distinge câteva sub-etape:

- 1948 – 1955, marcată de afirmarea noului regim politic prin „sfârșirea vechii orânduiri” și „instaurarea dictaturii proletariului”, care au implicat Securitatea în acțiuni de reprimare a burgheziei (politicieni democrați, proprietari, intelectuali cu vederi liberale ș.a.)³.

- În anul 1955 a apărut o tendință de temperare a represiunii, care a fost reluată după evenimentele care au avut loc în Ungaria în octombrie 1956.

- Începând din 1960, apar semnele unei distanțări de Moscova. Ministerul Afacerilor Interne și Securitatea sunt „eliberate” de consilierii serviciilor speciale sovietice până în decembrie 1964, iar din 1962 până în 1964 s-au pus în aplicare mai multe decrete de amnistiere a deținuților politici (cca. 4500)⁴.

Etapă 1967 – 22 decembrie 1989 a început prin demascarea publică a „crimelor, ilegalităților și abuzurilor” regimului din perioada anilor 1948 – 1958, pentru prima dată la 18.07.1967, iar în aprilie 1968 au fost prezentate concluziile unei comisii speciale care a cercetat „greșelile și abuzurile celor care au sustras Ministerul de Interne și Securitatea de la linia politică a partidului”. Scopul demascării a fost în realitate înlăturarea din cercul puterii a lui Alexandru Drăghici, considerat de Ceaușescu un adversar prea puternic atâta timp cât subordona Securitatea⁵.

Și în această etapă se disting, cel puțin, două sub-etape:

- 1967 – 1974, când întreaga activitate informativă a fost reconceptualizată și așezată pe un mai pronunțat suport constituțional și legal. A fost reevaluată rețeaua informativă, care a fost diminuată cu peste 25% și baza de lucru, redusă de asemenea considerabil. Totodată, a fost abandonată strategia represiunii violente, care a fost înlocuită cu cea a intervenției preventive bazată pe influențarea obștească.

---

³ Alexandru Radu Timofte, *Originile și mărirea, declinul și renașterea lumii informațiilor secrete*, Ed. A.N.I., București, 2004, pag. 118

⁴ Op. cit., pag. 119

⁵ Ibidem

- 1974 – 1989, în care, după desființarea Consiliului Securității Statului (CSS) și reîncorporarea aparatului informativ în cadrul Ministerului de Interne, PCR dispune extinderea supravegherii informative la nivelul societății și realizarea unui control mai atent al relațiilor cetățenilor români cu străinii.

**PRINCIPALELE ACTE NORMATIVE CARE AU REGLEMENTAT ACTIVITATEA
INFORMATIVĂ ȘI DE SECURITATE**

- **Legea fundamentală:** Constituția Republicii Populare Române din 1952 și Constituția Republicii Socialiste România din 1965.

- **Legi, decrete, hotărâri ale Consiliului de Miniștri:**

- în etapa 1948 – 1967: Decretul Prezidiului MAN nr. 221 din 28.08.1948 pentru înființarea Direcțiunii Generale a Securității Poporului (Monitorul Oficial nr. 200 din 30.08.1948, p. 7245 – 7246), Legea MAN din 13.01.1949 pentru sancționarea unor crime care primejduesc securitatea statului și propășirea economiei naționale, Decretul nr. 110 din 07.02.1949 pentru constituirea Trupelor de Securitate, Decretul nr. 6 din 13.01.1950 privind înființarea de unități de muncă, Decretul nr. 264 din 02.04.1951 prin care S.S.I. a intrat în componența DGSP, Decretul nr. 324 din 20.09.1952 privind reorganizarea MAI și înființarea Ministerului Securității Statului (MSS), HCM nr. 337 din 11.03.1954 prin care MAI era împuternicit să fixeze domiciliu obligatoriu, HCM din 07.09.1955 privind fuziunea MSS cu MAI, HCM nr. 1361 din 11.06.1956 privind reorganizarea MAI și crearea Departamentului Securității în cadrul acestuia, Decretul nr. 89 din 17.02.1958 privind stabilirea de locuri de muncă anume destinate unor categorii de persoane, Decretul nr. 141 din 30.05.1963 privind reorganizarea MAI (Buletinul Oficial al MAN nr. 9 din 30.05.1963)⁶.

- în etapa 1967 – 1989: Decretul Consiliului de Stat nr. 710 din 22.07.1967 privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne (Buletinul Oficial al RPR nr. 65 din 22.07.1967), HCM nr. 2585 din 25.10.1967 privind structura MAI, Decretul nr. 295 din 03.04.1968 privind organizarea și funcționarea Consiliului Securității Statului, devenit Legea nr.

---

⁶ Conținutul actelor normative care nu au fost date publicității a fost preluat din arhiva SRI și publicat, integral sau în extras, de prof. univ. dr. Cristian Troncotă în „Istoria Securității regimului comunist din România, 1948-1964” și, respectiv, de Alexandru-Radu Timofte în lucrarea „Originile și mărirea, declinul și renașterea lumii informațiilor secrete”, Editura ANI, București, 2004

24/1968 (Monitorul Oficial al RSR nr. 43 din 04.04.1968), HCM nr. 1142 din 10.09.1971 privind reorganizarea Consiliului Securității Statului, HCM nr. 1143 din 10.09.1971 privind trecerea Trupelor de pază de la MAI la CSS, Legea nr. 23 din 17.12.1971 și HCM nr. 18 din 14.01.1972 privind apărarea secretului de stat, HCM nr. 19 din 14.01.1972 privind relațiile cu cetățenii străini, Decretul nr. 130 din 19.04.1972 privind fuziunea CSS cu MAI (Monitorul Oficial al RSR nr. 113 din 26.07.1973), HCM nr. 457 din 26.04.1972 privind structura MAI, Decretul nr. 121 din 03.04.1978 privind organizarea și funcționarea Ministerului de Interne, care cuprinde și atribuțiile Departamentului Securității Statului și ale trupelor de securitate (Buletinul Oficial al RSR nr. 29 din 08.04.1978).

- Ordine, instrucțiuni, metodologii interne:

- în etapa 1948 – 1967: Directiva nr. 101 din 29.03.1951 referitor la munca cu agentura, Directiva privind organizarea și conducerea muncii informative la sate (1951), Ordinul nr. 00316204 din 15.02.1951 prin care Secția a II-a a fost transformată în Direcția Informații a MStM, Directiva privind organizarea evidenței operative a elementelor dușmănoase de către organele securității statului (1951), Directiva privind munca informativă de investigații a organelor Ministerului Securității Statului (1953), Directiva nr. 70 din 15.03.1954 a MAI despre munca organelor de informații grănicerești cu agentura, Directiva nr. 80 din 20.03.1954 privind cenzura secretă a corespondenței, Directiva privind arestările și perchezițiile efectuate de către organele MAI (1955).

- în etapa 1967 – 1989: Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Securității Statului din 1967, Ordinul ministrului de interne nr. 003 din 20.01.1973 privind Instrucțiunile referitoare la sarcinile ce revin unităților Ministerului de Interne pentru prevenirea săvârșirii de infracțiuni și a altor fapte antisociale, Ordinul ministrului de interne nr. 001025 din 20.02.1977 privind organizarea activității de urmărire penală a organelor de cercetare ale Securității, Ordinul ministrului de interne nr. 001050 din 25.05.1977 pentru intrarea în vigoare a instrucțiunilor privind organizarea și funcționarea evidențelor de securitate, Instrucțiuni ale DSS nr. D-00180/1987 privind activitatea cu rețeaua informativă, Instrucțiuni ale DSS nr. D-00190/1987

privind organizarea și desfășurarea activității informativ-operative a organelor de securitate⁷.

STRUCTURILE INFORMATIVE ȘI DE SECURITATE

Cadrul legal prezentat a configurat următorul tablou al structurilor informative și de securitate din România:

- În **etapa 1948 – 1967**, Direcția Generală a Securității Poporului acoperea la înființare doar profilele: Informații interne, Contrsabotaj, Contrainformații Militare și Penitenciare, cele de Informații Externe și Contraspionaj fiind preluate de la SSI abia la 02.04.1951.

DGSP avea între atribuții și paza demnitarilor de partid și de stat și protecția comunicațiilor.

Structura informativă a Marelui Stat Major al Armatei, cel mai vechi organ de stat specializat în domeniul informațiilor militare, a rămas în cadrul Ministerului Apărării, comportând unele modificări de structură. Din anul 1952 s-a numit Direcția de Informații a MStM.

DGSP și-a desfășurat activitatea în cadrul Ministerului Afacerilor Interne până în anul 1952, când s-a transformat în Ministerul Securității Statului, funcționând cu acest statut până în anul 1955, când a fost reîncorporat în cadrul MAI cu statut de departament.

- În **etapa 1967 – 1989**, competențele informative interne și externe, mai puțin cele de informații militare, au continuat să fie concentrate în cadrul Securității, ca și cele de pază demnitari și comunicații oficiale. Securitatea a asigurat și contrainformațiile în sistemul Ministerului Apărării și al Direcției Generale a Penitenciarelor.

Din punct de vedere organizatoric, până în anul 1968 organele de securitate au făcut parte din Ministerul Afacerilor Interne, între 1968 – 1972 a funcționat ca entitate instituțională distinctă sub titulatura de Consiliul Securității Statului. În anul 1972, organele de securitate au fost reintegrate în cadrul Ministerului de Interne, în 1978 obținând statutul de departament, ceea ce le conferea o anumită autonomie funcțională.

Direcția de Informații a Armatei a funcționat, în continuare, distinct de Securitate.

---

⁷ CNSAS: „*Partiturile*” *Securității – Directive, ordine, instrucțiuni (1947-1987)*, Ed.Nemira, București, 2007

LOCUL ȘI ROLUL INSTITUȚIILOR DE INFORMAȚII ȘI SECURITATE

Instituțiile de informații și securitate din perioada comunistă au fost componente ale autorității de stat a căror activitate era reglementată legal, era subordonată partidului și coordonată nemijlocit de către șeful statului, indiferent dacă acesta era primul secretar al PMR (Gheorghe Gheorghiu-Dej) sau președintele RSR (Nicolae Ceaușescu).

Principalele reglementări legale ilustrative în acest sens sunt:

- Pentru **etapa 1948 – 1967**, sunt de menționat unele prevederi ale Constituției RPR din 1952: „*Consiliul de Miniștri* (căruia i se subordona și instituția Securității, fie că funcționa ca autoritate administrativă distinctă ori ca parte componentă a MAI) *ia măsuri în vederea apărării intereselor statului ..*” (art. 47); „*RPR s-a născut și s-a întărit ... , ca rezultat al doborârii puterii moșierilor și capitaliștilor de către masele de la orașe și sate în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea PCR*” (art. 3).

Relevantă este și o decizie a CC al PMR din 1953 care hotăra ca, din rațiuni de conspirativitate, conducerea și controlul activității organizațiilor de bază din unitățile de securitate să fie efectuate doar de primii secretari și de șefii de secții administrativ-politice ale comitetelor regionale și raionale de partid⁸.

- Pentru **etapa 1967 – 1989**, voi prezenta, în primul rând, prevederile în materie ale Constituției RSR din 1965, care la art. 77, dedicat atribuțiilor Consiliului de Miniștri, menține exact formularea anterioară („*ia măsuri în vederea asigurării ... apărării intereselor statului ...*”, iar la art. 3 prezintă foarte clar poziția PCR în stat („*În RSR, forța politică conducătoare a întregii societăți este PCR*”).

Edificatoare sunt și următoarele prevederi ale Decretului nr. 295 din 03.04.1968 privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Securității Statului:

- CSS „*este organ central al administrației de stat, care are sarcina de a înfăptui politica partidului și statului în domeniul apărării securității statului*” (art.1);

---

⁸ S.R.I., *Cartea Albă a Securității* vol. II, 1994, pag. 32

- „CSS își desfășoară activitatea pe baza legilor în vigoare, sub conducerea și îndrumarea CC al PCR și a Consiliului de Miniștri. CSS răspunde față de conducerea partidului și statului pentru întreaga activitate pe care o desfășoară organele securității statului” (art. 2).

Coordonarea și controlul PCR asupra organelor de securitate rezultă explicit din câteva prevederi ale Hotărârii Comitetului Executiv al CC al PCR nr. 119 din 16.03.1968:

- „Comitetele județene, municipale și orășenești de partid vor îndruma organele de securitate ... să manifeste discernământ și fermitate necesare în aplicarea legilor statului. Atunci când există dovezi cu privire la comiterea de infracțiuni de către membri de partid, cadre alese în organele puterii de stat, în conducerea organizațiilor de masă și obștești, de către personalități științifice și culturale ..., cercetarea acestora se face de către organele de urmărire penală, arestarea și trimiterea lor în judecată se va face numai cu aprobarea organelor de partid” (art. 5)
- „În vederea creșterii rolului opiniei publice în combaterea încălcării legilor ... , vor trebui folosite în mai mare măsură formele de influențare obștească: dezbaterile în colectivele de muncă, în adunări publice, avertizarea celor care au comis fapte de un pericol social mai redus.

În cazul în care unii membri de partid sau ai organizațiilor UTC s-au făcut vinovați de asemenea fapte, acestea vor fi aduse la cunoștință organelor de partid, care vor hotărî măsurile ce trebuie luate” (art. 6).

- „Membrii de partid pot furniza informații organelor de Securitate doar în situații deosebite, când nu sunt alte posibilități și numai în baza aprobării organelor de partid” (art. 7).

OBIECTIVELE ȘI ATRIBUȚIILE ORGANELOR DE SECURITATE

În ce privește modul în care au fost configurate obiectivele și atribuțiile organelor de informații și securitate, ilustrative sunt următoarele reglementări legale:

- Pentru **etapa 1948 – 1967**, voi începe prin menționarea unor prevederi cu impact pentru activitatea informativă și de securitate cuprinse în Constituția RPR din 1952: Statul român „...realizează în mod consecvent politica de îngrădire și eliminare a elementelor capitaliste” (art. 11, alin 2);

„apără... cuceririle oamenilor muncii... împotriva dușmanilor poporului muncitor”, „... face inofensivi și reprimă dușmanii poporului” (art. 17).

Decretul nr. 221 din 28.08.1948 a preluat succint aceste dispoziții constituționale, stabilind imperativ că „DGSP are ca îndatoriri: apărarea cuceririlor democratice și asigurarea securității RPR contra uneltirilor dușmanilor din interior și exterior” (art. II).

Detalii privind **competențele și atribuțiile conferite aparatului informativ** vom regăsi în ordinele, directivele, instrucțiunile interne ale DGSP/MSS/MAI.

Astfel, *Directiva pentru organizarea evidenței operative a elementelor dușmănoase din RPR de către organele de securitate* (1951) stabilește categoriile de persoane care trebuiau fie urmărite activ, respectiv: suspecții de activități de spionaj, intenții teroriste asupra conducătorilor partidului și guvernului, activiștilor de partid și funcționarilor de stat cu munci de răspundere, activități de sabotaj și diversiune, participare la bande cu caracter politic, organizare sau participare în grupuri, organizații sau formațiuni subversive antidemocratice, reacționare sau naționaliste, răspândire de manifeste antidemocratice, activități de contrabandă, organizare de trecere clandestină peste frontieră a elementelor criminale ș.a.m.d. Aceeași directivă preciza că vor fi cuprinși în acțiuni informative, indiferent de poziția actuală, și cei care au avut legături cu spionajul imperialist, troțkiștii de seamă și social democrații de dreapta, membrii activi ai organizației legionare, elementele din comitetele de conducere ale organizațiilor centrale și județene PNT, PNL și alte partide burgheze, conducerea organizațiilor naționaliștilor titoiști, ucraineni și basarabeni, sioniștilor, naționaliștilor germani și unguri, conducerile organizațiilor sectante (iehoviști, adventiști, nazarineni, stiliști, reformiști, penticostali, bapțiști), conducători ai bisericilor romano-catolică și greco-catolică.

Relevante sunt și prevederile *Directivei pentru organizarea și conducerea muncii informative la sate* (1951) privind persoanele cuprinse în evidența dosarelor de comună: exclușii din PMR, judecații pentru crime politice, comercianții, chiaburii, cetățenii străini sau fără supușenie, epurații, ofițerii deblocați, membrii de rând și simpatizanții mișcării legionare, membrii PNT și PNL și ai altor partide burgheze, foștii polițiști sau jandarmi, foștii primari, membrii organizațiilor cu caracter naționalist, persoanele care au rude

în străinătate (în țări imperialiste sau Iugoslavia), persoane repatriate sau expulzate din țări imperialiste.

Prezentarea detaliată a acestor prevederi legale și metodologice este ilustrativă în ce privește concepția indusă organelor de securitate în perioada constituirii și consolidării regimului comunist în România cu privire la categoriile de persoane în rândul cărora se aflau ori puteau să apară „dușmani ai poporului”.

- Atribuțiile informative erau dublate de **competențe pentru reținerea, arestarea și anchetarea persoanelor** despre care existau suspiciuni că acționează împotriva regimului democrat popular. Decretul nr. 221 din 28.08.1948 stipula expres la art. IV că „*ofițerii de securitate sunt singurii competenți a instrumenta infracțiunile ce primejduiesc regimul democratic și securitatea poporului*”. De menționat, în context, că îndrumarul de bază pentru ofițerii de securitate îl reprezentau prevederile Codului Penal din 1948 privind infracțiunile contra securității statului.

La acestea se adaugau cele ale Legii din 13.01.1949 pentru sancționarea unor crime ce primejduiesc securitatea statului și propășirea economiei naționale, care stabilea o listă lungă de infracțiuni ce se pedepseau cu moartea (trădarea de patrie, uneltirea împotriva securității interne sau externe a RPR, sabotarea propășirii RPR prin distrugerea sau deteriorarea clădirilor, instalațiilor, liniilor de cale ferată... , actele de teroare săvârșite individual sau în grup).

Complementar, DGSP/MSS/MAI a primit prin lege **competențe în delicata și spinoasa problematică a internărilor în unitățile de muncă, a deportărilor, a stabilirii domiciliului obligatoriu și a unor locuri de muncă anume destinate.**

Astfel, prin Decretul nr. 6 din 13.01.1950 privind înființarea de unități de muncă se stipula că, pentru reeducarea elementelor dușmănoase, se înființau unități de muncă. Erau vizate (art.1) „*persoanele care, prin faptele lor sau indirect, primejduiesc sau încearcă să primejduiască regimul de democrație populară, îngreunează construirea socialismului în RPR,... care defăimează puterea de stat sau organele sale, dacă aceste fapte nu constituie sau nu pot constitui prin analogie infracțiuni*”. O altă categorie pretabilă (art. 2) o reprezenta cea a „*condamnaților pentru infracțiuni împotriva securității RPR, care la expirarea executării pedepsei nu se dovedesc a fi reeducați*”⁹.

---

⁹ ASRI, Fond „D”, dosar nr. 7778, vol. 36, pag. 63, *apud* Cristian Troncotă, *op. cit.*, pag. 137-138

Ordinul nr. 100 din 03.04.1950 al ministrului Afacerilor Interne a adus precizări privind categoriile socio-profesionale pretabile a fi internate (cei care lansează zvonuri alarmiste... , aduc injurii PMR... , întrețin legături de prietenie cu legațiile imperialiste..., ațâță la manifestări rasiale și șovine, instigă la nesupunere sau neexecutare..., fac prozelitism sub masca religioasă...”.

În final, Ordinul preciza că internarea în unitățile de muncă era o sarcină exclusivă a MAI.

Ulterior, prin HCM nr. 1554 din 22.08.1952 au fost adăugate încă 10 categorii de persoane ce puteau fi internate: cadre active ale fostelor partide fasciste și burghezo-moșierești..., vechea agentură a SSI, MStM, a Siguranței, Poliției, agenturile de spionaj germane și maghiare, foștii condamnați pentru trecerea frauduloasă a frontierei, chiaburii..., foști condamnați pentru sabotaj și speculă începând cu 1945, rudele trădătorilor, spionilor, ale elementelor dușmănoase regimului etc.

Doi ani mai târziu, HCM nr. 337 din 11.03.1954 împuternicea MAI să fixeze domiciliu obligatoriu pentru o perioadă de la 6 luni la 5 ani persoanelor eliberate din închisori sau lagăre de muncă care dovedeau că nu s-au reeducat și prezentau pericol pentru securitatea statului¹⁰.

În sfârșit, Decretul nr. 89 din 17.02.1958 prevedea că „*pot fi stabilite în locuri de muncă anume destinate persoanele care prin faptele sau manifestările lor primejduiesc sau încearcă să primejduiască ordinea de stat, dacă acestea nu constituie infracțiuni*”.

HCM nr. 282 din 1958 pentru aplicarea Decretului nr. 89 din 1958 stabilea că se poate fixa loc de muncă obligatoriu următoarelor categorii de persoane: „*foști legionari ce au avut funcții de la șef de garnizoană în sus... , alte elemente care prin faptele sau manifestările lor primejduiesc ordinea în stat, dacă acestea nu constituie infracțiuni*”¹¹.

În ce privește **competența de intervenție a Securității**, menționăm că Decretul nr. 110 din 07.02.1949 stabilea următoarele atribuțiuni Trupelor de Securitate: menținerea ordinii publice în majoritatea centrelor industriale și înăbușirea oricărei rezistențe împotriva unor măsuri guvernamentale cum ar fi colectivizarea agriculturii sau naționalizarea proprietăților. Pe parcursul anilor '50, trupele de securitate au fost implicate și în acțiuni de lichidare a rezistenței

¹⁰ Ibidem, pag. 67, *apud* Cristian Troncotă, *op. cit.*, pag. 139

¹¹ Ibidem, pag. 68, *apud* Cristian Troncotă, *op. cit.*, pag. 139

partizanilor anticomuniști în zonele muntoase și, într-un rol pasiv, au fost folosite pentru paza coloniilor de muncă.

De precizat că, de la înființare și până la 30.05.1963, Trupele de Securitate au făcut parte din MAI, și abia de la această dată controlul acestora a fost preluat de Departamentul Securității.

În **etapa 1967 – 1989**, competențele și atribuțiile Securității au fost substanțial modificate. Decretul nr. 295 din 03.04.1968 prevedea ca principală atribuție a Consiliului Securității Statului „*apărarea securității statului în scopul prevenirii, descoperirii și lichidării oricăror acțiuni dușmănoase îndreptate împotriva orânduirii sociale și de stat...* ”.

La Capitolul II erau prezentate pe larg **atribuții informative** ale CSS, dintre care menționez: apărarea securității statului față de acțiunile de sabotaj, diversiune, subminare a economiei naționale și a altor infracțiuni contrare statului, a celor întreprinse de servicii de spionaj străine și agenturile acestora împotriva statului român ... și a oricăror acțiuni îndreptate împotriva statului român (art. 4, lit. a și c). Totodată, CSS primea și competențele specifice activității de contrainformații militare (art.4, lit. b), inclusiv de contrainformații radio (lit. d).

Decretul nr. 295/1968 abilita CSS să organizeze și îndrume, potrivit legii, **activitatea de anchetă penală** pe care o desfășoară ofițerii securității statului, să organizeze locurile de arest pentru infractorii care au comis fapte ce intrau în competențele de urmărire penală a organelor securității statului împotriva cărora s-a luat măsura reținerii sau arestării preventive (art. 4, lit. f).

În ce privește **activitatea de intervenție**, CSS era autorizat ca, la nevoie, să asigure participarea trupelor de securitate la menținerea ordinii publice și la paza obiectivelor speciale (art. 4, lit. h).

Reglementarea legală respectivă menținea atribuțiile pe linia **asigurării securității personale a demnitarilor** („conducătorilor de partid și de stat”) – art. 4, lit. g.

O competență mult extinsă era cea pentru **apărarea secretului de stat**, CSS fiind abilitat să verifice, în cadrul organizațiilor socialiste, modul de aplicare a dispozițiilor legale privind apărarea secretului de stat (art. 4, lit. e).

În linii mari, acest set de atribuțiuni informative și de securitate rămâne valabil pentru organele de securitate și după reîncorporarea lor în cadrul

Ministerului de Interne în anul 1972 (Decretul nr. 130 din 19.04.1972, capitolele I, III și IV).

Atribuțiile organelor de securitate devin mai explicite și mai cuprinzătoare după înființarea Departamentului Securității Statului în cadrul Ministerului de Interne. Decretul nr. 121 din 03.04.1978 adăuga la competențele anterioare: prevenirea, descoperirea și lichidarea acțiunilor organizațiilor, cercurilor și persoanelor din străinătate întreprinse împotriva suveranității, independenței și integrității statului român (art. 5, lit. b); organizarea activității de informații externe pentru cunoașterea și contracararea planurilor și acțiunilor ostile statului român (lit. c); contracararea și neutralizarea activităților cu caracter fascist, naționalist-iredentist și de propagandă îndreptată împotriva orânduirii socialiste (lit. d); organizarea activității de prevenire, descoperire și lichidare a acțiunilor teroriste pe teritoriul RSR (lit. g); organizează și desfășoară activitatea de comunicații guvernamentale (lit. j); organizează colectarea, transportul și distribuirea corespondenței secrete (lit. e). De asemenea, au fost extinse atribuțiunile Trupelor de securitate (participarea la îndeplinirea unor misiuni privind apărarea securității statului, la asigurarea securității conducerii partidului și statului și a conducătorilor de state străini, la acțiuni antiteroriste, la calamități naturale etc. – Cap. III).

Evident, toate aceste competențe și atribuțiuni erau detaliate și concretizate în ordinele, instrucțiunile și metodologiile interne de muncă. În legătură cu acestea, doresc să fac doar câteva mențiuni:

- Activitatea de urmărire informativă privea exclusiv persoane despre care existau indicii temeinice privind desfășurarea unor activități care puteau leza securitatea națională, spre deosebire de etapa anterioară, când unele categorii de persoane erau lucrate prin acțiune informativă exclusiv datorită altor considerente (poziție deținută, antecedente etc.).

- Și activitatea de supraveghere informativă în cadrul dosarelor de problemă pornea de la indicii concrete, menținându-se, în prima sub-etapă, și monitorizarea unor categorii de persoane datorită antecedentelor politice sau penale (ex. foști legionari care au deținut funcții de la șef de garnizoană în sus, care au făcut parte din poliția legionară, foști membrii ai PNT și PNL care au făcut parte din consiliile județene sau organe de conducere centrale, foști șefi de organizații subversive etc.).

MIJLOACE ȘI METODELE ALE ACTIVITĂȚII DE INFORMAȚII

Mijloacele și metodele activității de informații folosite în perioada comunistă fac parte din arsenalul general al serviciilor de informații de pretutindeni. Mijloacele de culegere a informațiilor erau cele „clasice”: surse umane, surse tehnice, investigație, filaj, iar între metode se regăseau legenda, combinația informativă, pătrunderea/percheziția secretă etc.

Experiența informativă anterioară a SSI și Siguranței a reprezentat matricea formativă a noilor generații de ofițeri de informații.

La aceasta și-a pus amprenta și **influența sovietică**, îndeosebi până în 1964, cu unele reminiscențe și în cea de-a doua etapă. Menționez doar un aspect al influenței sovietice care s-a dovedit extrem de păgubitor, respectiv constituirea de dosare pentru sursele umane de informare și accesul destul de larg (ierarhia profesională, organe de coordonare și control etc.) la identitatea acestora.

În cele ce urmează, voi face referire doar la câteva **mijloace și metode considerate în sine abuzive de legislația post-decembristă** a „deconspirării” Securității pe motiv de încălcare a unor norme constituționale privind drepturile și libertățile fundamentale, respectiv **interceptarea corespondenței și a convorbirilor telefonice**.

- Constituția RPR din 1952 stipula că secretul corespondenței este ocrotit de lege (art. 88), iar Constituția RSR din 1965 garanta secretul corespondenței și al convorbirilor telefonice (art. 33).

Cele două legi fundamentale din perioada comunistă, mai ales cea din 1965, au prevăzut unele limitări ale exercițiului unor drepturi și libertăți fundamentale (libertatea cuvântului, a presei și întrunirilor, libertatea conștiinței, inviolabilitatea persoanei etc.), fără a face referiri exprese la interceptarea corespondenței și a convorbirilor telefonice. De asemenea, nu cuprindeau nici posibilitatea restrângerii exercițiului unor drepturi sau libertăți din rațiuni de apărare a securității naționale, cum o fac toate constituțiile contemporane din țările democratice, inclusiv cea a României din 1991 (art.53).

- Legile organice privind organizarea activității de informații (Decretul nr. 221/1948, Decretul nr. 295/1968, Decretul nr. 121/1978) nu fac referiri la folosirea mijloacelor de culegere a informațiilor.

Menționez, în context, că interceptarea convorbirilor telefonice și a corespondenței, mai ales a celei electronice, are bază legală în țările democratice în anumite condiții și în baza mandatului unui judecător. De văzut, în acest sens, art. 13 din Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României („... *autorizarea efectuării unor acte, în scopul culegerii de informații, constând în interceptarea comunicațiilor...*”).

- Ordinele interne și instrucțiunile de muncă au reglementat folosirea interceptării corespondenței și a convorbirilor telefonice, stabilind circumstanțele în care se putea apela la aceste mijloace de culegere a informațiilor (de regulă numai în cadrul acțiunilor informative) și nivelul de aprobare (conducerile unităților centrale sau teritoriale).

- Această radiografie a cadrului legal este valabilă, în linii mari, și pentru **pătrunderea secretă** într-un spațiu privat (proprietate, reședință) în scopul introducerii/scoaterii unor mijloace de ascultare și înregistrare, al efectuării unor percheziții sau constatări secrete etc., care implică încălcarea temporară a inviolabilității domiciliului.

Constituțiile comuniste din 1952 și 1965 statuau că domiciliul este ocrotit, respectiv inviolabil.

Decretul nr. 295/1967, emis în contextul demersului politic de demascare a abuzurilor Securității în perioada Gheorghiu-Dej, statua că organele Consiliului Securității Statului pot să intre în locuința unor persoane fizice doar cu autorizația procurorului.

Cu toate acestea, normele de muncă interne au reglementat mijloace și metode ale activității informative care implicau pătrunderea în secret în domiciliile sau reședințe private. Spre exemplu, Instrucțiunile nr. D-00190/1987, cele mai moderne reglementări ale activității informative din România comunistă, prevedeau între mijloacele specifice tehnica operativă, care implica introducerea și scoaterea în secret a unor mijloace de înregistrare (art. 6, lit. b) și la capitolul metode specifice (art.7) pătrunderea secretă (lit. d) și percheziția secretă (lit. e).

Menționez că și aceste mijloace și metode ale activității de informații au acoperire legală în țările democratice. Deja invocatul art. 13 din Legea nr. 51/1991, în vigoare în prezent, stipulează că „*situațiile prevăzute la art. 3 (amenințările la adresa siguranței naționale – n.a.) constituie temei legal pentru a solicita procurorului (ulterior judecătorului – n.a.), cu respectarea prevederilor Codului de Procedură Penală, autorizarea efectuării unor acte în*

scopul culegerii de informații, constând în: interceptarea comunicațiilor, căutarea unor informații, documente sau înscrisuri pentru a căror obținere este necesar accesul într-un loc, la un obiect sau deschiderea unui obiect... , ridicarea și repunerea la loc a unui obiect sau document,... instalarea de obiecte, întreținerea și ridicarea acestora din locurile în care au fost depuse”.

FINALITATEA ACTIVITĂȚII DE INFORMAȚII

Activitatea de informații de securitate este evaluată, inexorabil, prin prisma modului în care monitorizează amenințările la adresa securității naționale și valorifică/finalizează documentarea și neutralizarea riscurilor de acest gen.

În prima etapă a perioadei comuniste, **amenințările la adresa securității statului** erau enunțate generic în actele normative publice („*dușmanii din interior și exterior*”), fiind mai detaliate în reglementările secrete.

Și în cea de-a doua etapă, amenințările la adresa securității statului erau disimulate într-o formulare generală („*acțiuni dușmănoase împotriva orânduirii sociale și de stat*”), ele putând fi deduse din setul de atribuții conferite prin lege organelor de securitate (acțiuni de sabotaj, diversiune, subminare a economiei naționale, spionaj etc.) și din modul de configurare a infracțiunilor contra securității statului de către Codul Penal.

În ce privește **finalitatea activității de informații**, abordarea a fost total diferită în cadrul legal al epocii comuniste.

- După cum am prezentat deja, cadrul legal generic al activității informative și de securitate din **etapa 1948-1967**, îndeosebi până în anul 1958, a imprimat serviciului național de informații **un pronunțat rol represiv**.

Comanda politică și caracterul insuficient de riguros al reglementărilor legale referitoare la competențele organelor de securitate în materia reținerilor, arestărilor și anchetelor privind persoanele care săvârșeau infracțiuni contra securității statului, precum și la deciziile de internare în unități de muncă și colonii de muncă, dislocare și fixare de domiciliu obligatoriu, stabilire de locuri de muncă obligatorii, au facilitat comiterea de abuzuri și excese. Acestea au fost potențate de preponderența desemnării în funcții de conducere în aparatul de securitate, la nivel central și teritorial, mai ales în perioada stalinistă, a unor cetățeni sovietici sau alogeni cu activități în Internaționala Comunistă și relații cu serviciile de informații sovietice.

O relativă ordine în acest domeniu s-a pus abia în anul 1955, prin Directiva privind arestările și perchezițiile efectuate de organele MAI, care stabilea că arestarea oricărui infractor descoperit de organele de securitate poate fi efectuată numai în urma aprobării prealabile din partea șefului organului MAI, pe baza mandatului de arestare și percheziție emis de procuror.

Activitatea de cercetare penală a infracțiunilor contra securității statului s-a materializat, în perioada 1950-1958, în arestarea și cercetarea unui număr de 75808 persoane, dintre care 12039 au fost eliberate din anchetă din lipsă de probe, 4903 trimise în justiție și achitate din lipsa probelor de vinovăție și 73636 condamnate¹². În intervalul 1959-1967 au mai fost condamnate pentru infracțiuni contra securității statului doar 96 de persoane.

La rândul lor, măsurile administrative luate de către organele MAI asupra unor categorii de persoane, în baza unor decrete și hotărâri ale Consiliului de Miniștri, s-au concretizat, conform Notei de studiu nr. 00880015 din 14.12.1967 a Consiliului Securității Statului, în următoarele:

- internarea în unități și colonii de muncă, în perioada 1950-1954, a unui număr de 22077 persoane.

- dislocarea și fixarea domiciliului obligatoriu, în intervalul de timp 1949-1961, unui număr de aproximativ 60000 persoane, dintre care 2000 familii de moșieri/3.000 persoane, 10.099 familii/43.891 persoane din zona de frontieră, 6000 familii/9000 persoane conform Deciziei MAI nr. 239/1952 care privea dislocarea unor foști exploatare, persoane condamnate pentru activitate subversivă, foști legionari și alte categorii din centre urbane aglomerate, 4052 de persoane în baza deciziilor individuale ale comisiilor MAI;

- fixarea unor locuri de muncă obligatorii, în perioada 1958-1963, unui număr de 3658 persoane care au instigat și participat la răzmerițe (2696 persoane), care nu au dovedit că s-au reeducat în detenție (545 persoane) sau legionari care prezentau pericol pentru securitatea statului.

- În **etapa 1967-1989**, după cum am mai scris, noua concepție de muncă fixată organelor de securitate de către PCR s-a bazat pe **intervenția preventivă**, în sensul prevenirii încălcării legilor prin mijloace de influențare obștească, la sesizarea organelor de justiție apelându-se în mod excepțional. Ca

---

¹² Diagrama arestărilor efectuate de organele securității statului în anii 1950-1958, *apud* S.R.I., *Cartea Albă a Securității*, vol. III, 1995, pag. 158

urmare, numărul persoanelor condamnate pentru infracțiuni contra securității statului în această etapă a fost de cca. 70 persoane.

De menționat că nici manifestările de disidență sau opoziție față de regimul Ceaușescu nu au cunoscut formele de reprimare specifice anilor '50 - '60, în locul tragerii la răspundere penală fiind adoptate așa-zise măsuri de influențare obștească, măsuri administrative sau disciplinare.

Concepția activității preventive este cuprinzător prezentată în Instrucțiunile D-00190/1987 privind organizarea și desfășurarea activității informativ-operative a organelor de securitate, care sistematizează modalitățile de intervenție preventivă astfel: participarea la educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor țării, informarea organelor de partid și a conducătorilor organizațiilor socialiste, acțiuni și măsuri preventive de securitate (pregătirea contrainformativă, influențarea pozitivă, atenționarea, avertizarea, punerea în dezbatere publică, destrămarea anturajelor ale căror preocupări pot degenera în infracțiuni, neacordarea sau retragerea avizului de acces la documente secrete și aplicarea de amenzi contravenționale în acest domeniu, întreruperea șederii în țară sau declararea ca persoană indezirabilă a străinilor și începerea urmăririi penale sau alte măsuri legale).

CÂTEVA CONCLUZII

Această prezentare extrem de succintă a cadrului legal al activității de informații și securitate din perioada comunistă permite extragerea următoarelor concluzii:

1. Activitatea de informații a beneficiat de un suport legal destul de cuprinzător, mai ales în ce privește atribuțiile și competențele serviciului național de informații și securitate.

2. Legislația în materie a fost mai puțin cunoscută opiniei publice în prima etapă, când puține legi, decrete și hotărâri de guvern au fost destinate publicității. După 1967, regula a fost publicarea acestora în Monitorul Oficial.

Ca peste tot în lume, în intervalul analizat, ordinele, instrucțiunile și metodologiile interne au avut caracter secret de stat.

3. Locul și rolul serviciului național de informații și securitate – sub denumirile sale succesive – au fost clar stabilite la nivel constituțional și legal, cu un plus de concretețe pentru cea de-a doua etapă.

De menționat, în context, că legea românească, mai ales în prima etapă a perioadei comuniste, nu definea sintagma „securitatea statului”.

4. Caracterul represiv al activității de informații și securitate din prima etapă, mai ales în anii de început, a fost imprimat prin impunerea modelului sovietic în materie, datorită prezenței în funcții de conducere la nivel politic și executiv, inclusiv în serviciul național de informații, a unor persoane, români sau alogeni, aflați sub influența și controlul Moscovei.

5. Legiutorul român nu a manifestat grijă pentru a asigura – la nivel constituțional – dispozițiile necesare care să permită folosirea în activitatea informativă a unor mijloace și metode specifice cu impact asupra drepturilor constituționale referitoare la secretul corespondenței și al convorbirilor telefonice, precum și la cel al inviolabilității domiciliului, așa cum se procedează în țările democratice și cum s-a procedat și în România post-decembristă.

Utilizarea interceptării corespondenței și a convorbirilor telefonice, introducerea unor mijloace tehnice de ascultare și înregistrare la domiciliu, precum și efectuarea unor pătrunderi în acest scop ori pentru realizarea unor percheziții/constatări secrete a fost stipulată doar în ordinele interne.

Responsabilă pentru caracterul represiv al cadrului legal al activității de informații din anii '50 - '60, precum și pentru unele excese ale celui din a doua etapă este clasa politică.

În ce privește constituționalitatea actelor normative interne, răspunzătoare este conducerea organului de securitate sau a forului tutelar care le-a emis.

6. Cadrul legal al activității de informații și securitate din perioada comunistă nu a cuprins decât într-o mică măsură prevederi explicite care să protejeze ofițerii de informații pentru activitățile specifice desfășurate.

Gl.bg. (r) Vasile Mălureanu

S.R.I. ÎN ETAPA LEGIFERĂRII ACTIVITĂȚII SALE

Într-un articol din numărul 10 al acestei reviste¹ am prezentat unele aspecte legate de momentul înființării Serviciului Român de Informații - *Decretul nr. 181 din 26 martie 1990 al Consiliului Provizoriu de Uniune Națională* - și despre primii pași făcuți în direcția operaționalizării activității sale. Printre altele, concluzionăm și faptul că Decretul în cauză nu reușea să asigure un suport solid și cuprinzător pentru reglementarea celor mai complexe și sensibile probleme aflate în legătură directă cu înființarea și funcționarea unei asemenea instituții.

Deficitul de reglementare, prezentat pe larg în articolul menționat, avea să-și arate, încă din primele luni de după înființarea instituției, efectele negative, la dimensiuni greu de surmontat, asupra misiunilor ce revin în mod firesc unui serviciu de informații pentru securitate.

Astfel, în lipsa unor prevederi legale clare și complete, Serviciul Român de Informații nu putea stabili și fundamenta, corect și cuprinzător, atribuțiile și competențele ce ar fi trebuit să-i revină pentru a răspunde misiunii încredințate. În aceste condiții, unitățile informativ-operative centrale organizate pe domenii - apărarea ordinii constituționale, protecția intereselor economice ale României, contraspijonaj și antiterorism - și-au stabilit atribuții și competențe prevăzute prin regulamente proprii de funcționare, în care au fost cuprinse și obținerea de date și informații referitoare la „infrațiunile contra securității statului” din partea specială a Codului Penal din 1968, care nu au fost abrogate prin Decretul-Lege nr.12/1990 al CFSN.

Pe de altă parte, cadrul legislativ existent nu putea asigura baza pentru fundamentarea conceptelor de acțiune, pentru elaborarea și adoptarea reglementărilor și procedurilor interne necesare operaționalizării activităților de obținere, verificare, procesare, analiză, stocare și valorificare a informațiilor.

Din multiple cauze, unele prezentate pe larg în paginile revistei noastre, în acea perioadă sistemul de obținere a informațiilor prin surse secrete umane era prăbușit, iar sursele tehnice secrete și, parțial, cele specializate, nu mai puteau fi folosite, atâta timp cât nu exista o reglementare legală în acest sens.

---

¹ Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu: *Începuturile Serviciului Român de Informații*, în *Vitralii - Lumini și umbre*, nr.10, pp 77-84.

După cum se poate observa, în condițiile și împrejurările existente, posibilitățile de obținere a informațiilor erau drastic limitate. Ponderea cea mai mare în totalul informațiilor revenea celor obținute de către ofițerii operativi prin culegere directă, din mediul relațiilor operative și din sursele deschise publice - mass-media scrisă, audio și video - și oficiale.

Informațiile obținute prin surse secrete despre potențiale acțiuni puse la cale, în clandestinitate, împotriva intereselor și valorilor fundamentale ale statului român, se situau la un nivel extrem de scăzut. De regulă, operațiunile specifice de informații începeau de la ceea ce se obținea ca urmare a observării și accesării resurselor informaționale publice - deschise și oficiale - după care se proceda la verificarea, întregirea, confirmarea sau infirmarea prin surse secrete de informații și aceasta numai pentru situațiile în care se identificau asemenea posibilități.

În condițiile existente era evident că produsele informaționale, conceptualizate atunci ca documente de informare – note, buletine informative, sinteze - erau, în cea mai mare parte, rezultatul unor eforturi majore de procesare, analiză și sinteză a informațiilor.

Chiar și numai din aceste motive, dar și din multe altele, am convingerea că acea etapă din existența Serviciului Român de Informații a fost marcată și de cel puțin două experiențe pozitive care aveau să se constituie mai târziu în importante direcții de dezvoltare conceptuală și de acțiune spre un serviciu modern de informații pentru securitate națională. Este vorba despre începuturile conceptualizării și implementării structurilor **analitice de securitate națională** și, pe de altă parte, a folosirii datelor utile din **sursele deschise de informații**.

Revenind la analiza stării de funcționalitate în raport și de aspectele prezentate mai sus, se poate afirma că la mai bine de șase luni de la înființare, Serviciul Român de Informații ajunsese într-un moment extrem de critic. Reglementarea de înființare și funcționare nu-i mai putea asigura instrumentele și mecanismele legale pentru exercitarea atribuțiilor.

Blocajul instituțional era împărțit atât de conducerea Serviciului Român de Informații cât și de majoritatea factorilor din ierarhia profesională a principalelor unități informativ-operative existente în organigrama intrată în vigoare în luna mai a anului 1990. Singura soluție pentru depășirea impasului era transmiterea către autoritatea legiuitoare a unui mesaj public, coerent și convingător, în legătură cu necesitatea urgentării legiferării activității în materia informațiilor referitoare la siguranța națională.

Un asemenea mesaj a fost transmis în plenul Parlamentului României la data de 22 noiembrie 1990, când directorul Serviciului Român de Informații, Virgil Măgureanu, a prezentat un raport detaliat despre dificultățile apărute în funcționarea instituției și căile posibile pentru depășirea acestora.

În legătură cu necesitatea adoptării cadrului legal, în raportul respectiv, se preciza: *„În țara noastră, Serviciul Român de Informații a apărut în condițiile particulare ale dezvoltării democratice a societății, având la bază un act normativ adoptat de organele provizorii ale puterii de stat. În condițiile actuale, pentru asigurarea stabilității sociale, economice și politice, a stării de liniște și ordine necesare existenței și dezvoltării de sine stătătoare a statului român, se impune cu deosebită acuitate adoptarea unui cadru legal adecvat pentru apărarea siguranței naționale a României”*.

Apreciez că o analiză, chiar și sumară, a acestor două fraze evidențiază faptul că Serviciul Român de Informații a reușit să transmită suficient de esențializat de ce și ce se așteaptă de la puterea legiuitoare, concomitent cu definirea, pentru prima dată, a unor concepte cum ar fi: „stabilitatea economică, politică și socială”, „starea de liniște și ordine”, „existența și dezvoltarea de sine stătătoare a statului român” și „siguranța națională a României”, concepte de la care s-ar putea construi cadrul legislativ în materie.

De altfel, trebuie spus că în spatele acestui raport se aflau mult mai multe frământări, neliniști și întrebări ale personalului cu responsabilități nemijlocite pe linia obținerii informațiilor referitoare la siguranța națională a României și în legătură cu care se așteptau răspunsuri și soluții urgente din partea autorităților statului.

Sunt convins că mesajul transmis prin acest raport din 22 noiembrie 1990 a fost recepționat corespunzător de către puterea legiuitoare a momentului și că s-a înțeles corect urgența reclamată de necesitatea adoptării reglementărilor în domeniu. Cu toate acestea, în contextul politic, economic și social - național, regional și internațional al anilor 1990, nesigur, extrem de complicat și cu evoluții imprevizibile - au trebuit să mai treacă încă cca. șapte luni până la adoptarea de către autoritatea legiuitoare din România a primei legi referitoare la siguranța națională. Așa se face că la mai bine de 14 luni de la înființarea Serviciului Român de Informații, la 29 iulie 1991, președintele României promulgă Legea nr. 51 privind siguranța națională a României, adoptată, în ședințe separate, de Senat și de Camera Deputaților.

În cele ce urmează nu îmi propun să fac o analiză esențialmente juridică a prevederilor Legii nr. 51/1991 privind siguranța națională a României. Este

mult mai important să se evidențieze modul în care actul normativ în cauză a reușit, pentru acea etapă, să răspundă necesităților de fundamentare legală a activităților de realizare a siguranței naționale, în special, în ceea ce privește Serviciul Român de Informații.

Astfel, încă de la primul articol, se definește și se dă conținut normativ conceptului de ***siguranță națională a României***. Starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică se constituie în cerință absolut necesară existenței și dezvoltării statului național român, ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil. Pe această cale se poate menține ordinea constituțională și se asigură exercitarea neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor.

După cum se poate observa, siguranța națională nu se reduce exclusiv la siguranța statului, conceptul adoptat fiind mult mai cuprinzător, extinzându-se la națiune, cetățeni și comunități sociale. Din acest moment nu mai existau nici un fel de dubii cu privire la valorile circumscrise siguranței naționale a României pe care Serviciul Român de Informații, alături de alte instituții, era legitimat și obligat să le apere.

A doua clarificare majoră este adusă prin definirea în cuprinsul art. 3 din legea în cauză a conceptului de ***amenințare la adresa siguranței naționale a României***. În esență, amenințarea este definită ca o faptă, o acțiune, un plan, o situație care poate pune în pericol sau poate leza, în orice mod, oricare dintre valorile circumscrise siguranței naționale.

Lăsând la o parte unele opinii, îndreptățite sau nu, ale analiștilor juriști cu referire la caracterul limitativ al faptelor, acțiunilor, planurilor, situațiilor care se pot constitui în amenințări la adresa siguranței naționale a României - doar cele enumerate la art. 3 lit. a) - lit. l) – cu privire la faptul că unele amenințări sunt formulate prin texte preluate din definirea unor infracțiuni prevăzute de Codul Penal etc., trebuie recunoscut că actul normativ a pus la îndemâna Serviciului Român de Informații motivarea, legitimarea și delimitarea clară a atribuțiilor și competențelor ce-i revin.

A treia problemă extrem de sensibilă, care inflamase multe segmente ale societății românești, era cea legată de modalitatea de culegere a informațiilor în raport cu cerințele asigurării respectării stricte a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Aceasta își găsește rezolvarea în prevederile actului normativ care se referă în mod expres la activitatea de informații.

Astfel, sunt precizate instituțiile care execută activitatea de informații pentru realizarea siguranței naționale, între care *„Serviciul Român de Informații, organul de stat specializat în materia informațiilor din interiorul țării...”*, care se organizează și funcționează potrivit propriei legi. Această prevedere, coroborată cu cea în care se stipulează că *„siguranța națională se realizează prin cunoașterea, prevenirea și înlăturarea amenințărilor interne sau externe ce pot aduce atingere valorilor prevăzute la art.1”*, asigură Serviciului Român de Informații legitimitatea uneia dintre funcțiile esențiale ale existenței și funcționării sale, respectiv ***cunoașterea de siguranță națională*** prin culegerea de informații.

De asemenea, în acest segment al legii, se reglementează activitățile de culegere a informațiilor ce au ca efect restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale ale cetățenilor, dacă despre aceștia există argumente că săvârșesc fapte ce se pot constitui în amenințări la adresa siguranței naționale. Numai în temeiul existenței unei amenințări, magistratul competent, potrivit legii, autorizează efectuarea actelor ce reprezintă restrângeri ale exercițiului unor drepturi.

Totodată, se reglementează expres faptul că mijloacele de obținere a informațiilor și valorificarea acestora nu trebuie să lezeze, în nici un fel, drepturile sau libertățile fundamentale ale cetățenilor, modul în care cetățenii se pot apăra în situația în care apreciază că s-au comis abuzuri, răspunderea, inclusiv penală, ce revine celor vinovați de inițierea, fără temei legal, a unor măsuri de culegere a informațiilor sau de valorificare a lor, precum și în ce condiții și cui pot fi comunicate informațiile din domeniul siguranței naționale.

Mai trebuie observat că actul normativ în discuție s-a dorit să se constituie într-o lege cadru referitoare la realizarea siguranței naționale a României și, din acest motiv, în corpusul său sunt reglementate multe alte aspecte. Astfel, se precizează care sunt organele de stat cu atribuții în domeniul siguranței naționale², că organizarea și coordonarea activității este asigurată de Consiliul Suprem de Apărare a Țării, iar controlul se execută nemijlocit de către Parlamentul României. Sunt reglementate obligațiile și răspunderile altor instituții ale statului, organizațiilor publice sau private, precum și îndatorirea

---

² „art.6 – Organele de stat cu atribuții în domeniul siguranței naționale sunt: Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Protecție și Pază, precum și Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne și Ministerul Justiției, prin structuri interne specializate”.

cetățenilor români de a contribui la realizarea siguranței naționale ca expresie a fidelității lor față de țară și a obligației de a apăra România.

Desigur, adoptarea Legii nr.51/1991 privind siguranța națională a avut o importanță majoră, în acea etapă, pentru evoluția societății românești, în ansamblul său, spre democrație și construirea unor instituții ale statului de drept, însă, am convingerea că pentru Serviciul Român de Informații aceasta a însemnat mult mai mult, a fost momentul administrării „antidotului” care să-l scoată din starea de „sedare” în care intrase la scurt timp după nașterea sa, la 26 martie 1990. Nu cred că între toate instituțiile create în acea perioadă există vreuna a cărei existență și funcționare să fi fost mai contestată decât Serviciul Român de Informații.

Susțin, în continuare, ceea ce am mai afirmat în paginile revistei noastre, că până la legiferarea funcționării acestei instituții, activitatea sa se desfășura similar condițiilor specifice unui teritoriu străin sau vremelnic ocupat. Era mai mult decât ridicol să constați că în tot mai multe situații încercările personalului Serviciului Român de Informații de a obține informații necesare apărării siguranței naționale erau calificate ca pericole la adresa acesteia. Probabil că acum asemenea lucruri par de necrezut. În realitate ele au avut loc și s-au manifestat mult mai complex, pe multiple direcții și cu consecințe, unele ireversibile, pentru capacitatea unor instituții ale statului de a apăra și promova interesele României.

Ar fi interesant dacă parte dintre colegii care și-au asumat responsabilități în instituția de informații nou creată și au trăit asemenea situații le-ar face cunoscute pentru că, după părerea mea, doar o mică parte a contestărilor publice își avea originea în temerile justificate că Serviciul Român de Informații ar fi, de fapt, continuatorul Securității, în timp ce, majoritatea erau rezultatul unor operațiuni specializate care vizau menținerea și chiar adâncirea stărilor de instabilitate economică, politică și socială.

După adoptarea Legii privind siguranța națională a României, Serviciului Român de Informații îi mai lipsea propria lege de organizare și funcționare. Cu toate că a urmat vacanța parlamentară, iar Parlamentul funcționa și ca Adunare Constituantă în vederea elaborării și adoptării Constituției României, Senatul începe discuțiile, în luna septembrie 1991, pe marginea proiectului de lege menționat.

Deși, așa cum s-a arătat mai sus, legea privind siguranța națională reușise să găsească și să adopte soluțiile cele mai potrivite față de multiplele probleme existente în societatea românească la acea perioadă, dezbaterile în

Senat, în mod surprinzător, debutează într-o atmosferă nu tocmai liniștită și puțin dătătoare de speranță că proiectul de lege va fi adoptat într-un timp rezonabil. Ca urmare, abia la data de 12 februarie 1992, Camera Deputaților și Senatul, în ședința comună adoptă Legea nr.14 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații. Este semnificativ de relevant faptul că legea în cauză a fost adoptată în condițiile în care România avea deja în vigoare Constituția aprobată prin referendumul din luna decembrie 1991, astfel că textul de lege a preluat și prevederile constituționale în materie.

În cele ce urmează voi face o scurtă prezentare doar a reglementărilor care aduc completări la atribuțiile, organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații. Astfel, se prevede ca Serviciul Român de Informații „este organul de stat specializat în domeniul informațiilor privitoare la siguranța națională a României”, sens în care „organizează și execută activități pentru culegerea, verificarea și valorificarea informațiilor necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării oricăror acțiuni care constituie, potrivit legii, amenințări la adresa siguranței naționale a României”. După cum se observă, Serviciului Român de Informații i se dă competență generală în materia informațiilor referitoare la siguranța națională.

De asemenea, se stipula că această instituție asigură apărarea secretului de stat, organizează și execută transportul corespondenței, clasificate secret de stat, pe teritoriul României, organizează și execută activitățile informative tehnice, de protecție și intervenție antiteroristă și este autorizat „să dețină și să folosească mijloace adecvate pentru obținerea, verificarea, prelucrarea și stocarea informațiilor privitoare la siguranța națională în condițiile legii”. În legătură cu aceste atribuții - apărarea secretului de stat, antiterorismul și interceptarea comunicațiilor - mai târziu, Serviciul Român de Informații avea să fie desemnat autoritate națională în domeniile respective.

Totodată se reglementează controlul exercitat de către o comisie comună a Parlamentului, modul în care se face numirea directorului în ședința comună a celor două camere, organizarea, structura, asigurarea personalului, drepturile și obligațiile acestuia.

Ar mai fi de menționat și prevederea potrivit căreia „*Serviciul Român de Informații preia spre conservare și folosește fondurile de arhivă ce privesc siguranța națională ale fostelor organe de informații cu competențe pe teritoriul României ...*”. Din păcate, această dispoziție legală avea să complice mult și inutil, pe termen lung, funcționarea Serviciului Român de Informații. Am convingerea că, dacă legiuitorul ar fi dispus, încă din anul 1990, închiderea

totală a arhivelor și darea acestora în custodia unei alte instituții specializate, exclusiv pentru conservare, până la adoptarea unei reglementări speciale, când în societatea românească s-ar fi instaurat mai multă liniște, această soluție ar fi avut darul să elimine multe din sursele de neîncredere și tensiune, care și acum, la peste 22 de ani, își mai fac simțită prezența.

În acest sens este bine să ne amintim că la raportul din 22 noiembrie 1990, prezentat în Parlament, în legătură cu dosarele din arhiva fostei Securități, directorul Serviciului Român de Informații sugera adoptarea unei asemenea soluții când preciza „...*considerăm că blocarea acestor materiale, cu excepția celor din care decurg drepturi și măsuri reparatorii, ar constitui o soluție firească pentru consolidarea climatului de stabilitate*”.

În concluzie, la aproape doi ani de la înființare, Serviciul Român de Informații avea cadrul legislativ necesar și suficient pentru organizarea și funcționarea sa. Din acest moment putea începe etapa transformării sale într-un serviciu de informații modern și capabil să răspundă provocărilor mediului intern și internațional de securitate.

Imediat după adoptarea legilor menționate, în temeiul și pentru aplicarea prevederilor acestora, a început procesul de instituire a mecanismelor, procedurilor și tehnicilor care să facă operațională activitatea de informații pentru realizarea siguranței naționale.

Astfel, s-au elaborat și adoptat, în condițiile legii, reglementările de bază ale activității de informații cu privire la întregul ciclu informativ: culegerea de informații prin utilizarea întregii game de surse, create special în acest scop sau disponibile; verificarea preliminară și documentarea în acțiuni informativ-operative; inițierea și derularea măsurilor specifice de prevenire și contracarare a unor amenințări; informarea factorilor de decizie obligați să dispună măsuri pentru eliminarea riscurilor și pericolelor la adresa siguranței naționale; sesizarea organelor de cercetare și urmărire penală când existau suspiciuni de comitere a unor infracțiuni și cooperarea cu alte componente ale sistemului de apărare, ordine publică și siguranță națională.

S-a reglementat fluxul informațional general în interiorul instituției, sistemul informării operative curente destinat alertărilor de urgență în situațiile apariției unor pericole iminente și analiza informațiilor și modul de valorificare a acestora la beneficiarii legali.

Au fost operaționalizate instrumente de planificare a necesarului de informații și de orientare a eforturilor informative în cadrul unor programe,

proiecte sau operațiuni de informații în funcție de necesitățile de etapă ale evoluției stării de siguranță națională.

S-a asigurat reglementarea tehnicilor de prelevare a informațiilor de interes pentru realizarea siguranței naționale din totalitatea surselor deschise existente la nivel local și național și, parțial, din spațiile străine limitrofe României.

Cadrul legislativ adoptat a deschis și calea fundamentării și implementării politicii privind selecția, recrutarea, încadrarea și pregătirea personalului.

Nu în ultimul rând trebuie evidențiată instituirea reglementării interne referitoare la asigurarea juridică a activității desfășurate de Serviciul Român de Informații pe linia culegerii, verificării și valorificării informațiilor de siguranță națională. Această normă a fost de natură să pună în practică, fără nici un fel de dubii, garanțiile juridice referitoare la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, la protejarea vieții particulare, onoarei sau reputației acestora.

Mai trebuie spus că întreaga bază conceptuală materializată prin reglementările menționate mai sus a ținut cont și de principiile, normele și practicile existente în activitatea multor servicii de informații din spațiul european și euroatlantic, desigur la nivelul documentării de care se dispunea. De altfel, chiar legea privind siguranța națională a României a avut la bază legislația în materie existentă în mai multe țări și a fost inspirată, preponderent, din legea canadiană referitoare la Serviciul Canadian de Informații și Securitate.

Evoluția post legiferare a fost pozitiv marcată de aprobarea de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării, în prima parte a anului 1993, a primului **Regulament de funcționare a Serviciului Român de Informații.**

Prin acest document s-au stabilit atribuțiile generale, conducerea, organizarea, structura și funcționarea instituției. Totodată, au fost statuate atribuțiile și competențele ce revin, la nivel național, **structurilor informative** pe domenii de realizare a siguranței naționale: apărarea Constituției; contraspionajul economic, apărarea secretului de stat și a intereselor economice ale României; contraspionajul și antiterorismul – **ale structurilor tehnice și specializate** de informații, precum și ale celor **funcțional-administrative.**

De asemenea, s-au reglementat atribuțiile ce revin Consiliului Director, ca organ deliberativ de conducere a întregii activități, Biroului Executiv, ca organ de conducere operativă și directorului Serviciului Român de Informații, precum și drepturile, obligațiile și îndatoririle ce revin personalului. La acestea mai trebuie adăugate statuarea raporturilor cu Consiliul Suprem de Apărare a Țării, în calitate

de autoritate mandantă să-i organizeze și să-i coordoneze activitatea, precum și relațiile cu celelalte instituții cu atribuții în domeniul siguranței naționale.

În ceea ce privește exercitarea controlului parlamentar, potrivit legii, prin Hotărârea nr. 30/1993 a Parlamentului României a fost înființată Comisia Comună Permanentă a Camerei Deputaților și Senatului pentru exercitarea controlului asupra activității Serviciului Român de Informații. Comisia a apărut într-un moment important pentru îmbunătățirea credibilității de care avea nevoie Serviciul Român de Informații la nivelul societății românești, precum și pentru garanțiile pe care le putea aduce opiniei publice că instituția, prin tot ce face, nu se abate de la lege.

Pe de altă parte, faptul că Regulamentul de funcționare și toate actele normative cu caracter intern, arătate mai sus, au fost supuse controlului Comisiei și nu s-au constatat abateri de la lege, a dat un plus de legitimitate, forță și curaj acțiunilor personalului care încă mai era dominat de rețineri și inhibiții.

Dincolo de orice alte păreri, analize și judecăți ce se pot face pe marginea evoluției instituționale a Serviciului Român de Informații, cred că una se detașează în modul cel mai limpede. La mai bine de trei ani de la înființare acesta dispunea de un cadru legislativ suficient de încheșat și de o fundamentare funcțională solidă, care să-i permită îndeplinirea misiunii de apărare și promovare *prin informații și cunoaștere*, a valorilor și intereselor de siguranță națională a României.

Se încheiase o etapă care marca însă și începutul altor transformări pe care Serviciul Român de Informații trebuia să le parcurgă în vederea materializării opțiunilor strategice de integrare a României în structurile economice și de securitate ale spațiului european și euro-atlantic.

Despre contribuția adusă la atingerea acestui obiectiv, de importanță vitală pentru România, precum și despre modul în care Serviciul Român de Informații a înțeles și a reușit să-și dezvolte și consolideze capacitățile operaționale pentru gestionarea amenințărilor cu caracteristici transnaționale ce aveau să se manifeste tot mai puternic în mediul internațional de securitate, în numerele viitoare ale acestei reviste.

Gl.mr.(r) Dumitru Bădescu

Reflexii privind tendințele în intelligence-ul de securitate post-modern

Activitatea secretă de informații, adică ceea ce astăzi înțelegem prin *intelligence*, este un produs al lumii moderne. O lume care își are începuturile o dată cu gânditorii iluminiști, cu revoluția franceză și războiul de independență al coloniilor nord-americe și formarea SUA. După cum se poate constata, lumea modernă înseamnă libertatea de gândire, ca principiu de bază, și democrația, ca formă de organizare social-politică. *Intelligence*-ul instituționalizat le cuprinde pe amândouă. Fără libertatea de gândire nu există *intelligence* performant, iar în lipsa democrației activitatea de informații se transformă într-un simplu instrument al puterii totalitare.

Și totuși de ce *intelligence* post-modern? Pentru că lumea modernă și o dată cu ea și *intelligence*-ul clasic se încheie în fața globalizării. Un fenomen care a creat o altă lume, adică lumea de după modernitate, sau mai pe scurt post-modernă. Este o lume total diferită, în care predomină interdependența economică, socială, politică și militară. Confruntările devin neconvenționale, de genul războaielor informaționale, cibernetice sau geodezice, iar pentru a te feri, adică a te pune la adăpost și a trăi în securitate ai nevoie în primul rând de cunoaștere. Iată de ce *intelligence*-ul de securitate post-modern aparține unei alte lumi, total diferite, pe care momentan doar încercăm s-o cunoaștem pentru a o salva și a ne salva ca umanitate.

De atfel, Cărțile Albe de Apărare și Securitate ale unor mari națiuni euroatlantice, apărute mai recent, fixează deja pentru *intelligence*-ul post-modern de securitate următoarele funcții strategice: cunoaștere-anticipare, prevenire, descurajare, protecție și intervenție.

Chiar și atunci când serviciile de informații și-au adus o contribuție substanțială la declasarea unor evenimente care au schimbat soarta unor țări, regiuni, continente, chiar a lumii moderne, totuși la capitolul cunoaștere-anticipare, mai neted spus, previzionarea urmărilor, adică latura analizei prognostice, nu numai că nu au realizat performanțe, dar chiar s-au situat cu mult sub așteptări. Iar acest lucru este demonstrat de documentele analitice deja declassificate pentru a fi valorificate de istoriografie.

Ne vom permite în continuare câteva reflexii asupra a două dintre temele *intelligence*-ului actual: etica și legalitatea în *intelligence*, *intelligence*-ul competitiv.

ETICA ȘI LEGALITATEA ÎN INTELLIGENCE

Uneori e greu să înțelegi cum se poate respecta legea în condițiile în care profesioniștii domeniului de *intelligence* se confruntă cu spioni, trădători, teroriști, traficanți, mafioți, criminali în serie etc., a căror activitate existențială este total în afara legii. Oricum, principiul legalității este înțeles de profesioniști după dictonul: „respectă legea pentru a putea fi apărat de lege”. Cu alte cuvinte, dacă un operator de *intelligence*, mai precis al sectorului său acțional, elimină fizic un criminal notoriu în mod nelegal, acesta devine pasibil de pedeapsă. Morala: nu-l elimina fizic pe criminal, adică nu-i oferi pedeapsa binemeritată, lasă-l în viață pentru că ești funcționar public și trebuie să respecti legea, dar cu riscul ca infractorul să facă mult mai mult rău în continuare semenilor săi.

Cine a reușit să depășească această dilemă au fost americanii. Prin promovarea „strategiei loviturii preventive”, secondată de tactica „folosirii forței într-un mod extrem de precis” – adică loviturile secrete cu drone ce intră în responsabilitatea CIA - reușesc să le vină de hac, deocamdată, celor ce încearcă să facă rău Americii. Felul în care s-a acționat în ultimii zece ani prin depistarea și nimicirea sanctuarelor teroriste constituie suficiente exemple care ne demonstrează eficiența instituțională a democrației americane, o democrație autentică, „verificată de istorie”, cum îi place *leadership*-ului american să se laude. În discursul de prezentare a noii Strategii a SUA de prevenire a extremismului violent, președintele Barack Obama sublinia că în ultimii doi ani și jumătate, prin îmbunătățirea schimbului de informații și printr-o mai bună coordonare a *intelligence*-ului s-a reușit „*eliminarea într-o succesiune mai rapidă a lui Osama bin Laden și a celorlalți lideri cheie ai Al-Qaida*”. Prin astfel de acțiuni, guvernul SUA a reușit „*să salveze viețile multor americani*”.

Prin urmare, interesele de securitate națională primează în fața celor de etică și legalitate. Este vorba în ultimă instanță de sistemul internațional umanitar, sistem creat, e adevărat, în secolul trecut în urma a două războaie mondiale și a unui Război Rece, deci depășit de istorie în această epocă a globalizării și a post-modernității. Nu se poate face față cu mijloacele

sistemului de drept umanitar internațional, din secolul trecut, actualelor riscuri de securitate globală, cum ar fi megaterorismul suicidal, crima organizată transfrontalieră, proliferarea armelor de distrugere în masă ori extremismul violent. O superputere economică și militară, cu un buget al apărării de 530 miliarde de dolari pe an – mai mare decât al următoarelor 10 țări la un loc –, SUA consideră că în fața acestor pericole își poate crea propriul cadru legislativ și strategiile pentru a-și apăra și promova interesele naționale. Iată de ce, normele morale se pot raporta doar la felul în care se acționează pentru protejarea tradiției, culturii și valorilor naționale.

Din punct de vedere al cronologiei istorice, problema eticii și legalității în activitatea de informații pentru securitatea națională s-a pus imediat după căderea blocului comunist din centrul și răsăritul Europei, adică la începutul anilor '90. În perioada Războiului Rece, nici vorbă despre așa ceva. Abia necesitatea de transparență în domeniul activității serviciilor de informații și securitate din lumea democratică a reclamat problemele de legalitate și etică profesională. Și chiar dacă veteranii acestor instituții, mai ales din Marea Britanie sau Franța, ori chiar Germania Federală se lăudau în scrierile lor memorialistice fie că „domnii nu ascultă și nu citesc comunicările altora” ori că „un stat nu se conduce trăgând cu urechea în dreapta și în stânga”, mare a fost surpriza când, prin declasificarea unor documente din arhivele serviciilor secrete occidentale, adică cele despre care se spune că au câștigat războiul cu instituțiile similare din țările comuniste, utilizând ca armă „drepturile omului”, s-a constatat că încălcau dreptul la viața intimă al propriilor cetățeni.

Și era normal ca într-un astfel de context opinia publică să pună problema legalității și a eticii. Dar dacă prin lipsa eticii și a legalității în activitatea de informații se apără totuși securitatea cetățenilor unei națiuni care trăiește în libertate și democrație, ce se va întâmpla? Experiența istorică de până acum, adică cei 22 de ani parcurși în democrație, a demonstrat că nu s-a întâmplat nimic grav. Ba dimpotrivă. Media de toate tipurile sau formele (audio, video, scrisă, *on-line*) a avut de câștigat în audiență, la fel și cercetarea academică ce a reușit să recupereze un vast material documentar, ori societatea civilă, care prin ONG-uri de tot felul freamătă, își pune probleme și caută să le rezolve. Într-un cuvânt, tuturor le pasă, adică vor să facă o altă lume, care să funcționeze după alte reguli în care, evident, etica și legalitatea sunt pe primul plan. Oricum se gândește la proiectarea unei lumi care să nu mai semene cu

„jungla” din perioada Războiului Rece. Problema e, că de atâta grijă pentru etică și legalitate, mai ales în domeniul *intelligence*, nu cumva să se creeze o junglă și mai mare, dacă e să avem în vedere antecedentele din perioada Războiului Rece.

ETICA ȘI LEGALITATEA ÎN PRACTICA „CELOR ALEȘI” DE PE MALURILE DÂMBOVIȚEI

Important e un lucru care se poate constata ușor. Profesioniștii domeniului tac și fac, adică își văd liniștiți de treburile lor în apărarea securității prin *intelligence*, în vreme ce comentatorii interesați sau de ocazie intră, vrând-nevrând, în jocul subtil al propagandei, manipulării, dezinformării sau contradezinformării. Și sunt foarte satisfăcuți că reușesc să fie interesați, ascultați, dar niciodată urmați în calitate de lideri de opinie. Și nu reușesc să fie urmați pentru că nu au loc de politicienii veroși, adică de cei ce și-au făcut din jocul politic, al demagogiei și al hazardului o profesie.

În vechiul regim, activiștilor de partid li se spunea „revoluționari de profesie”, iar acum sunt „cei aleși”, și atât. Se înțelege cu ușurință că e vorba despre cei ce se fac că au treabă la fosta Casă a Poporului, actualul Palat al Parlamentului, de pe malurile Dâmboviței. Desigur că au fost aleși să ne conducă, dar spre ce orizonturi, cu ce obiective, cu ce sacrificii ori pe ce termene, din nefericire nici ei nu știu. Și se află într-o astfel de ipostază întrucât pentru ei conceptul de „cultură de securitate” a fost încadrat strict în tiparele propagandei ori ale demagogiei politice, de care nu ducem lipsă, slavă Domnului, pe malurile râului ce străbate capitala. Pentru că tocmai pe aceste locuri se vorbește prea mult despre securitatea națională, mai veche sau mai nouă, dar fără să existe o lege a securității. Adică forme fără fond. Cu alte cuvinte se vorbește prea mult dar fără să se știe despre ce se vorbește. Parlamentul a produs, cel puțin în ultimii 3-4 ani, mai mult certuri, scandaluri și încrâncenări decât legi, ceea ce a dus, cel puțin în ultima vreme, la pierderea credibilității sale ca instituție fundamentală a unui stat democratic, membru în NATO și în UE, precum și a principalului său atribut, acela de putere legislativă, devenind o veritabilă putere a discordiei. Și acolo unde se seamănă discordie nu se pot culege decât conflicte, adică insecuritate.

Iată de ce, prin orgoliile și patimile iraționale ale mai marilor dregători ai statului, ni s-a oferit un tablou sinistru: Parlamentul, în loc să legifereze pachetul de legi pentru securitatea națională, a produs doar discordie națională.

Iar de făcut s-a făcut prea puțin pentru securitatea actuală și de perspectivă a cetățeanului. Și dacă nu se pot da răspunsuri clare în legătură cu securitatea societală, atunci dragii noștri politicieni se întrec să blameze care mai de care fosta Securitate ca instituție a vechiului regim, deși au trecut mai bine de două decenii de la desființarea ei.

Totuși prin strădaniile lor, operatorii *intelligence*-ului continuă să-și facă treaba, fiecare la locul lui, în legalitate, atât cât poate fi ea percepută de opinia publică. Dar beneficiază și de un bagaj etic suficient pentru o lume parcă dezlănțuită, și oferit cu atâta generozitate de lumea democratică/democratizată a postmodernității. Că cetățenii se simt mai în nesiguranță, tot mai puțin apărați de ceea ce-i amenință, de tot ceea ce-i agrează, îi umilește sau îi înrobește este o cu totul altă problemă, care momentan nu interesează pe nimeni. Adică ce zic oamenii, ce simt ei, cei mulți și neajutorați și care ar trebui să beneficieze de politici protecționiste din partea guvernanților? Și o altă temă la care ar merita să se reflecteze mai mult: marile probleme de etică și legalitate în sistemul democratic se pun doar pentru domeniul *intelligence*-ului? Dar politicul ce zice, pentru că *intelligence*-ul este doar un instrument pentru buna guvernare, nu-i așa?

INTELLIGENCE-UL COMPETITIV

În post-modernitate, *intelligence*-ul privat, numit și *intelligence* competitiv sau concurențial (IC) în literatura de specialitate, este conceput ca o parte crucială a planificării strategice. El reprezintă mecanismul prin care companiile își pot atinge obiectivele în cel mai scurt timp posibil, indiferent cât de rapid sau radical s-ar schimba condițiile externe. Când condițiile externe se modifică atât de radical încât pot afecta chiar planul companiei, *intelligence*-ul trage primul semnalul de alarmă.

Astfel, *intelligence*-ul acționează ca un element-cheie în elaborarea strategiei, prin competențele pe care le dezvoltă la nivelul fazei de colectare și validare a informațiilor, asigurând în acest fel o fundamentare realistă și dinamică a proceselor de luare a deciziei, nu numai la nivel strategic, dar și operațional sau tactic. Unul dintre obiectivele de bază ale *intelligence*-ului competitiv este aceea de a conștientiza rolul de avertizare timpurie și prevenirea surprizelor ce ar putea avea un impact major asupra cotei de piață, reputației, cifrei de afaceri sau profitabilității pe termen mediu și lung. Analiza adversarilor este un proces

proiectat pentru a furniza informații utilizabile, pe care factorii de decizie le pot folosi pentru îmbunătățirea performanțelor în afaceri.

De exemplu o analiză detaliată a cunoștințelor adversarului (cunoștințe instituționale, experiență în management și modalitatea de acțiune), a deciziilor acestuia privind investițiile, precum și a eficacității cu care acestea sunt integrate în cadrul companiei, vor dezvălui mai multe despre posibilitățile adversarului și direcția de evoluție ulterioară a acestuia.

Multe oportunități pentru obținerea avantajului asupra concurenților sunt create dacă se știe cum și unde adversarul își îmbunătățește fiecare activitate corespunzătoare afacerii pe care o desfășoară, când și unde va fi lansat un nou produs de către adversari, înainte ca această informație să devină publică.

Intelligence-ul competitiv nu trebuie confundat cu activitățile de „*data mining*” sau cele de căutare pe internet. Capabilitățile de IC depășesc colanările de date statistice de ordin cantitativ sau simplele rapoarte de monitorizare media. Ele creează mentalități, atitudini și practici diferite, în raport cu informația și în special cu informația competitivă cu valoare de *intelligence*.

Transformarea informațiilor în *intelligence* acționabil este competența de bază a analistului de *intelligence*, expertiza de profil fiind absolut necesară pentru a asigura coerența și consistența întregului proces. Trebuie insistat pe misiunea pe care acest *staff* o deține în cadrul companiei, respectiv aceea de a furniza managementului superior *intelligence*-ul necesar în vederea obținerii sau păstrării avantajului competitiv.

Am insistat asupra acestor aspecte ce țin de *intelligence*-ul competitiv întrucât, în literatura de specialitate, chiar și în rândul profesioniștilor, se conturează o concluzie extrem de interesantă, și anume „existența unor legături și **similitudini** între managementul *intelligence*-ului de corporație (competitiv-concurențial) și managementul *intelligence*-ului de securitate”.

Prof. univ. dr. Cristian Troncotă

**ROMÂNIA INTERBELICĂ:
ZAHARIA HUSĂRESCU, VICTIMĂ A IMIXTIUNII POLITICULUI ÎN
ACTIVITATEA SERVICIILOR SPECIALE**

Zaharia Husărescu¹ a făcut parte din generația interbelică a *intelligence*-ului românesc, alături de Mihail Moruzov, Eugen Cristescu, Constantin Maimuca sau Nicky Ștefănescu. Cu unii dintre ei a colaborat, alții i-au fost subordonați sau au ajuns să-l judece disciplinar, iar alții „l-au lucrat” informativ.

A fost decorat cu cele mai înalte ordine și medalii ale statului român, dar și ale unor state străine: „Bărbăție și credință” în grad de comandor (de către statul român), „Legiunea de Onoare” a statului francez sau “Leul Alb” de către cehoslovaci...

În 1930, Zaharia Husărescu era anchetat de o Comisie specială a Ministerului de Interne, ca mai apoi să fie deferit unei Comisii disciplinare. Împotriva sa au fost formulate atunci 19 capete de acuzare. Urmare hotărârii pronunțate de Comisia disciplinară, Husărescu a fost suspendat temporar apoi, după un proces anevoios pe care l-a intentat ministerului în care lucrase, simțindu-se dezonorat și dezamăgit, deși a avut câștig de cauză. A preferat să treacă în rezervă pentru a se pensiona.

La mai bine de 20 de ani de la acel moment, respectiv în anii ‘50, aflat deja la o venerabilă vârstă, Zaharia Husărescu a fost arestat, anchetat și condamnat. De data aceasta, ancheta sa o făceau comuniștii, la Târgu-Mureș, bazându-se în parte și pe documentele anchetei din 1930 și care - *peste 1000 de file* - se găsesc azi la Serviciul Județean Mureș al Arhivelor Naționale.

ACUZAȚIILE DIN DOSAR ȘI... INFORMAȚIILE OBTINUTE „PE SURSE”

Cele 19 capete de acuzare împotriva lui Zaharia Husărescu au fost formulate după o anchetă derulată destul de rapid de către Gheorghe Olărașu², inspector general în Ministerul de Interne. Rivalitate, ură personală, sau poate

¹ Zaharia Husărescu (6 iulie 1876 – 9 februarie 1959) a îndeplinit diverse funcții, inclusiv pe cea de inspector general al Poliției și Siguranței din Basarabia. Arestat în anii ‘50, acesta a fost anchetat în 1955 la Târgu-Mureș, iar în 1959 a decedat în penitenciarul Făgăraș.

² Gheorghe Olărașu (10 mai 1879 - 22 septembrie 1954) a fost funcționar al poliției de siguranță, ajungând până la funcția de director administrativ în Ministerul de Interne. Arestat de comuniști în 1949, Olărașu a murit în 1954 în închisoarea din Făgăraș.

Olărașu a fost “mâna” cuiva din afara sistemului? Poate și una și alta. Greu de spus deocamdată cu certitudine. Se cuvine însă menționat faptul că Gheorghe Olărașu l-a instrumentat pe Husărescu cu o înverșunare greu de înțeles.

Este, totodată, aproape de necontestat faptul că în cazul lui Husărescu a existat și o imixtiune politică. Cea a lui Constantin Stere³, cunoscut om politic al timpului, care apare de altfel frecvent menționat în dosarul anchetei disciplinare din 1930. Chiar și Husărescu îl menționează de câteva ori, ca fiind una dintre cauzele anchetei sale. De ce ajunsese oare un om ca Husărescu să-l deranjeze atât de mult pe Stere?

Timp de câteva luni, inspectorul general din Ministerul de Interne Gheorghe Olărașu a fost o prezență discretă la Chișinău, dar și în alte localități din Basarabia pentru a obține declarații despre presupusele abuzuri comise de Husărescu. În acest timp, Husărescu funcționa încă în Serviciul de Siguranță, nefiind suspendat - *curios fapt!* - așa cum cereau uzanțele timpului pentru funcționarii superiori care făceau obiectul unei anchete.

În ceea ce privește dosarul anchetei disciplinare a lui Husărescu, de la învinuirile comune precum: „*A abuzat de automobilele Inspectoratului... pentru interesele sale personale*”, „*A autorizat și permis să se facă diferite rețineri din salariile funcționarilor...*”, „*A întrebuințat diferiți funcționari pentru serviciile sale particulare...*”, se ajunge la altele de o gravitate extremă, dar insuficient documentate, precum: „*Și-a însușit sume însemnate de bani....*”, „*Este reclamat la Ministerul Armatei, Marele Stat Major, că a lăsat nesupravegheat pe spionul Macovei Vladimir...*” sau foarte grava acuzație că ar fi sustras două broșuri conținând cifrele folosite în comunicările cu caracter special.

De altfel, această ultimă acuzație - *niciodată dovedită* - avea să transpară și în presa timpului din România, dar chiar și în presa din Franța. Cel ce are răbdarea să parcurgă documentele acestui caz își va pune desigur o întrebare firească: cine dăduse informații presei, în timp ce ancheta nu era încă finalizată? Se aflase oare „pe surse”, folosind un limbaj ceva mai actual? Trebuia oare, ca acuzațiile să-l discrediteze numai pe Husărescu sau și instituția din care acesta făcea parte? Cine ar fi avut acest interes?

---

³ Constantin Stere (1 iunie 1865 - 26 iunie 1936), om politic, jurist și scriitor român, a fost un militant activ pentru drepturile românilor din Basarabia. A fost al doilea președinte al Sfatului Țării din Basarabia (2 aprilie – 25 noiembrie 1918). A fondat și condus revista "Viața românească", apărută la 1 martie 1906, iar timp de circa trei ani a fost și rector al Universității din Iași.

HUSĂRESCU, O BIOGRAFIE DE EXCEPȚIE

Născut la 6 iulie 1876 în comuna Chitaiu Moldovenesc din Basarabia, Zaharia Husărescu a absolvit Facultatea de drept, iar în 1903 a fost încadrat comisar în Poliția portului Galați, funcționând apoi prin diferite localități de graniță. În timpul primului război mondial a condus serviciul de informații și contrainformații al poliției române, ținând în același timp legătura cu Armatele a IV-a, a VI-a și a IX-a ruse pe probleme de informații și contrainformații militare.

Chiar Husărescu, în dosarul său de anchetă, făcea câteva mențiuni autobiografice. *„În 1918 - scria Husărescu - am primit ordin să trec în Basarabia cu Divizia a XIII-a română, la Bolgrad, apoi cu Divizia a XI-a, la Cetatea Albă, unde am fost însărcinat în mod special și personal să înființez Poliția și Siguranța românească...În 1919, am fost numit Prefect de poliție...În 1920 mi s-a încredințat conducerea și organizarea Inspectoratului General de Siguranță din toată Basarabia, fiind înaintat și numit Inspector General al acestei regiuni...”*

A fost cu siguranță un om eficient, de vreme ce a contribuit la arestarea a peste 200 de spioni ruși comuniști și trimiterea lor în fața Curții Marțiale. Totodată, a contribuit în mod esențial la înființarea, în anul 1924, a mai multor centre de informații în orașele Tiraspol, Odessa și Harkov. Tot el a fost cel care i-a descoperit și arestat pe membrii organizației comuniste de tineret din Chișinău condusă de Pavel Tcacenco și de Chirilov, precum și a organizației cunoscute sub numele conspirativ de "Bundo".

„POLITICIENII PĂTIMAȘI” ÎMPOTRIVA FUNCȚIONARILOR DE CARIERĂ

Acuzațiile aduse de Gheorghe Olărașu, inspector general în Ministerul de Interne, cel ce coordonase ancheta împotriva lui Husărescu, au fost luate în dezbaterăa unei Comisii de disciplină constituită prin hotărâre de guvern. Comisia, formată din 5 membri - *printre care și Eugen Cristescu⁴, viitorul șef al spionajului și contraspionajului român din perioada guvernului Antonescu* - era condusă de Nicolae Radovici, președintele Curții de Apel din București. În intervalul 30 august - 5 noiembrie 1930, această Comisie s-a reunit de 11 ori. Abia pe data de 5 noiembrie 1930 s-a luat hotărârea definitivă. *„Comisia - scria în hotărâre - avizează a se aplica D-lui Zaharia Husărescu, inspector regional*

---

⁴ Eugen Cristescu (3 aprilie 1895 - 12 iunie 1950), a fost șeful Serviciului Special de Informații al României în perioada 12 noiembrie 1940 - 23 august 1944.

la Inspectoratul Regional de Poliție Chișinău, pedeapsa excluderii din serviciu pe timp de șase luni cu pierderea salariului și mutare pe cale disciplinară”.

Pe tot timpul anchetei, Husărescu a fost supus unei presiuni media de neimaginat. Ziarele, în mod deosebit cele stipendiate de țărâniști, se întreceau în a-l denigra pe Husărescu, deși încă împotriva lui nu se luase nicio hotărâre și niciuna dintre cele 19 acuzații formulate nu a fost în final demonstrată.

„Numele trădătorului din Siguranță - titra grav, cu litere mari, nr. 129 din 29 mai 1930 al ziarului Vocea Basarabiei - este cunoscut guvernului. Agentul CEKA (serviciul de informații al URSS - n.a.) Ianovici, care a răpit pe generalul Kutepov, a fost la București. Frumusețea misterioasă care a furat cifrul secret român - se făcea referire la o rusoaică venită de la Paris, bănuită a fi spioană CEKA - a trăit la Chișinău, la Hotelul Londra. Suntem în ajunul unor noi divulgări.”

Evident, ziarul aruncase doar o „bombă” de presă, care până la urmă se dovedise a fi doar o fumigenă. Zaharia Husărescu s-a apărat cu demnitate, atât împotriva hotărârii pronunțate de Comisie, pe care o va ataca în justiție, având câștig de cauză, cât și împotriva atacurilor nedemne și nefondate ale presei.

Husărescu nu va mai dori să se reîntoarcă în serviciu și, pentru că avea suficientă vechime în serviciu, se va pensiona. Cu regretul că, probabil la ordin politic, fusese denigrat, iar onoarea și probitatea îi fuseseră puse la îndoială. *„Este regretabil că într-un asemenea serviciu de pură specialitate (Siguranța Statului - n.a.) - scria Husărescu în nota sa de apărare citită în fața Comisiei - un serviciu cu atâtea subtilități, mai ales în Basarabia, ancheta s-a făcut de un organ superior străin cu totul de Siguranță...”*

În aceeași notă, el mai scria: *„...sunt silit să arăt acte și fapte cari vor dovedi ușurința cu care s-a procedat cu scop de a-mi întuneca trecutul, cariera și viața mea, mergându-se până la acuzația de asasinat și bănuieli de trădare...”*

El reușește foarte bine să dea glas și gravității pericolului pe care o reprezenta atunci - *fapt valabil și azi (n.a.)* - imixtiunea politicului în chestiuni de securitate națională, cu impact direct în ceea ce privește modul de exercitare al atribuțiilor de către funcționarii din Siguranța Statului. *„Mă simt obligat deci - mai scria Husărescu în apărarea sa - pentru stabilirea adevărului să arăt înaintea Onor Comisiunii sistemul inducerii în eroare care a sugrumat dreptatea în ochii acelor politicieni pătimiși, cărora noi, funcționarii de carieră, nu putem să le fim pe plac totdeauna...”*

Uzând de date concrete, ușor verificabile, Husărescu a demontat acuzație cu acuzație, arătând, la final, că reușise în decursul carierei sale de ofițer de informații din Basarabia să aducă în fața Curților Marțiale, dar și a unor instanțe civile de la Chișinău, Iași și Galați, un număr impresionant de acuzați, din care, spunea el, „...*un număr de peste 4000 au fost condamnați*”.

ZAHARIA HUSĂRESCU, OBIECTIV DE URMĂRIRE INFORMATIVĂ

În fața Comisiei de disciplină, Husărescu s-a apărat cu multă demnitate și argumentat. Ulterior, a atacat în justiție hotărârea pronunțată de Comisie și a avut câștig de cauză în cea mai mare parte, demonstrând că acuzațiile erau nefondate și că aveau, de fapt, substrat politic. După pensionare, Husărescu s-a apropiat de liberali, în mod deosebit de omul politic Gheorghe Tătărescu⁵.

Din momentul pensionării, Husărescu va deveni „obiectiv de urmărire informativă”, dar intensificarea urmăririi sale se va produce abia după 23 august 1944. Prin experiența sa profesională, dar și ca depozitar al unor informații deosebite, Husărescu devenise probabil un potențial pericol pentru noile autorități, urmând a fi arestat la momentul cel mai potrivit.

O parte dintre afirmațiile pe care le făcuse Husărescu în apărarea sa, în 1930, în special cele care se refereau la comuniștii arestați, la spionii sovietici deconspirați sau la rețelele de informații pe care le constituise pe teritoriul URSS, vor cântări greu peste circa 20 de ani, când va fi arestat de comuniști. Însă importante informații despre Husărescu și activitatea lui au fost oferite Securității române și de către NKVD-ul sovietic, iar o altă parte au fost obținute din arhivele serviciilor secrete române ajunse pe mâna comuniștilor după 23 august 1944.

Fiecare nouă informație obținută despre el va fi notată meticulos de lucrătorii din Siguranță. De la cele mai banale evenimente, până la cele cu semnificație tragică. Astfel, citez: „*Duce o viață liniștită, primește rar vizite la domiciliu.....*” sau „*A trecut de la confesiunea mozaică, la ortodoxism...*”, ori „*A avut un fiu, locotenent de artilerie, care a murit pe frontul din Rusia, în 1941*”, sunt doar câteva din informațiile notate scrupulos în fișa sa personală de urmărire informativă.

---

⁵ Gheorghe Tătărescu (22 decembrie 1886 - 28 martie 1957), jurist, om politic, lider marcant al PNL, a fost vice-prim-ministru și ministru de Externe în guvernul condus de dr. Petru Groza.

Casa, anturajul și activitatea sa vor fi intens monitorizate, mai ales după 23 august 1944. Un informator din anturajul său imediat nota: „*Domnul Husărescu... actualmente apropiat al domnului Gheorghe Tătărăscu, a subliniat azi, 27 septembrie (1944 – n.a.), orele 8.34, într-un cerc de prieteni, că fostul premier are intenția unei alipiri la partidul liberal de sub conducerea domnului Dinu Brătianu. În acest scop, dl. Gh. Tătărescu, încearcă o seamă de contacte politice. Dealtfel, fricțiunile existente între partidele democratice liberale și țărăniste, subliniază domnul Husărescu, pot dăuna amintitelor partide și pot profita reușitei celorlalte ramuri politice...*”.

O parte dintre declarațiile care au stat la baza anchetei disciplinare pornite împotriva lui Husărescu în 1930 au fost obținute de Gheorghe Olărașu cu ajutorul a doi subalterni ai lui Husărescu, nemulțumiți de faptul că nu fuseseră promovați ierarhic, mai mult chiar, fuseseră sancționați de câteva ori pentru abateri disciplinare și le fusese diminuat salariul din dispoziția acestuia. Unul dintre aceștia, fostul comisar Grigore Costescu - *ce curios și implacabil este destinul!* - avea să-l „toarne” pe Husărescu pentru a doua oară, la Târgu-Mureș, atunci când acesta a fost anchetat de către Securitatea mureșeană și Procuratura Militară Principală Târgu-Mureș, pe baza acuzațiilor din 1930. Cel în cauză, fost comisar de Siguranță în anii '30 în Basarabia și fost subordonat al lui Husărescu, trăia încă și era încarcerat în Penitenciarul din Făgăraș, împărtășind aceeași soartă ingrată ca a majorității funcționarilor din aparatul de stat, ordine publică și siguranță arestați de comuniști imediat după 1947.

De menționat este și faptul că atât Olărașu cât și soția sa se aflau, la momentul anchetării lui Husărescu de către comuniști, în penitenciarul Făgăraș. Olărașu, fostul anchetator din 1930, a fost un timp „coleg” de penitenciar cu Husărescu. De altfel, Gheorghe Olărașu avea să și moară în acel penitenciar, iar Husărescu să-i supraviețuiască încă câțiva ani.

Prof. Nicolae Balint

STRUCTURI NEOFICIALE DE INFORMAȚII ÎN ROMÂNIA (1937-1948)

În a doua parte a anilor '30, pe timpul celui de-al doilea război mondial și imediat după sfârșitul acestuia până la crearea Republicii Populare Române, activitatea informativă pentru siguranța națională a fost desfășurată de **structurile specializate ale statului român**, respectiv de către **Poliția de Siguranță și Jandarmerie**, din cadrul Ministerului de Interne, de **Serviciul Special de Informații (SSI)**, subordonat mai întâi Ministerului de Război și apoi Președinției Consiliului de Miniștri, și de către **Secția a II-a din Marele Stat Major al Armatei Române**.

Din documente ale Siguranței și SSI aflate în Arhiva Serviciului Român de Informații, Fondul Documentar, la care se fac referiri în *Cartea Albă a Securității*, Vol. I, 1994, rezultă că, în paralel cu aceste structuri, și-au desfășurat activitatea și **structuri informative neoficiale și fără abilitare legală**, precum cele ale **Palatului Regal**, ale **Mișcării Legionare** și ale unor partide politice, dintre care cea mai relevantă a fost cea aparținând **Partidului Național Țărănesc**.

STRUCTURA DE INFORMAȚII A CASEI REGALE (SICR)

Această structură de informații a fost constituită imediat după intrarea României în război, ca replică a subordonării totale a Serviciului Special de Informații de către Mareșalul Ion Antonescu. Aceasta era destinată asigurării informării curente și operative a regelui în principalele probleme interne și internaționale, asupra cărora conducătorul statului impunea o discreție totală, iar Palatul regal nu era avizat în mod oficial¹.

Existența acestei structuri de informații este confirmată și de Arthur Gould Lee, primul biograf oficial al regelui Mihai, care consemna: „*Statul Major îi trimitea regelui la palat hărți speciale și rapoarte, dar ele nu descriau decât situații depășite. De aceea, el și-a creat propria lui rețea de informații, formată dintr-un mic grup de tineri care dețineau funcții guvernamentale și care erau devotați tronului. Această organizare, așa slabă cum era, îl servea bine pe regele Mihai, el putând să se informeze nu numai*

---

¹ ASRI, Fond „D”, dosar nr. 8536, apud SRI – *Cartea Albă a Securității*, Vol. I, 1994, pag. 21

asupra războiului, dar și asupra situației politice interne și externe”(apud Gazeta Est-Vest, decembrie 1990).

Potrivit informațiilor oferite de documentele din arhivă, această structură informativă a fost condusă inițial de către Dimitrie Negel, mareșalul Palatului, căruia i-a succedat Paul Dobrescu, fostul șef al Poliției Palatului, și de către Gheorghe Ghințescu zis Buby.

Structura de informații a Casei Regale era structurată pe departamente: politic, militar și relații internaționale.

Departamentul politic, condus mulți ani de colonelul Petre Lazăr, avea printre furnizorii de informații pe generalii Aurel Aldea și Constantin Sănătescu, căpitanul Jaques Vergotti, ordonanța regelui, și pe Mircea Druma din Ministerul Finanțelor. Acest departament avea ca sarcină obținerea de informații referitoare la activitatea partidelor politice, în special PNT și PNL-Brătianu. De un interes aparte se bucura și Partidul Comunist. Aspectul este consemnat și de Mocsony-Stârcea, care în memoriile sale scrise în detenție își amintește: „Între majestatea Sa Regele Mihai și Emil Bodnăraș avuseseră loc mai multe întâlniri”.

Departamentul militar era condus de generalul Constantin Niculescu, care asigura primirea și sintetizarea informațiilor referitoare la situația de pe front și din cadrul armatei române. Printre furnizori se găseau generalii Aurel Aldea (situația internă a armatei), Vintilă Davidescu (legătura cu foștii combatanți, voluntari și invalizi), Gheorghe Gârbeanu (aviație), Corneliu Teodoriu (Marele Stat Major), Radu Gheorghe (tehnică militară) și viceamiralul Alexandru Gheorghe (marină). Acest departament avea și misiunea de identificare a militarilor cu vederi promonarhiste și menținerea lor în atenția Casei Regale, misiune încredințată generalilor Paul Teodorescu, David Popescu, Gheorghe Mihail, Ioan Burma, Constantin Manolache și colonelului Marcel Olteanu, comandantul Regimentului de Gardă Călăre.

Departamentul Relațiilor Internaționale era condus de generalul Octav Ulea, maestrul de ceremonii al Palatului. Acesta era secondat de Eugen Buchman, fostul secretar particular al regelui Carol al II-lea și avea printre furnizorii de informații pe Barbu Ciocârlie, „omul personal al lui Gheorghe Ghițescu”, pe Mircea Ioanițiu, secretarul particular al regelui și pe Nicolae Ioanițiu care, după război, va asigura legăturile cu misiunile americană și britanică. Ocazional, acest departament beneficia și de aportul informativ al

unor cadre din Serviciul Special de Informații, prin intermediul cărora se realiza legătura cu ziariștii străini acreditați în România. Un alt canal de informații dinspre corpul diplomatic era realizat prin intermediul nunțiului apostolic Andreea Casulo, o prezență permanentă la Palat, precum și prin intermediul ministrului Italiei la București, Renato Bova Scoppa, care în septembrie 1943 se desolidarizase de regimul fascist și de Benito Mussolini.

SICR mai beneficia și de informațiile furnizate de Nelly Catargi, recunoscută pentru puterea de penetrare în mediile de interes pentru Casa Regală, precum și de obținere de informații referitoare la Poliția de Siguranță, ale cărei transmisii prin radio erau interceptate de prințul Anton de Habsburg.

Această structură de informații a avut un caracter ofensiv până la actul de la 23 August 1944, care a constituit momentul culminant, după care activitatea sa a urmat o traiectorie descendentă, încetându-și activitatea o dată cu abdicarea forțată a regelui la 30 decembrie 1947.

SERVICIUL DE INFORMAȚII AL MIȘCĂRII LEGIONARE (SIMLR)

Prima atestare documentară a SIMLR datează din 23 iunie 1937, când numele lui Ioan Belgea, comandantul Corpului Răzleți, apare într-o notă a SSI ca șef al structurii informative a legionarilor, subordonată conducerii partidului „Totul pentru țară”. La 20.09.1937, SSI semnala din nou că Ioan Belgea primise ordin de la Corneliu Zelea Codreanu să organizeze SIMLR, „*cu concursul fruntașilor intelectuali legionari și celor ai Asociației prietenilor legionarilor*”. Dispozițiile lui Corneliu Zelea Codreanu mai prevedeau „*înființarea pe lângă fiecare organizație legionară sau corp legionar a câte unei secții de informații, condusă de un comandant sau ajutor comandant legionar*”, care să funcționeze în beneficiul partidului „Totul pentru țară”².

Documentele de arhivă conduc la ipoteza că SIMLR a funcționat neîntrerupt până în primăvara anului 1941, chiar dacă partidul „Totul pentru țară”, căruia i s-a subordonat, s-a autodizolvat în 1938. Astfel, după înființarea la 23 septembrie 1940 a Poliției legionare, Ilie Niculescu, comandant adjunct al Corpului Răzleți, a primit dispoziții de la Horia Sima de a reorganiza SIMLR, cu misiunea de a-i supraveghea îndeaproape pe membrii guvernului, inclusiv pe generalul Ion Antonescu, cât și pe aceia care se opuneau preluării puterii de către legionari. Tot din ordinul lui Horia Sima, legionarul Constantin Stoicănescu a

---

² SRI – *Cartea Albă a Securității*, Vol. I, 1994, pag. 23

înființat un serviciu de contrainformații, pentru a identifica și lichida actele de infidelitate față de noul șef al Mișcării Legionare. Pe baza unor înțelegeri convenite după 6 septembrie 1940, Heinrich Himler a hotărât să-l sprijine nemijlocit pe Horia Sima, punându-i la dispoziție trei cadre din serviciile secrete germane care, sub acoperirea de consilieri, vor coordona activitatea SIMLR.

Activitatea acestui serviciu de informații este confirmată și de Instrucțiunile pentru reprimarea tulburărilor interne din zilele de 20-24 ianuarie, semnate de generalul Alexandru Ioanițiu, șeful Marelui Stat Major.

După rebeliunea legionară din ianuarie 1941, SIMLR și-a încetat activitatea pe teritoriul țării, atribuțiile acestuia fiind transferate liderilor legionari refugiați în Germania, Italia și Spania.

În martie 1947 s-a întors în țară Andrei Decebal Cornel, cu misiune din partea lui Horia Sima de a se ocupa de instruirea și protecția legionarilor tineri și de a organiza un canal de legătură între Mișcarea Legionară din România și conducătorii acesteia din străinătate. El era și purtătorul unui mesaj din partea lui Horia Sima pentru Nicolae Petrașcu, comandant general al Mișcării Legionare din România (trimis clandestin în țară în toamna anului 1944 prin parașutare), care era împuternicit să acționeze în așa fel încât să realizeze unitatea mișcării pentru a încerca să tragă „toate foloasele” posibile din situația politică existentă în țară.

Instrucțiunile l-au pus în încurcătură pe Nicolae Petrașcu, deoarece structurile legionare din țară erau fărâmițate, legionarii „erau dezorientați, iar la conducere se aflau numai dizidenți și oameni de rea credință”. În anul 1948 situația organizatorică a Mișcării Legionare s-a mai ameliorat, în sensul că dizidențele au mai slăbit, refăcându-se în mare măsură coeziunea structurilor legiunii. Pe acest fond, Horia Sima a hotărât reorganizarea SIMLR și orientarea acestuia spre obținerea de date cu caracter politic, economic și militar, necesare elaborării sau corectării strategiei politice a mișcării. Concomitent, S.I.M.L.R. trebuia să asigure protecția structurilor mișcării și a membrilor acesteia, prin împiedicarea penetrărilor informative ale organelor represive ale statului și înlăturarea legionarilor nesiguri ori predispuși la acte de natură să compromită prestigiul Legiunii.

Sarcina reînființării SIMLR și-a asumat-o Andrei Decebal Cornel, cu avizul lui Vică Negulescu și Nicolae Petrașcu. S-a cerut și acordul lui Nistor Chioreanu, comandantul legionarilor din Ardeal. Acesta se afla în legătură și

cu Eugen Teodorescu, un alt emisar al lui Horia Sima, trimis în țară cu o misiune similară. După unele ezitări, Vică Negulescu și Nistor Chioresanu au aprobat o întâlnire a lui Andrei Decebal Cornel cu Eugen Teodorescu, întâlnire soldată cu unele corecturi în plan organizatoric și în sistemul de lucru din cadrul SIMLR. Astfel, s-au constituit „echipe informative” alcătuite din cel mult trei persoane, fiecărui membru atribuindu-se un indicativ numeric, în Muntenia, Ardeal, Moldova și Banat. Au fost integrate nuclee informative constituite de studenți legionari din centrele universitare Iași, București, Brașov, Timișoara, Sibiu și Cluj, au fost procurate sau repuse în funcțiune stații de radio și s-a acționat pentru selecționarea și formarea de curieri. În același timp, s-au strâns fonduri necesare acoperirii cheltuielilor pentru întreținerea caselor conspirative și a legionarilor care trăiau în clandestinitate, organizării unor puncte secrete pentru trecerea ilegală a frontierei, deplasării curierilor, redactării și difuzării unor lucrări și manifeste, cazării legionarilor aflați în tabere de instruire etc.

Informațiile colectate erau adunate de către șefii de echipe și predate lui Andrei Decebal Cornel, care le dirija spre Alexandru Ioanid (Gili) sau Dumitru Mateescu (depozitarul fișelor informative). Aceștia le dezvoltau, le citeau, catalogau și fișau într-o anumită ordine, după care redactau buletine informative cu frecvență săptămânală sau lunară.

În tematica SIMLR pe primul loc se aflau informațiile referitoare la amplasarea și căile de acces în edificiile publice, importanța strategică și tăria dispozitivelor de pază a acestora, viața publică și privată a unor personalități politice sau militare, precum și cele privind ocupantul sovietic.

Buletinele informative erau prezentate lui Andrei Decebal Cornel sau Vică Negulescu, care le analizau și dispuneau modul de valorificare. Rezumate ale acestora erau transmise și șefilor de rețele din București și provincie, pentru orientare sau completarea informațiilor.

Buletinele informative care conțineau date importante erau expediate și în străinătate prin curierii Gheorghe Stoica și Dragoș Hoinic, care intrau și ieșeau clandestin din țară prin punctele Silindru din județul Bihor, Beba și Pilu din județul Arad.

Din declarațiile date la proces de Dragoș Hoinic, rezultă că buletinele informative erau trimise și filialei din Viena a serviciilor de informații

americane, prin Traian Borobaru și Vasile Mailat, consilieri și oameni de încredere ai lui Horia Sima.

Într-un interviu acordat ziarului Jurnalul National la 10.05.2006, Mircea Nicolau, fostul șef al organizației legionare București în perioada 1947-1948, relatează: „*Mișcarea Legionară era pregătită, în eventualitatea unei ofensive pe care armata americană ar fi declanșat-o, să elibereze România de comunism. N-a fost o vorbă în vânt eventualitatea unei ofensive americane în perioada 1946-1948, pentru a elibera România de comunism. Ei aveau nevoie de o bază sigură aici, încercându-se ca aceasta să fie constituită de Mișcarea Legionară. S-a format un serviciu de informații care să reflecte situația din țară sub toate raporturile – economic, politic, social – în așa fel încât, în eventualitatea unei ofensive, americanii să știe pe ce teren calcă. Existau niște canale de comunicare a informațiilor: veneau de peste graniță legionari care preluau informațiile și le transmiteau dincolo. «Agenții» noștri nu aveau o pregătire specială. Datele se refereau la informații cunoscute de cei care trăiau în mijlocul lucrurilor: ce unități militare sovietice există, cam cu ce efectiv, cum se organizează Partidul Comunist, unde erau punctele tari ale acestuia, care erau oamenii cu greutate în PCR, legăturile dintre partid și populație, relațiile cu celelalte partide politice, etc.*”

În octombrie 1948, au intrat clandestin în țară Luca Damaschin și Ioan Păunescu, trimiși de Comandamentul Legionar din Germania cu instrucțiuni organizatorice pentru Nicolae Petrașcu. Cei doi emisari n-au reușit să îndeplinească misiunea deoarece au fost descoperiți și arestați. De fapt, întregul SIMLR și-a încetat activitatea în noiembrie 1948, odată cu reținerea și condamnarea la închisoare a principalilor săi protagoniști.

STRUCTURA DE INFORMAȚII A PARTIDULUI NAȚIONAL ȚĂRĂNESC

Partidele politice democratice, cu precădere cele care au participat la guvernare în perioada interbelică, și-au constituit structuri informative proprii care le asigurau un flux de informații cu caracter social, economic, politic și militar, în baza cărora conducerile lor își fundamentau programele de guvernământ, pregăteau propaganda electorală sau se orientau în problemele de politică externă.

Pe lângă acest rol informativ, structurile de informații ale partidelor politice aveau și atribuții contrainformative, căutând să descopere eventualii

agenți de influență infiltrați în propriile rânduri de Siguranță sau partidele și organizațiile politice rivale.

Pentru perioada de referință, documente de arhivă atestă existența unei structuri informative a PNȚ, numită și „poliție secretă”, aflată sub conducerea lui Corneliu Coposu, secretarul particular al lui Iuliu Maniu.

Dintr-o notă a Siguranței din 24.09.1946 rezultă că această structură informativă avea în preocupări și „*strângerea de informații din toate cercurile politice, precum și demascarea și compromiterea informatorilor secreți sau de care se foloseau serviciile guvernului*”³. Același document relevă că funcția de subșef al „poliției secrete a PNȚ” era onorată de Sever Popp, „*care utiliza câțiva dintre foștii agenți ai Poliției de Siguranță pentru a afla și compromite apoi pe informatorii acoperiți introduși în PNȚ și care fac rapoarte guvernului asupra atitudinii PNȚ*”.

Nucleul de bază al structurii informative a PNȚ îl constituia sectorul de analiză și sinteză, unde se concentrau informațiile venite din teritoriu sau din afara țării. De regulă, acest compartiment redacta un buletin informativ, săptămânal sau în momentele de oportunitate. Cu această operațiune era însărcinat Ilie Păunescu de la ziarul „Dreptatea”, iar pentru mediul tineretului studentesc Ioan Bărbuș, ziarist la „Timpul”. Pentru aportul informativ, agenții erau plătiți cu sume ce variau între 500.000 și 1.000.000. lei, dar, așa cum atestă documentele, „*majoritatea lucrau benevol, în speranța unei căpătui viitoare*”⁴.

Structura de informații a PNȚ și-a intensificat activitatea în perioada premergătoare alegerilor din noiembrie 1946. Din informațiile obținute rezulta că lupta electorală era inegală, deoarece „*guvernul avea de partea lui întreaga administrație a țării, Armata, Poliția și Jandarmeria*”. „*De aceea – mai consemna documentul – se așteaptă ca adversarii noștri în frunte cu dr. Petru Groza să iasă învingători în alegeri*”. Printr-o notă din 03.10.1946, Corpul Detectivilor informa conducerea Ministerului Afacerilor Interne că Iuliu Maniu, în baza informațiilor primite de la Poliția Secretă a PNȚ, s-a exprimat că „*în nici un caz nu mai decidem noi schimbările politice din România*”.

Sintezele informative privind desfășurarea campaniei electorale înregistrau confruntările dure cu oficialitățile guvernamentale, greutățile întâmpinate de membrii acestui partid în „*acțiunile de propagandă, dar și*

³ A. S.R.I., FOND „D”, dosar nr. 1618, Vol. I, f. 460, *apud* Op. cit.

⁴ Idem

sprijinul oferit de ocupanții sovietici Guvernului dr. Petru Groza pentru a câștiga alegerile”.

La fel de interesante erau și informațiile venite din teritoriu. Ponderea o dețineau cele referitoare la raporturile politice dintre românii și ungurii din Ardeal. Coducerea PNT era informată și în legătură cu mersul tratativelor Conferinței de Pace de la Paris. Documentele relevă că, în afară de Grigore Gafencu, observator oficial al PNT, la conferință mai participa și un agent secret al structurii informative a PNT, care *trimitea „cu deosebire informații privitoare la acțiunile de culise ale acestui for internațional”*⁵. Corespondența cifrată a acestui agent ajungea la conducerea PNT din București prin intermediul Misiunii Americane din România.

După alegerile din noiembrie 1946, structura de informații a PNT își restrânge mult activitatea, fără a putea preveni capcana întinsă de autorități la Tămădău, la 17 iulie 1947, când toată conducerea acestui partid a fost arestată.

Gl. bg. (r) Adrian Tudor

---

⁵ Idem, f. 457

UN EROU UITAT

În anul 1922, la conducerea Ungariei a ajuns amiralul Miklos Horthy, cunoscut și ca „amiralul fără flotă”, care a instaurat în țara sa primul stat fascist din lume. Imediat după aceea a declanșat o amplă serie de acțiuni de condamnare a tratatelor de pace semnate de Ungaria cu țările vecine și, în special, a celui de la Trianon, încheiat cu România.

Sarcina inițierii și derulării acestor activități a revenit serviciilor speciale din țara vecină, care au acționat în acest sens atât pe plan intern, cât mai ales în străinătate. S-au folosit în acest scop atât de un „export” masiv de femei, care constituiau o veritabilă „coloană a cincea”, cât și de numeroasa și puternica emigrație maghiară, care a fost reunită masiv sub stindardul „recuperării teritoriilor răpite”. Trebuie precizat că cele două direcții de acțiune sunt folosite cu destul de mult succes și în prezent.

Acestea au acționat pentru influențarea factorilor politici de decizie sau de opoziție, precum și a capetelor încoronate din întreaga Europă. Pentru a da o greutate mai mare demersurilor pe care le întreprindeau, au demarat și o amplă activitate de tipărire a nenumărate materiale de propagandă, de la simple broșuri, până la lucrări așa-zis științifice, care încercau să demonstreze că, din cele mai vechi timpuri, Transilvania a aparținut Ungariei, lucrări pe care le-au difuzat masiv în toată lumea occidentală.

Bineînțeles că serviciile secrete românești au sesizat în timp util ceea ce se întâmpla în jurul nostru și i-au informat constant pe membrii clasei politice autohtone asupra pericolelor care se amplificau. Din păcate, cercurile politice românești au tratat cu indiferență și în bătaie de joc aceste informații.

Singurul politician care a sesizat pericolul a fost marele istoric Nicolae Iorga. Acesta a întreprins în anul 1936 o vizită de trei luni în SUA, cu scopul de a vedea pe viu amploarea acțiunilor iredentiste și de a încerca să unească emigrația română în jurul ideii naționale.

Din nefericire, demersurile sale nu au avut ecou, emigrația românească fiind și atunci, ca și acum, dezbinată și mânăta de interese meschine. Nicolae Iorga a revenit în țară unde, în calitatea sa de senator, a ținut o fulminantă cuvântare la tribuna Parlamentului, în care a arătat cele constatate în cursul vizitei și a îndemnat la luarea urgentă de măsuri de contracarare. Din păcate, fără nici un efect.

În aceste condiții, SSI, serviciu care avea atribuții și pe plan extern, a luat hotărârea de a acționa singur. A fost minuțios pregătit un căpitan al serviciului, ofițer deplin acoperit, care a fost trimis în misiune în SUA. Aici evreul Milton Lehrer, căci despre el este vorba, s-a căsătorit, și-a creat o situație materială bună (bineînțeles cu sprijinul Centralei) și a intrat în influente cercuri evreiești.

După o perioadă de acumulări, a început să manifeste înclinații către studii de istorie, fără însă a produce nimic semnificativ. Nici nu avea cum, nefiind de specialitate.

Asta însă până într-o zi, când a publicat o lucrare cu caracter istoric „*Ardealul, pământ românesc*”, deosebit de bine documentată și credibilă. A tipărit lucrarea într-un tiraj semnificativ și a trimis aproape toate exemplarele la toate bibliotecile cât de cât importante din Statele Unite.

Cartea a fost deosebit de bine primită de istoricii și publicul american, care până atunci, când doreau să se documenteze asupra adevărului istoric despre Transilvania, nu aveau la dispoziție în biblioteci decât lucrările iredentiste maghiare, care îi determinau, *voles-nolens*, să se situeze pe poziții pro-maghiare și antiromânești.

Din momentul răspândirii lucrării istorice și până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, clasa politică americană, publicul larg și cercurile guvernamentale din marea țară de peste Ocean nu au mai luat în seamă strădaniile iredentiste, ceea ce s-a reflectat ulterior și în tratatul de pace încheiat cu România și Ungaria.

Prin anul 1987, cartea a fost reeditată de Ministerul Afacerilor Externe al României în câteva mii de exemplare și trimisă spre difuzare la ambasadele noastre din străinătate. Răspândirea lucrării s-a făcut de mântuială, fapt care, coroborat cu cele câteva zeci de exemplare ce au revenit fiecărei ambasade, a făcut ca lucrarea să treacă aproape neobservată¹.

Datele de mai sus mi-au fost relatate de regretatul general Alexandru Tănăsescu, istoric de profesie, fost prim-adjunct al directorului SIE.

Col. (r) Ioan Rusan

---

¹ N.red.: Lucrarea a fost reeditată sub coordonarea istoricului Ion Pătroiu și a soției autorului, Edith Lehrer, sub titlul „*Ardealul, pământ românesc. Problema Ardealului văzută de un american*”, Editura Vatra Românească, Cluj-Napoca, 1991

AMINTIRI CU „CERNEALĂ VIOLENTĂ”

Misiunea oficială a unui ambasador începe odată cu remiterea scrisorilor de acreditare – iar această ocazie solemnă este uneori prilej de spectacol. În Argentina, în orice caz, primirea unui nou ambasador la *Casa Rosada*¹ e o sărbătoare impresionantă, anunțată din vreme prin ziare. Diplomatul este luat cu trăsura de la sediul misiunii apoi, escortat de o gardă de grenadieri călare, e plimbat de-a lungul orașului până la Palatul Prezidențial. Legația României se găsește, de decenii, pe *Calle Arroyo* – ceea ce însemna un drum de vreo jumătate de oră, în trapul cailor, pe *Avenida del Libertador*, pe lângă parcul Retiro și apoi pe *Avenida 25 de Mayo*, de la un capăt la altul.

Bineînțeles, trăsura cu șase cai suri și escadronul de cavalerie în uniforme napoleoniene atrag întotdeauna atenția mulțimii – dar în acea dimineață de primăvară a anului 1959, primirea noului ambasador al României suscita un tumult neobișnuit. Într-adevăr, „comandantul” Ion Roșu și „camaradul” Nicolae Teban - șef al Garnizoanei Legionare Buenos Aires – organizaseră o primire pe cinste diplomatului român. Sute de membri ai „Mișcării”, grupuri compacte în cămăși verzi, scandau de pe marginile bulevardului:

- *Păcurarule, jidanule, du-te acasă!*

Ce-i drept, diplomatul român nu era „*jidán*”, dar această notă virulent antisemită impresionase plăcut triumviratul care, în acei ani, conducea din umbră numeroasa comunitate de naziști² din Argentina: Wolfgang Gerhard³,

---

¹ Sediul Președinției Republicii Argentinienne, superbă clădire de secol XIX.

² Peste 10.000, după unele opinii recente (vezi Paul Manning: *Martin Bormann: Nazi in Exile* Ed. Lyle Stuart, 1980).

³ În realitate dr. Josef Mengele (16.03.1911 – 07.02.1979), *SS-Hauptsturmführer* (căpitan SS) medic al lagărului de concentrare Auschwitz. Experimentele sale pe deținuți, de o demențială cruzime, i-au atras porecla de „Îngerul Morții”. La acea dată era patron al companiei farmaceutice FADRO și locuia la Buenos Aires.

Federico Wegener⁴ și Carlos Lücke⁵. Astfel încât la manifestație se raliaseră cam o mie de membri ai *Deutsche Hilfsverein*⁶, care ofereau un fundal sonor adecvat huiduielilor, scandând *Sieg Heil!*

Peste ani, scriitorul și diplomatul Francisc Păcurariu⁷ mărturisea:

„Mă așteptam la manifestații ostile, dar nu de o asemenea amploare. Nu prea aveam încredere în săbiile de paradă ale grenadierilor ce mă păzeau, dar dacă aș fi arătat vreo urmă de teamă, le-aș fi dat o nemeritată satisfacție. Nu mi-am imaginat ce a urmat...”

Într-adevăr, fotografiile îl arată mai curând furios decât temător, în timp ce oficialitățile argentinienne îl urmează, destul de jenate de incident.

Deși efectul scontat – anume fuga ambasadorului român – nu a fost obținut, încurajați de amplul ecou public, „camarazii” Roșu și Teban au luat hotărârea să continue printr-o pichetare a Legației Române. O pichetare de un fel mai aparte: având în vedere că la celălalt capăt al *Calle Arroyo* se afla sediul *Deutsche Hilfsverein*, acțiunea era menită să arate naziștilor cât de dârji și organizați erau membrii Garnizoanei Legionare din Rio de la Plata.

Astfel, zi de zi, „lupta împotriva iudeo-bolșevismului” începea din zori, când doi-trei indivizi în cămăși verzi se prezentau pe trotuarul din fața Legației – un simplu bloc printre alte blocuri, cu ieșire direct în stradă. Țineau sub observație ferestrele și, cum sesizau mișcare prin birouri, se repezeau la telefonul public din apropiere și sunau la numerele reprezentanței diplomatice:

---

⁴ Pseudonimul lui Eduard Roschmann (28.11.1908 – 08.08.1977), *Obersturmführer* (lt. major) SS, zis "Măcelarul de la Riga", comandant al Ghetoului din respectivul oraș, membru în conducerea lagărului Auschwitz, acuzat de Parchetul din Hamburg de a fi participat la omorârea a cel puțin 3.000 de evrei și de a fi omorât cu mâna sa 800 de copii sub 10 ani. În Argentina era patron al unei firme de export-import de cherestea.

⁵ Nume real Ludolf-Hermann Emmanuel Georg Kurt Werner von Alvensleben (17.03. 1901 – 17.03. 1970), *Gruppenführer* (general locotenent) SS și prim-adjunct al *Reichsführer*-ului SS Himmler. A comis crime de război în Polonia, Crimeea, Pomerania și Prusia Occidentală. Curtea districtuală din Hamburg a emis mandat de arestare la adresa sa, pentru asasinarea a cel puțin 4.247 de persoane.

⁶ Asociație a etnicilor germani din Argentina, în spatele căreia se regroupau, în acea perioadă, persoane căutate pentru crime de război și/sau crime împotriva umanității.

⁷ Francisc Păcurariu (01.01.1920 – 13.04.1998), tatăl autorului, poet, romancier și diplomat român, ministru plenipotențiar în Argentina și Uruguay, ambasador în Grecia și Cipru, cunoscut mai ales prin romanele (*Labirintul*, 1977) și eseurile sale (*Românii și maghiarii de-a lungul veacurilor*, 1988). Fragmentele provin din jurnalele intime ale diplomatului, din notele pentru cartea (niciodată terminată) „*Sindbad Corăbierul*”, cât și din relatările sale orale.

- *Măi jidane, dacă ești așa curajos, ia ieși afară – Echipa Morții te așteaptă! Cu glonț pe țeavă... Sau vrei să venim peste voi?!*

Mai greu era când familiile diplomaților plecau la cumpărături, ori ca să ducă copiii la școală. De cum ieșeau din Legație soțiile diplomaților, tonul amenințărilor devenea mai direct:

- *Văd că jidauca ta a ieșit la piață. Am în buzunar o sticlă de vitriol – ce-ai zice să i-o dau pe față?*

Curând evenimentele au luat o turnură și mai amenințătoare, familiile diplomaților fiind „filate” la intimidare, prin Parcul Palermo:

- *Ți-am zărit copilul, prin parc. Am la mine un brici. Bine ascuțit! Ce-ar fi să-i dau "cravată"?⁸*

Echipa de „filori” era de obicei alcătuită din doi indivizi: unul care se juca cu briciul, iar al doilea care făcea fotografii, pândind eventuale reacții ale victimelor. Din comentarii care la acea vreme se făceau în mediul comunității române din Buenos Aires, se știe că fotografiile respective

Ambasadorul Francisc Păcuraru la depunerea scrisorilor de acreditare

erau ulterior expediate domnilor Mengele și Roschmann. Ambii aveau mare slăbiciune pentru pozele cu copii înspăimântați, care le aminteau de anii de glorie, când practicau vivisecția prin lagăre...

Ăstimp, autoritățile argentinienne se făceau că nu văd nimic. Unul dintre avantajele cooperării nazisto–legionare era extinderea și asupra „camarazilor” români a incredibilului grad de imunitate față de lege de care beneficiau, în acei ani, naziștii refugiați în La Plata. În plus, în mai multe țări din regiune acționau gherile marxiste, iar *junta* militară aflată la putere în Argentina considera că zelul nazisto-legionar va intimida Stânga locală și, eventual, va

⁸ Preluată din limbajul pegrei interbelice, expresia se referă la retezarea gâtului și scoaterea limbii victimei prin tăietură.

încuraja o atitudine „intransigentă” în rândul publicului. Într-adevăr, aveam vecini care-și aruncau gunoaiele în curtea Legației, urlând de la ferestre, cu pumnul strâns amenințător: „*chinga, comunistas!*”. Începuse deja deriva spre dreapta extremă care, peste câțiva ani, va duce la valul de „disparații”, la „escadroanele morții” și la atrocitățile de la Școala de Marină...

După câteva luni, viața pe *Calle Arroyo* devenise un adevărat calvar. Ziua, legionarii români făceau de gardă la Legație – iar amenințările deveniseră mai precise: vocile de la telefon evocau sistematic răpirea unui membru al Legației, ca monedă de schimb pentru retragerea ambasadorului român. Iar seara, când se „spărgea gașca”, la *Deutsche Hilfsverein*, naziștii huiduiau în fața Legației Israelului – situată câțiva pași mai încolo, pe aceeași stradă.

Această emulație reciprocă a durat pînă după Anul Nou 1960 când, într-o noapte, cineva a sunat la poarta Legației Israelului. Portarul de noapte a făcut greșeala să se apropie de ușă și a fost secerat cu o rafală de automat. Povestea peste ani Francisc Păcurariu:

„Rafala, cam dezlănătă pentru o mână de profesionist, ne-a trezit pe toți. Inițial nu știam dacă noi sau israelienii eram atacați. Spre mirarea noastră, Poliția a sosit destul de repede. Poarta Legației israeliene era din sticlă mată, întărită pe interior cu un rând de bare de oțel. Când l-au întrezărit pe portar intrând în holul luminat, au deschis focul. De dimineață încă mai ștergeau lacul de sânge de pe jos”.

Autoritățile au reacționat, de această dată, amplasând santinele la cele două Legații. Ceea ce a creat, aproape deîndată, un nou incident:

„Nu trecuseră două zile când, noaptea pe la două, ne trezește sunetul strident, prelung al soneriei de la intrare. Ne chitim, ne socotim, o luăm pe lângă calcanul blocului vecin, aruncăm o privire și când colo... santinela argentiniană adormise, cu ceafa pe butonul soneriei!”

Lucrurile s-au mai liniștit după o vreme și, pe la sfârșit de februarie, Francisc Păcurariu a hotărât că e vremea să-și scoată familia la Grădina Zoologică:

„De mai bine de șase luni trăiam practic în arest la domiciliu. Cum nu mai primisem noi amenințări, mi-am urcat soția și fiul în mașină și, împreună cu șoferul, ne-am dus la plimbare. Ne oprim, intrăm la Grădina Zoologică și, după cinci-zece minute, șoferul îmi zice că suntem urmăriți. Mă uit și da, un

individ se ținea după noi, moșmondind ceva în buzunarul drept. Mă uit mai bine și-l recunosc: fostul meu coleg, șeful Frățiilor de Cruce de la Liceul Bariț din Cluj, Pop Mihai. Trimiseseră după mine pe cineva care mă cunoștea, ca să nu confunde ținta. Ne-am retras repede spre mașină. Spre cinstea lui, Pop Mihai, deși a arătat arma, n-a deschis focul. Îl aleseseră prost, n-avea stofă de criminal... Când am sosit la Legație, oamenii se uitau la noi ca la stafii: primiseră deja telefon că fuseserăm executați”.

În acest context deja foarte tensionat, a picat ca un fulger „Afacerea Eichmann”⁹. Torționarul a fost „săltat” de pe stradă, anesteziat și expedit cu avionul la închisoarea din Tel Aviv. O vreme s-a crezut că e ascuns în Legația Israelului – adică vizavi de noi! Temându-se de un atac al naziștilor asupra reprezentanței israeliene, autoritățile argentinene au barat strada, astfel încât nici diplomații români n-au mai putut ieși câteva zile din Legație.

Dar nu s-a întâmplat nimic. Nici măcar vreun telefon de amenințare! Trecuseră zilele „frumoase” când foștii torționari se distrau speriiind femei și copii, cu vitriolul și briciul! Confruntat cu perspectiva unei cuști de sticlă la Tel Aviv, von Alvensleben s-a refugiat într-un orașel pierdut, Santa Rosa de Calamuchita, pozând ca „inspector agricol”. Dr. Mengele i-a urmat exemplul, și-a lăsat baltă afacerile și s-a refugiat în Paraguay, unde l-a întâlnit pe „Măcelarul de la Riga” – aflat, chipurile, în prospectare de cherestea. Deși n-a apăsât pe trăgaci, Pop Mihai a plecat destul de precipitat la Montreal (Canada), unde și-a petrecut ultimele două decenii de viață, alături de nevastă-sa, Veta, departe de insistențele celor ce doreau să-l transforme în asasin.

Peste ani, comentând situația, Francisc Păcurariu adăuga:

„Atunci când primeau o ripostă fermă, își vedeau adevăratul caracter laș. În fond, s-au trezit cam târziu să elibereze România: în timp ce generația lor plătea prețul suprem pe câmpurile de luptă din Basarabia sau Ardeal, ei petreceau în exil de lux, prin Germania.

---

⁹ Dr. Otto Adolf Eichmann (19.03.1906 – 01.06.1960), *Obersturmbannführer* (lt.col.) SS. A organizat și condus *Soluția finală* - exterminarea a 6 milioane de evrei între anii 1940-1945. În acei ani trăia la Buenos Aires, sub pseudonimul Ricardo Klement. Prins de o echipă Mossad, a fost judecat, condamnat la moarte și executat.

Curios, în toate lucrările se scrie că în același an, 1960, Eichmann a fost prins de Mossad – iar Ovidiu Beldeanu¹⁰ a fost răpit de Securitate. De fapt a fost cam una și aceeași – iar după judecarea și executarea lui Beldeanu, presiunile legionarilor s-au calmat. Soluția israeliană – răpirea, cușca de sticlă și apoi ștreangul - era cea corectă. Cât timp era vorba de amenințat femeile și copiii, se descurcau de minune, dar altfel, cu perspectiva tribunalului și a plutonului de execuție, ce repede le pieria curajul!"

***

Fiindcă am trăit aceste evenimente, fiindcă acele luni de teroare mi-au marcat familia și mi-au schimonosit copilăria, nu pot să nu mă minunez atunci când citesc pe site-ul Fundației „Gh. Manu”:

„Începând din anul 1946, un mare număr de legionari din Europa emigrează în Argentina și Brazilia. Sub impulsul lor s-au constituit în aceste țări asociații de afirmare națională și creștină, care au desfășurat o puternică și perseverentă activitate în slujba luptei de eliberare”.¹¹

Halal „afirmare națională și creștină”, curat „luptă de eliberare”! Și unii mai susțin că Mișcarea Legionară ar fi fost „singura mișcare românească contra căreia Caragiale nu poate nimic”...

Tudor Păcuraru

Mulumesc pe această cale Excelenței Sale A-D.R., care a revizuit acest text și l-a coroborat cu propriile sale amintiri despre anii petrecuți împreună la Buenos Aires.

---

¹⁰ Membru al Frățiilor de Cruce, sculptorul Ovidiu Beldeanu (1924 – 1960) a plănuț și condus atacul împotriva Legației României la Berna (14-16.02.1955), soldat cu asasinarea șoferului Aurel Șețu. Condamnat de justiția elvețiană la 4 ani de închisoare, din care a executat 2, a fost prins, judecat, condamnat la moarte și executat la 18 februarie 1960.

¹¹ Apud http://www.fgmanu.ro/Carti/2/capitol_20.

SECURITATEA ANILOR '70-'80 ȘI CENZURA IDEOLOGICĂ

În condițiile în care manifestarea deschisă a opiniilor critice la adresa sistemului politic, în general, și a guvernării comuniste, în special, implica riscuri de ordin penal, social și/sau profesional, **oameni de artă și cultură din România** – ca și din alte țări din Estul Europei – **au apelat cu predilecție, prin intermediul creațiilor lor, la transmiterea unor mesaje ce nu corespundeau cu linia ideologică a partidului ori chiar vizau contestarea orânduirii comuniste.** Asemenea mesaje erau comunicate în **modalități extrem de diverse**, românii dovedind, și la acest capitol, o imaginație remarcabilă. Pentru a eluda rigorile cenzurii, multe din aceste mesaje erau transmise de regulă disimulat, apelându-se la metode specifice creației literar-artistice.

Modalitățile de transmitere prin creațiile literar-artistice a unor mesaje disimulate împotriva regimului comunist și a politicilor sale au fost folosite pe un plan mai larg și s-au perfecționat pe măsură ce cenzura ideologică s-a extins și a devenit un instrument de forță în arsenalul partidului comunist, pentru întărirea controlului asupra instituțiilor culturale, inclusiv a uniunilor de creație literar-artistice.

În acest context, **în anii '70 și '80 au existat numeroase tentative sau acțiuni ale unor oameni de cultură de a transmite prin creațiile lor mesaje de contestare a unor măsuri ale guvernării comuniste**, îndeosebi de politică internă, dar și pe alte teme care deranjau autoritățile de la București.

O analiză sumară a tentativelor sau acțiunilor de acest gen, permite desprinderea următoarelor **concluzii**:

- Mesaje necorespunzătoare au fost semnalate în mai toate genurile literar-artistice, mai puțin în muzică, pe zona de compoziție, nu de text. În mod evident, creația literară a fost cea mai bogată, din acest punct de vedere.

- Temele vizate țineau, în primul rând, de politicile interne ale guvernărilor comuniste, îndeosebi vizând condiția în societate a omului de artă și cultură, libertatea de circulație, gândire și creație. O atenție mai mare au suscitat abuzurile și ilegalitățile din perioada stalinistă, regimul penitenciar suportat de deținuții politici, colectivizarea forțată a țărănimii, alunecarea regimului politic spre autoritarism și dictatură, opacitatea și abrutizarea activistului de partid și a ofițerului de securitate, distrugerea valorilor culturale, îngrădirea sau încălcarea drepturilor și libertăților cetățenești, viața tot mai grea a cetățeanului.

De o factură aparte au fost mesajele privind situația românilor din afara granițelor naționale, situația basarabenilor, bucovinenilor, vlahilor și aromânilor, teme evitate pentru a nu-i supăra pe ruși, sârbi, bulgari sau greci.

Destul de frecvente au fost și mesajele privind problemele persistente în coabitarea dintre românii și maghiarii din Transilvania, abordate diferit, în funcție de statutul etnic al autorilor și orientarea acestora, iredentist-revizionist maghiară sau ultra-naționalist românească.

Sporadic, au fost semnalate și mesaje acuzate de antisemitism, care uneori erau stimulate de atitudinea unor exponenți sau reprezentanți ai Comunității evreiești din România.

Într-o societate în care se propaga cu obstinație ateismul, nu puține au fost mesajele cu caracter mistico-religios.

Și mesaje de tip masonic s-au semnalat, percepția lor fiind limitată la nivelul celor inițiați.

- Transmiterea unor mesaje necorespunzătoare la adresa „politicii partidului și statului” prin creația literar-artistică, mai mult sau mai puțin disimulat, a reprezentat una dintre modalitățile pregnante ale „rezistenței prin cultură” față de comunism. Fără excepție, autorii unor asemenea mesaje aveau atitudini critice față de politica regimului Ceaușescu, generate deseori de nemulțumiri personale sau de grup.

În mod evident, mulți dintre oamenii de artă și cultură aveau convingeri anticomuniste. Cu toate acestea, din rațiuni de autoprotecție, în deceniile opt și nouă **nu au existat încercări de a publica lucrări literar – artistice cu mesaje de contestare a sistemului comunist în ansamblu și a fundamentelor ideologice ale acestuia.**

Cenzura ideologică a fost, în mod evident, o măsură conexă accentuării programatice a imixtiunilor PCR în creația literar-artistică. Securitatea, unul dintre principalele mijloace ale partidului pentru realizarea obiectivelor sale politice, nu putea rămâne fără sarcini în această problematică.

- Cel puțin aparent, lucrurile au fost mai simple **în perioada stalinistă**, când premisele pentru publicarea unor creații literar-artistice cu probleme din punct de vedere ideologic erau aproape excluse. În acele condiții, Securitatea culegea informații despre eventualitatea ca oamenii de artă și cultură din rândul foștilor cuziști, țărăniști, liberali, legionari, masoni etc. să realizeze lucrări cu caracter anticomunist. Apoi, se trecea la documentarea difuzării acestora în mediile apropiate și, după caz, la sesizarea organelor de justiție în cazuri de propagandă împotriva regimului. Pentru asemenea fapte, în anii '50 se dădeau „cu generozitate” mulți ani de pușcărie. Cazuri de acest gen au fost destule. Mă rezum să-l invoc doar pe cel al cunoscutului om de cultură **Dinu Pillat**, fost legionar, care, în perioada **1948-1954**, a scris **romanul**

„Așteptând ceasul de apoi”, în conținutul căruia elogia în mod fățiș ideologia legionară și acțiunile extremiste ale membrilor acestei organizații. Totodată, îndemna la activități subversive la adresa regimului comunist, considerând că sosise momentul să se treacă la acțiune și că trebuie să se recurgă la orice mijloace, inclusiv la violență. Lucrarea a fost multiplicată și difuzată în mediul unor intelectuali cu vederi legionare. Pentru acest fapt, precum și pentru alte activități, Dinu Pillat a fost arestat în 1959 și condamnat la 25 ani muncă silnică, rămânând în penitenciar până la amnistia din 1964.

Și **I.D. Sârbu** a fost condamnat, în **1957**, la 7 ani închisoare pentru că a scris **o piesă de teatru** cu conținut antisovietic, **intitulată „Sovrom Cărbune”**.

- Reflexele unei asemenea conduite au persistat **până spre anii '70**. Elocvent, în acest sens, este **cazul lui Radu Crișan**, funcționar la Trustul de Construcții din Constanța, fost ajutor comandant legionar, persoană cu preocupări literare, care, în perioada 1953-1970, a scris trei volume de poezii - **„Iubirile mele” (1953-1968)**, **„Sensuri multiple” (1967-1968)** și **„Eu și umbra mea” (1967-1970)** - ce nu i-au fost publicate datorită conținutului politic apreciat ca ostil regimului.

Având în vedere antecedentele poetului, Securitatea a făcut o selecție de poezii din aceste volume, pe care a prezentat-o spre analiză unei comisii formate din specialiști, care însă nu au confirmat nocivitatea lor. Ulterior, Direcția Generală a Presei și Tipăriturilor de pe lângă Consiliul de Miniștri a stabilit că un număr de 23 de poezii ar fi fost *„dăunătoare orânduirii de stat, prin caracterul lor deschis ostil, declararea repetată, în diverse modalități, a intenției de răsturnare a regimului cu mână armată, regretarea și elogiarea în imagini literare a legionarismului autorului”*.

În baza acestor concluzii, întrucât Radu Crișan era membru al PCR, a fost informat organul județean de partid, care l-a pus în discuția adunării generale a organizației de bază și l-a exclus din partid.

Ulterior, Securitatea a propus arestarea lui Radu Crișan pentru săvârșirea infracțiunii de *„propagandă împotriva orânduirii socialiste”*, lucru care s-a întâmplat la 6 septembrie 1971.

În instanță, autorul a recunoscut faptele imputate și a declarat că activitatea sa literară a fost *„cea mai potrivită cale de a lovi în orânduirea socialistă”*. Cunoscutul critic literar Gabriel Dimisianu, unul dintre puținii martori în caz care aveau cunoștințe de strictă specialitate, a apreciat în instanță că, citind un volum de poezii al lui Radu Crișan, nu a remarcat idei dușmănoase, ci doar faptul că unele poezii erau confuze, greu de înțeles.

Atât procurorul, în concluziile sale, cât și instanța, în timpul dezbaterilor, au analizat sumar probele, ajungând la concluzia vinovăției lui Radu Crișan, în special pe baza recunoașterii acestuia și a constatărilor din raportul de expertiză al Direcției Generale a Presei și Tipăriturilor. Ca urmare,

a fost dată o hotărâre de condamnare de 12 ani închisoare, aproape de maximum de 15 ani prevăzut de lege.

La 22 februarie 1972, Radu Crișan a fost pus în libertate, din dispoziția președintelui Consiliului de Stat, iar patru zile mai târziu Tribunalul Militar Teritorial București, judecând recursul lui Radu Crișan, a constatat că hotărârea de condamnare era nelegală și a pronunțat achitarea acestuia. Imediat, Radu Crișan a fost reintegrat la locul de muncă și reprimis în PCR.

Fată de gravele abateri care au condus la excluderea din partid, arestarea, trimiterea în judecată și condamnarea unei persoane considerată în final nevinovată, au fost dispuse sancțiuni asupra cadrelor de securitate, de procuratură și justiție.

Între consecințele colaterale ale acestui caz se înscriu reînființarea la unitățile teritoriale de securitate a compartimentelor de cercetare penală, care să asigure efectuarea calificată a actelor de cercetare penală a infracțiunilor contra securității statului, precum și reglementarea modalităților de stabilire a experților în domeniul creației literar-artistice, în sensul ca desemnarea acestora să se facă cu aprobarea Ministerului Culturii.

- **După 1970**, în contextul concepției de muncă adoptată de Securitate care pune în prim plan prevenirea acțiunilor vizând securitatea națională, **activitatea specifică a urmărit cunoașterea și prevenirea intențiilor vizând folosirea creației literar-artistice pentru transmiterea unor idei și mesaje în discordanță cu politica internă și externă a statului român**, conform indicațiilor primite de la conducerea superioară de partid. Indicațiile erau exprese, cazurile de publicare a unor lucrări cu astfel de probleme reprezentând un blam și pentru ofițerii de informații cu responsabilități în mediile culturale, materializat în admonestări și, nu de puține ori, în sancțiuni.

Ca urmare, ofițerii au selecționat ca prioritare, în planul investigației informative mediile în care se concepeau, realizau sau avizau creații literar-artistice (edituri, reviste, secretariate literare, cenacluri, comisii de vizionare și avizare etc.). În acest scop, au fost create surse de informare cu posibilități în această problematică și s-au dezvoltat relațiile oficiale cu persoane din conducerea instituțiilor/organismelor din aceste categorii.

Semnălările privind intenții de creare și promovare a unor lucrări de literatură și artă cu mesaje necorespunzătoare ori interpretabile erau supuse operațiunilor de verificare, completare și evaluare, conform metodologiilor de muncă. În situațiile în care lucrurile erau evidente și de substanță, se proceda la **informarea factorilor de decizie competenți din domeniul cultural, pentru a analiza și dispune măsurile considerate necesare**. În cazurile când problemele erau minore ori de ordin speculativ, ofițerii de informații și șefii lor ierarhici, în funcție și de personalitate și

profesionalism, nu se implicau. Aceasta cu atât mai mult cu cât destule semnalări pe această temă erau marcate de subiectivism, purtând amprenta disensiunilor existente între diferite grupuri și tabere ale lumii literar-artistică.

În afara sesizării factorilor responsabili din domeniul culturii, abilitați să analizeze și să decidă cu privire la publicarea sau nepublicarea, integrală sau parțială, a lucrărilor cu probleme ideologice ori de altă natură, **organele de securitate nu întreprindeau, de regulă, alte măsuri.** După cazul Radu Crișan, care fusese instrumentat pe linia problemei legionare, **nu s-a mai procedat la documentarea penală și sesizarea organelor de justiție.** În cadrul măsurilor operative cu caracter preventiv (avertizare, atenționare, influențare pozitivă), asemenea motive nu au constituit temei de bază, ci au fost doar motive colaterale altora considerate mai grave.

Evident că **escaladarea cenzurii ideologice la nivelul instituțiilor de presă și cultură „a împins” și Securitatea la „o vigență” crescută,** dar doar atât. A fost **salutară linia de conduită de a ne ține la o anumită distanță de cenzura ideologică și excesele ei.** Ilustrativă în acest sens este o rezoluție a generalului Iulian Vlad pe un raport din 31 august 1988 privind împrejurările apariției volumului „*Întâmplări de pe strada mea*” de Ana Blandiana, care conținea și poezia „*O vedetă de pe strada mea*”, al cărui „personaj”, motanul Arpagic, era creionat cu trăsături aluzive sugerând personalitatea lui Ceaușescu. Întrucât raportul era însoțit de un bilețel al șefului Direcției I-a din care rezulta intenția de a iniția măsuri specifice de urmărire a persoanelor „vinovate” de apariția volumului, în scopul „*verificării poziției și prevenirii în viitor a unor acțiuni de acest gen*”, generalul Iulian Vlad a pus o rezoluție pe biletul respectiv care trăda iritarea, cerând ca organul de securitate să se ocupe exclusiv de probleme care privesc într-adevăr siguranța statului.

Personal, în perioada 1975 - 1989, în baza atribuțiilor profesionale pe profilul Antisubversiune, am avut suficiente experiențe pe tema lucrărilor literar-artistice cu conținut necorespunzător sau interpretabil.

- În primii ani ai acestui interval, **ca ofițer cu responsabilități nemijlocite în domeniul creației plastice, m-am văzut pus brusc în situația de a verifica, documenta și evalua semnalări privind transmiterea unor mesaje de acest gen, inclusiv din punct de vedere ideologic, prin lucrări de artă plastică.** Aceasta pe fondul unor dispute aprige în domeniu între promotorii artei figurative și nonfigurative, al unei atitudini de rezervă, chiar de respingere din partea forurilor ideologice față de arta abstractă și alte modalități moderne de expresie și, inexorabil, al unui nivel insuficient de cunoaștere a domeniului din partea subsemnatului, în ce privește tehnica artistică și, mai ales, specificitatea mediului artiștilor plastici.

Nici n-am primit bine responsabilitatea, fără a avea timpul necesar unei instruiți specifice adecvate și pentru a mă orienta în mediu, că m-am trezit sub

avalanșa unor sesizări privind probleme de conținut în arta plastică. Mai întâi, mi-au parvenit, pe diferite canale (de la surse de informare ale șefilor ierarhici și de la alte unități) **semnalări că multe din lucrările incluse în expoziția tematica „Imagini ale Istoriei, de la document la operă”, deschisă la „Galeria Nouă” a Uniunii Artiștilor Plastici în mai-iunie 1975, ar fi conținut mesaje ascunse, disimulate prin folosirea unor tehnici specifice anamorfozei** (anamorfoza este o metodă folosită de artiști plastici încă din perioada Evului Mediu pentru ascunderea unor mesaje de ochii vigilenți ai cenzurii Inchiziției sau a curților monarhice). Alte semnalări se refereau la faptul că alte lucrări prezentau eroi ai istoriei neamului românesc într-o manieră dezagreabilă, chiar grotescă, invocându-se independența creatorului, fiind vorba de viziuni care puteau conduce la **demitizarea eroilor**”.

Nu am reușit să mă dezmeticesc prea bine, că **apariția în revista „Secolul 20”, numerele 11-12/1974** (lansată pe piață însă cu întârziere de mai multe luni) **a unor reproduceri de pe proiectul tapiseriei de mari dimensiuni a pictorilor Șerban Gabrea și Florin Ciubotaru**, aflată în lucru la Teatrul Național “I.L.Caragiale”¹, **a declanșat un nou flux de sesizări și semnalări către Securitate**, conform cărora lucrarea în cauză ar conține multe mesaje ascunse, disimulate prin folosirea unor simboluri și tehnici destinate doar cunoscătorilor.

Ulterior, au apărut semnale similare și despre celelalte două tapiserii destinate Teatrului Național, aflate tot în lucru, avându-i ca autori pe pictorii Ion Nicodim și Virgil Almășanu.

Paralel cu activitățile informative de verificare și documentare a acestor semnalări, **am început o laborioasă activitate de documentare artistică. Între lucrările la îndemână s-a numărat și cartea „Anamorfoze”, scrisă de Jurgis Baltrušaitis**, apărută în limba română la editura „Meridiane” în 1975. **Interesantă și incitantă este apariția acestei lucrări tocmai în anul când a fost organizată expoziția de la Galeria Nouă și a fost lansat de „Secolul 20” proiectul tapiseriei lui Șerban Gabrea și Florin Ciubotaru de la Teatrul Național.** Este mai mult decât evident, cel puțin acum, că între cele trei momente exista o legătură de program, aparținând lui Dan Hăulică, acesta asigurând fundamentul teoretic al grupului de artiști plastici din care făceau parte atât expozanții de la „Galeria Nouă” cât și autorii tapiseriilor de la Teatrul Național. Dan Hăulică se afla într-o relație spirituală apropiată și cu Modest Morariu, directorul editurii „Meridiane”. Cartea „Anamorfoze” a

---

¹ Tapiseria intitulată „Teatru”, care prin dimensiunile ei (740 x 2250 cm) era considerată, la momentul respectiv, cea mai mare din lume, cuprinde o multitudine de idei și simboluri menite să configureze dimensiunile istorice ale fenomenului teatral.

apărut tocmai când era nevoie de ea ca un veritabil ghid pentru „lecturarea” lucrărilor „cu cheie”.

- În **expoziția „Imagini ale istoriei”** au fost incluse lucrări de pictură și sculptură dedicate unor eroi ai istoriei naționale semnate de Ion Nicodim, Virgil Almășanu, Octav Grigorescu, Ion Grigorescu, Paul Vasilescu și Mircea Spătaru.

Semnalările privind **transmiterea unor mesaje ascunse folosind tehnici anamorfotice**, care nu puteau fi receptate decât de persoane inițiate și utilizând tehnici adecvate, vizau, în primul rând, tabloul intitulat **„În memoria Eroului necunoscut” aparținând pictorului Ion Nicodim**, prezentat în expoziție în două variante. Lucrarea, pictură în ulei, intriga din capul locului prin maniera de realizare. În loc de o imagine „clasică” a Eroului necunoscut, tabloul prezenta „un simbol antropomorf”, respectiv imaginea răsturnată a unei figuri macabre, care, prin îmbrăcăminte, poziție și fundal, trimitea mai degrabă la un cadavru aflat în fundul unei gropi.

Lucrarea putea fi „citită” mai bine pe negativul unei fotografe, care releva de data aceasta chipul uman, iar amalgamul de forme pe care îl conținea compoziția sugera diverse lucruri, între care și conturul teritoriului României.

Specialiștii din domeniu care semnalau Securității că Ion Nicodim – pe atunci președinte al Cenaclului tineretului al UAP – folosisese metode specifice anamorfozei, ofereau drept indiciu că și cartușiera de la brăul „Eroului” putea conține mesaje ascunse, cunoscut fiind procedeul folosit de clasici ai anamorfozei care, pentru disimulare, pictau imagini extrem de mici și răsturnate pe un inel sau o medalie reprezentate într-un tablou, astfel ca ele să rămână imperceptibile la o privire normală. Imaginile disimulate puteau fi văzute doar folosind un instrument de mărit.

De asemenea, se invoca faptul că, în sala de expoziție, în dreptul variantelor lucrării „În memoria Eroului necunoscut”, era amplasat un citat al lui Leonardo da Vinci, care este autorul celor mai vechi anamorfoze cunoscute astăzi, iar în tratatul său de pictură a descris unele tehnici de realizare a acestora.

Un alt argument invocat era cel al gri-urilor, culori preponderente în lucrările lui Nicodim și ale altor artiști plastici din „grupul Dan Hăulică”, sprijiniți și promovați de cel mai important critic de artă român al ultimelor decenii.

Evident că Anca Arghir, director la „Galeria Nouă”, nu putea devoala sistemul în prezentarea făcută lui Ion Nicodim în catalogul expoziției. Făcea însă, în final, o afirmație de natură să incite și să atragă atenția: *„Dacă, în crescendo al dramaticului, imaginile celor două variante pe tema de recviem «În memoria Eroului necunoscut» declanșează o concatenație de sensuri ce pot să conducă lectura operelor dincolo de litera picturii, faptul se datorează actualizării izbutite a unui tipar cu state antropologice vechi și omologate de artă – condiția omului între istorie și cosmic”*.

O altă lucrare semnalată că ar conține posibile mesaje ascunse, fără a fi indicate ca atare, o reprezenta **„Constantin Brâncoveanu” (ulei pe pânză), expusă de pictorul Octav Grigorescu**, sugerându-se că acestea ar putea fi disimulate în faldurile mantiei voevodului martir. Supoziția pornea de la faptul că pictorii adepți ai anamorfozei ascundeau anumite imagini cu mesaj (miniaturale sau deformate) în elemente de detaliu ale unei compoziții (nasturi, medalii, podoaba capilară, barba, precum și în cutele îmbrăcămintei personajelor), care nu puteau fi receptate de privitor decât folosind sisteme optice.

Aceeași expoziție de la „Galeria Nouă” cuprindea și **lucrări de sculptură aparținând lui Paul Vasilescu și Mircea Spătaru** care prezentau personalități ale istoriei naționale într-o manieră care a intrigat. Personaje emblematice pentru neamul românesc, intrate în conștiința colectivă cu imagini recunoscutibile, posibil înfrumusețate, erau prezentate într-o modalitate considerată grotescă. Este vorba, mai ales, de lucrările **„Nicolae Bălcescu”** (Paul Vasilescu) și **„Horia, Cloșca și Crișan”** (Mircea Spătaru). Modul de abordare era justificat prin **ideea demitizării eroilor și dreptul artistului la subiectivitate în prezentarea istoriei.**

În condițiile în care eram bombardați cu informații pe tema unor posibile modalități de transmitere de mesaje ascunse prin lucrări de artă plastică și, repet, fără a avea cunoștințele și posibilitățile efective de a ne crea propriile convingeri, **ne-am rezumat doar la a semnală aspectul respectiv conducerii superioare a statului. Într-o notă de informare promovată în august 1975**, care se referea la tensiunile generate în rândul artiștilor plastici de orientările artistice pe care încercau să le impună Dan Hăulică și artiștii plastici din jurul său, **au fost prezentate, pe scurt, și comentariile pe care le-a suscitât în mediu expoziția „Imagini ale istoriei”**, care a cuprins lucrări ce *„puteau fi interpretate diferit, dându-li-se chiar semnificații tendențioase”*. Într-un scurt comentariu pe marginea acestei informații, Mihai Pelin, care a făcut selecția documentelor pentru *Cartea Albă a Securității – „Istorii literare și artistice, 1969 – 1989”*, consemna: *„Nota ministrului Teodor Coman nu a avut efectul scontat. De unde să știe Elena Ceaușescu ce înseamnă anamorfoză?”* De acord cu prima observație. Pe cea de-a doua nu o comentez. Oricum, în 1975 Elena Ceaușescu nu coordona domeniul Culturii, iar secretarul cu propaganda al CC al PCR era Dumitru Popescu „Dumnezeu”, despre care putem crede multe, dar nu și că ar fi fost ignorant.

- O experiență și mai interesantă, unică în felul ei, a reprezentat-o pentru mine cea legată de **tapiseriile de la Teatrul Național**. După cum am scris mai sus, primele **comentarii privind mesajele ascunse** pe care le-ar conține aceste lucrări de artă monumentală, unice în lume prin dimensiunile lor și nu numai, au apărut după publicarea în revista „Secolul 20” a **proiectului**

tapiseriei intitulată „Teatru”, aparținând pictorilor Șerban Gabrea și Florin Ciubotaru, lucru care s-a întâmplat tot în 1975. Într-unul din numerele următoare ale aceleiași reviste a apărut și **reproducerea tapiseriei intitulată „Omul și cosmosul”, realizată de pictorul Ion Nicodim**, care, având în vedere și antecedentele cu lucrările expuse de autor la „Galeria Nouă”, a stimulat și mai mult imaginația unor persoane din mediul artistic și a tensionat atmosfera din rândul artiștilor plastici.

În ce privește **proiectul tapiseriei „Teatru”**, semnalările venite spre noi pe diverse canale, la capătul cărora erau critici de artă și artiști plastici de renume în epocă, indicau că **ar conține mesaje disimulate în diferite simboluri, susceptibile de diverse interpretări.**

Șerban Gabrea, Florin Ciubotaru: „Teatru”: detalii din cele trei componente

Concret, se invoca faptul că tapiseria ar avea o viziune mistică, indicată de anumite simboluri: ochiul, crucea, vârtejul, cuprinse în **compoziția din stânga** lucrării monumentale. Ochiul era interpretat de alții, mai „inițiați”, ca fiind și simbol masonic.

Din **compoziția din partea dreaptă** era decupată imaginea cu cele două palme orientate în jos, în formă de unghi, care, văzute inversat, ar fi reprezentat un simbol iudaic.

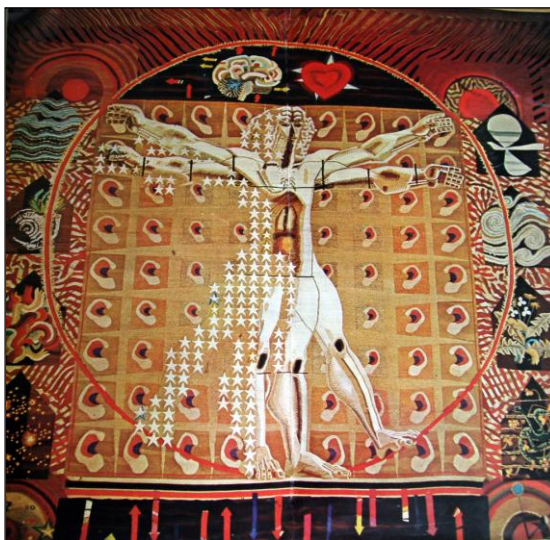
Elementul central al tapiseriei, cupola casetată în care sunt reprezentate sugestiv diverse personaje din teatrul universal, datorită prezentării alungite și difuze a unor imagini era suspectată că disimulează mesaje ascunse. Se invoca, în acest sens, și comentariul privind „circularitatea” din textul lui Dan Hăulică, care însoțea reproducerea de pe proiect. Observația era valabilă și pentru compozițiile laterale, prezentate succint mai sus.

În susținerea ideii că proiectul tapiseriei era realizat utilizând tehnici specifice anamorfozei erau invocate și alte trimiteri din textul lui Dan Hăulică (ex. cele la adresa călugărului Du Breuil, autorul lucrării *La Perspective pratique*, Paris, 1649, și a magicianului Cornelius Agrippa). Se mergea până acolo încât se susținea că tema tapiseriei era preluată din lucrarea lui Agrippa

intitulată *La Déclaration sur l'incertitude, vanité et abus des Sciences et des Arts*, Anvers, 1530 („nu este nimic mai primejdios decât ca, prin rațiune, să frizezi nebunia...”). Viziunea mistică a tapiseriei era pusă în legătură cu convingerile aceluiași Cornelius Agripa („În cuvântul lui Dumnezeu se află calea, regula, ținta și scopul spre care trebuie să tindă cine nu vrea să răătăcească, ci dorește să ajungă la adevăr. Toate celelalte științe sunt supuse timpului, uitării și sunt deci trecătoare...”).

Semnalări similare

privind mesaje ascunse s-au primit și privind Tapiseria „Omul și cosmosul” a pictorului Ion Nicodim. În primul rând, se invoca faptul că lucrarea, în ansamblul ei, prelua o temă abordată de Leonardo da Vinci și Albrecht Dürer, reprezentanți de referință pentru tehnicile anamorfozei. Apoi, multor detalii se încerca să li se dea semnificații oculte. Ca urmare, se sugera ca acestea să fie verificate prin lentilă circulară și proiecții laterale sau prin orificii ori prin oglindă

cilindrică, conică, în formă de prismă, prin lunetă cu fațete poliedrice etc.

Evaluarea sesizărilor primite pe diferite canale depășea clar disponibilitățile mele și ale șefilor ierarhici în domeniu. Era totuși o situație care putea fi de interes, oricum trebuia semnalată. „Zumzetul” din mediul artistic era din ce în ce mai puternic și ar fi ajuns oricum la urechile diriguitorilor ideologici. Dar, în cazul tăcerii noastre, puteam fi întrebați/acuzați de ce nu ne-am sesizat asupra unui posibil nou factor de risc. Trebuia să facem ceva, dar ce și cum? **Recunoscând din capul locului că este o problemă de maximă specialitate, am ales varianta de a o semnala ca atare**, precizând că este vorba de opinii ale unor specialiști din domeniu (în ipostaza de proaspăt desemnat cu responsabilități în domeniul artelor plastice, nu aveam încă reprezentarea faptului că opiniile respective puteau fi marcate puternic de subiectivism). Pentru a fi mai „convingători”, am realizat și un „documentar” cuprinzând reproduceri foto de pe detalii ale proiectului tapiseriei pictorilor Șerban Gabrea și Florin Ciubotaru

reprodus în revista „Secolul 20” și „probe martor” privind diverse simboluri, preluate din diverse lucrări de specialitate.

Informarea și „documentarul” astfel pregătite au fost promovate de ministrul de interne Teodor Coman conducerii superioare a statului.

O perioadă de timp nu am primit sau sesizat nici o reacție. După câțva timp, mai mulți factori de conducere din cadrul Securității au fost convocați de secretarul cu propagandă al CC al PCR, Dumitru Popescu „Dumnezeu”, la o analiză pe marginea informării făcute. Din „delegație” au făcut parte ministrul Coman, primul adjunct care coordona activitatea de securitate, șeful unității, locțiitorul acestuia și șeful serviciului din care făceam parte.

„Discuția” nu a avut loc la Comitetul Central, ci la Ministerul Culturii, în prezența și a altor membri ai Comitetului Politic Executiv al CC al PCR. Inițial, Dumitru Popescu „Dumnezeu” preconizase ca analiza să se desfășoare în fața lucrării „încriminate”, dar tapiseria lui Gabrea și Ciubotaru era încă în lucru, iar partea deja țesută era pe război, neputând fi desfășurată datorită dimensiunilor monumentale.

În consecință, momentul s-a consumat în fața proiectelor tapiseriei, ansamblu și detalii, Dumitru Popescu „Dumnezeu” întrebându-i pe reprezentanții Securității, brusc și în fața unei asistente „ideologice” consistente, care sunt „acuzările”. Ministrul Teodor Coman, cum se întâmpla de obicei în asemenea situații, s-a dat la o parte, lăsându-și subordonații să răspundă. Șeful Direcției, generalul Dumitru Borșan, un ofițer cu experiență și trecut prin multe (lucrase și în informații externe), a raportat că nu este vorba de acuzații, ci doar de opinii preluate de la specialiști din domeniul artelor plastice. Răspunsul nu a fost suficient, întâlnirea și discuția pe tema respectivă rămânând un moment de punere la punct a conducătorilor Securității de către Dumitru Popescu „Dumnezeu” pentru că și-au permis să facă un asemenea demers la conducerea superioară pe o problemă care intra în competența sa, el coordonând activitatea culturală pe linie de partid. În mod evident, a fost o răfuială la nivel înalt, întâlnirea fiind organizată în prezența unei „galerii selecte” și într-un moment când nu exista instanță de recurs (Nicolae Ceaușescu se afla într-un lung turneu de vizite oficiale în străinătate).

Eu, care realizasem în bună măsură documentul de informare, **pusesem într-o postură delicată, jenantă chiar, întreaga ierarhie profesională**, până la ministrul de interne! Evident, fără voie. Dar, cumva, din exces de zel, sau

dintr-un spirit de conservare exagerat ?! Cu tact pedagogic, generalul Borșan mi-a spus: „*Vasile, tu ai vrut să faci un lucru bun. Altă dată, să nu mai faci!*” Cred că, în acel moment, **m-am maturizat brusc!** Am început să conștientizez că munca informativă într-un domeniu atât de sensibil și complex cum era cel al creației artistice este cu totul altceva decât ceea ce făcusem anterior, că dificultățile de percepție, verificare, evaluare sunt majore, iar capcanele și riscurile imense. Această experiență mi-a fost deosebit de utilă în anii ce-au urmat, când nu m-am mai aruncat cu capul înainte pe zone ale nisipurilor mișcătoare. Cât a depins de mine, **nu am mai implicat persoana și colectivul meu decât în probleme care, pe reglementările de atunci, aveau legătură evidentă pentru interesele statului** și aceasta după o temeinică verificare, pentru a nu ne face purtătorii de mesaj ai unor grupuri de interese. Cel puțin pe domeniul artelor plastice, pe care am ajuns să-l cunosc foarte bine, **nu am mai repetat greșeala**, chiar dacă discuții și suspiciuni au mai survenit și pe marginea altor evenimente expoziționale. **Am lăsat ca problema „mesajelor” transmise prin arta plastică să fie rezolvată la nivelul specialiștilor, fără implicarea noastră.** Am căzut oarecum în extrema cealaltă, personal fiind perceput de adversari ai „grupului Hăulică” ca un apărător al acestuia. Eronat! **Nu am făcut decât să ne menținem în afara disputelor care antrenau grupări și curente artistice și să ne facem datoria** – așa cum o înțelegeam atunci - **dintr-o poziție neutră, echidistantă.**

În ceea ce privește lucrările în cauză, cele trei tapiserii au reprezentat atunci și reprezintă și în prezent elemente de forță ale artei decorative contemporane naționale și universale. Au fost expuse pe pereții foaierului central al Teatrului Național „I.L.Caragiale” din București iar în prezent se află în curs de restaurare în cadrul lucrărilor de renovare a teatrului. Au fost admirate mai ales pentru monumentalitatea lor, mesajele pe care le conțin fiind receptate în funcție de nivelul de cultură al privitorilor. Oricum, impactul negativ al acestora la adresa comunismului nu a fost cuantificat nici până azi, iar în prezent românii nu mai sunt interesați de mesajele ascunse.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

UN ACT TERORIST PE TERITORIUL ROMÂNIEI

În ziua de 23 august 1981 a avut loc în comuna Pui, din județul Hunedoara, o acțiune teroristă care în timpul desfășurării a atins și teritoriul altor județe, fiind prima acțiune de o asemenea gravitate comisă în România. Autorii ei erau trei tineri: Drăgănescu Andrei de 29 ani, originar din comuna Pui, căsătorit, un copil, 26 condamnări pentru fapte penale, coordonatorul acțiunii; Butincu Viorel, de 32 ani, necăsătorit, 16 condamnări penale și Muntean Mircea Emil, de 23 ani, fost student la Medicină, exmatriculat în anul II, fără antecedente penale, ultimii doi din orașul Hunedoara. Aceștia, în noaptea de 22/23 august 1981, în timp ce lucrătorii postului de miliție din localitate se aflau în patrulare, au pătruns prin efracție în sediul acestuia, de unde au sustras 3 pistoale mitralieră de calibrul 7,62 mm, 3 pistoale de calibrul 7,65 mm, 7 încărcătoare de pistol mitralieră, 6 încărcătoare de pistol, 3 baionete, 3 cuțite de luptă, 55 de cartușe de calibrul 7,65 mm și 570 de cartușe de 7,62 mm.

Anterior, Drăgănescu Mihai efectuase observații atente asupra postului de miliție și a lucrătorilor acestuia, stabilind, între altele, locul de păstrare a armamentului și a muniției din dotare, precum și posibilitățile de pătrundere în interior prin efracție.

Cu armamentul asupra lor, cei trei s-au deplasat la Autogara din Hațeg, unde, la ora 6⁰⁰, s-au îmbarcat în autobuzul care efectua cursa pe ruta Hațeg-Hunedoara-Orăștie. În localitatea Călan, sub amenințarea armelor, au deturnat autobuzul în direcția Deva-Făget-Lugoj-Timișoara. La Deva, în centrul orașului, teroriștii au oprit autobuzul și au trimis un pasager cu mesaj către autorități, solicitând 30000 de dolari și un elicopter al Crucii Roșii care să-i aștepte, la ora 12⁰⁰, în Pădurea Verde de lângă Timișoara. Ajunși în elicopter, împreună cu mai mulți ostatici, urmau să ceară culoar de zbor pentru a ajunge la Roma.

Autoritățile locale au fost alarmate în dimineața zilei de 23 august 1981 de către șeful Postului de miliție din comuna Pui, care, ajuns la sediu, a constatat spargerea acestuia și furtul armamentului. Au fost declanșate imediat acțiuni specifice de căutare și prindere a infractorilor.

La scurt timp au fost informați ministrul de Interne George Homoștean, șeful Departamentului Securității Statului, Tudor Postelnicu, generalul

Constantin Nuță, șeful Inspectoratului General al Miliției, precum și primul ministru Constantin Dăscălescu.

După terminarea festivităților din Piața Aviatorilor prilejuite de sărbătoarea Zilei Naționale, George Homoștean și Tudor Postelnicu i-au raportat președintelui României, Nicolae Ceaușescu, date cu privire la actul terorist. Era în jurul orei 12⁰⁰. Nicolae Ceaușescu le-a ordonat celor doi miniștri să plece imediat la Timișoara și să rezolve situația.

A fost improvisat un dispozitiv pentru blocarea autobuzului, capturarea teroriștilor și eliberarea ostaticilor, care era alcătuit din peste 100 de militari (ofițeri, subofițeri și militari în termen), ABI și autoturisme ARO, dar în componența acestor forțe nu se aflau și specialiști în lupta antiteroristă. Luptătorii specializați în domeniu se aflau îmbarcați într-un avion special pregătit pentru zbor pe Aeroportul Băneasa.

Forțele din dispozitivul improvisat au încercat să oprească autobuzul la intrarea în Lugoj, apoi în comuna Topolovățul Mare, dar fără succes. De mai multe ori, cei trei teroriști au deschis focul asupra militarilor din dispozitiv. Ca urmare, ministrul de Interne a aprobat ca militarii din dispozitiv să deschidă focul în cazul în care teroriștii vor trage asupra lor. A fost o mare greșeală, deoarece în intervențiile antiteroriste focul îl execută trăgătorii de elită și nu se deschide decât dacă există siguranța că toți teroriștii vor fi uciși din primele lovituri.

Pentru oprirea autobuzului, a fost constituit în apropiere de Timișoara un dispozitiv capcană. La ora 11²⁵, autobuzul a intrat în acest dispozitiv. Sesizând capcana care le-a fost întinsă, teroriștii au deschis focul în plan vertical, pentru intimidare. De precizat că, la acea oră, șeful statului nu fusese încă informat, iar luptătorii serviciului special de intervenție așteptau îmbarcați pe Aeroportul Băneasa.

Autobuzul a continuat să înainteze, situație în care un subofițer primește ordin să deschidă focul pentru intimidare în plan vertical. Autobuzul se oprește și încep negocierile, trăgându-se de timp în așteptarea luptătorilor specializați. Negocierile au durat aproximativ o oră și jumătate, promițându-se teroriștilor că cererile lor vor fi aprobate, dar mai este nevoie de timp.

În jurul orei 13³⁰, teroriștii, sub pretextul că și-au pierdut răbdarea, îl amenință pe conducătorul autobuzului, care lovește și proiectează în șanț un ABI (ARO blindat de intervenție). Se deschide focul asupra cauciucurilor autobuzului. În interiorul acestuia se aud focuri de armă, prima victimă fiind

șoferul. Autobuzul se lovește de un copac. Militarii din dispozitiv deschid focul. În interiorul autobuzului se aud țipete și se observă cum unii pasageri sar asupra teroriștilor pentru a-i dezarma. Rănit, Drăgănescu Andrei este imobilizat de pasageri. Militarii intră în forță în autobuz și îi dezarmează pe ceilalți doi. Bilanțul este tragic: 6 morți (între care și o fetiță) și 12 răniți. Totul a durat circa 100 de secunde.

Răniții au fost transportați la spital, iar teroriștii au fost preluați de Procuratura Militară din Timișoara, în sarcina lor fiind puse următoarele infracțiuni: *furt calificat în dauna avutului public, deținere ilegală de arme și muniție, lipsire de libertate în mod ilegal, tentativă de trecere frauduloasă a frontierei, omor deosebit de grav, vătămare corporală și asociere pentru comiterea de infracțiuni.*

După arestarea teroriștilor, comandantul Unității Speciale de Luptă Antiteroristă (USLA), colonel Ștefan Blaga, a propus ca cercetarea și judecarea celor trei să se facă public, pentru a servi de exemplu pentru societate. Nu a fost ascultat.

Din sediul Inspectoratului de Securitate Timiș, de față cu comandanții implicați în acțiune, Tudor Postelnicu i-a raportat situația lui Nicolae Ceaușescu. Acesta a spus: „*Terminați repede cu ei*”. Aceasta ar fi putut însemna cercetarea și judecarea lor urgentă, faptele fiind clare.

Tudor Postelnicu a transmis din încăpere că el înțelege că ordinul președintelui este să se procedeze la lichidarea fizică a celor trei teroriști. În consecință, s-a dispus să fie transportați în comuna Pui „pentru reconstituirea furtului de arme”, iar pe drum să fie împușcați sub pretextul „fugii” de sub escortă.

În 1993, noua conducere politică a țării a hotărât deschiderea unei anchete asupra faptelor din *dosarul “Autobuzul”*. Procesul a durat până în martie 2002. Cadrele militare implicate în rezolvarea acestui caz au fost judecate și condamnate pentru nerespectarea legii în cazul celor trei teroriști, existând voci care încercau chiar să-i reabiliteze moral, sub pretextul că erau de fapt buni români, care au dorit să scape de regimul comunist și să ajungă în „lumea liberă”.

Fără intenția de a jigni pe cineva, ne adresăm cititorilor care cunosc bine evenimentele din decembrie 1989. Nu vi se pare dubioasă deschiderea acelei anchete, în timp ce părinții, soțiile celor uciși la Aeroportul Otopeni și ale celor masacrați în fața sediului MApN încă mai cer dreptate? Călăii lor sunt și acum în libertate.

Cei implicați în dosarul „Autobuzul” au fost judecați și condamnați pentru uciderea a trei teroriști care au omorât 6 persoane nevinovate, între care și o minoră, și au rănit alte 12. Cei care au ordonat și înfăptuit masacrele de la Otopeni și din fața sediului MAPN au ucis de 5 ori mai multe persoane. Și sunt liberi. Cei uciși în vâltoarea evenimentelor din decembrie 1989 au avut ghinionul să facă parte din Școala de Ofițeri de la Câmpina, tineri abia încorporați, și din USLA.

Fără alte comentarii.

Material întocmit cu suportul memorialistic al
col. (r) Alexandru Bicăzan și col. (r) Teodor Filip

ACȚIUNEA „PIATRA”

Luna mai a anului 1986.

După o iarnă grea, cu multe manifestări „dușmănoase”, întreaga natură revine la viață, iar o echipă de filaj, aflată în rezervă operativă la sediul unității, așteaptă o nouă misiune.

La un moment dat, telefonul intern zbârnâie strident, prevestind parcă o lucrare importantă. Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă (USLA) ne dă în lucru un cetățean arab ce nu prea își justifica prezența la noi în țară. Se face instructajul echipei de filaj care primește toate elementele necesare identificării, precum și aspectele cărora să li se dea o mai mare atenție. Obiectivul locuia la Hotelul „Athénée Palace” și a primit conspirativul „Costel”.

Echipa își instalează posturile și, conform modului de acțiune stabilit, obiectivul este predat la plecarea din hotel și luat în primire de filori.

Când l-am văzut, am rămas surprins: era slăbuț, îmbrăcat sărăcăcios și abia mergea, având în mână un baston de care se ajuta la mers din când în când.

O idee ne-a trecut prin cap: amărășteanul ăsta să fie așa de important ? Organul informativ să fi fost indus în eroare ? Noi cu el, el cu noi și altul să fie liber să-și facă treaba?

În sfârșit, câteva momente au durat aceste temeri. „Costel” a traversat parcare din fața hotelului, a făcut stânga pe str. Franklin. După circa 20 de pași, așa din senin, s-a declanșat o furtună cu ploaie intensă, fulgere și tunete (eu am mai afirmat și cu alte ocazii: cineva, acolo sus, iubește filorii!).

În aceste momente „Costel” a luat bastonul sub braț și a rupt-o la fugă de-i sfârâiau călcâiele. Filoarea care era lângă mine a exclamat contrariată: „Șefu’, dvs. vedeți ce văd și eu?” „Trebuie să ne schimbăm părerea, aschimodia e importantă, așa că OKS (ochii cât sarmaua)”.

Omul s-a oprit din fugă la barul „Katanga”, în colț cu bd. Magheru, loc preferat de mulți cetățeni arabi ce ne vizitau. După circa 30 de minute, când furtuna s-a potolit, a revenit la hotel. A doua zi, dimineață, „Costel” pleacă, adoptând același comportament. Mai bâjbâind, mai privind cu atenție în jur și fără să întrebe pe cineva, ajunge la ieșirea din București, pe șoseaua ce duce spre Pitești. A mers până la pasarelă, se tot uita în jos, parcă ar fi căutat ceva. S-a oprit lângă un indicator rutier și a stat circa două ore. Toți am rămas cu impresia că ar căuta ceva sau ar aștepta pe cineva.

S-a întors la hotel în același mod și n-a mai ieșit.

A doua zi, tot dimineața, pleacă din nou. La fel ca în prima zi, fără a folosi mijloacele de transport în comun, merge pe Calea Griviței și trece de

Piața Chibrit. În continuare, merge pe alea paralelă cu șoseaua ce trecea pe sub podul Grivița. A adoptat același mod de acțiune, privind în jos, parcă pipăia cu bastonul pământul. Când a ajuns sus, la calea ferată, a zăbovit câteva momente la stâlpii ce susțineau podul. A traversat apoi podul, pe lângă calea ferată, și a coborât în Calea Griviței, vizavi de locul pe unde urcase, după care a revenit la hotel tot pe jos. Ca o mică paranteză, afirm cu tărie că un cetățean român care nu ar fi locuit în împrejurimi nu s-ar fi descurcat așa ușor cum a făcut-o amicul nostru și exemplific: doi filori au rămas în zonă până seara. Nimeni, în ziua aceea, nu a trecut podul. Cei doi, la ordin, seara, pe jos, au refăcut traseul obiectivului, fără să observe ceva deosebit: multe scobituri în stâlpii de susținere a podului și, pe jos, mult pietriș.

Seara, la analiza activității, un filor a întrebat: „Șefu’, nu era bine ca atunci când „Costel” a traversat podul să fi venit un tren?”. Le-am răspuns „Hai, să ne păstrăm calmul, omul nostru devine pe zi ce trece mai interesant și să gândim că „tot răul spre bine” .

Ajungem și la a treia zi. Același mod de acțiune, dar de această dată, cu mijloace de transport în comun. Ajunge la capătul autobuzului 148 – Grădina Zoologică. A mers apoi pe jos pe șoseaua Iancu Nicolae până la capăt și apoi pe șosea spre calea ferată. La un moment dat, pe un simulacru de potecă, a intrat la stânga, în pădure. Și la întoarcerea din pădure și la ieșirea în șoseaua Herăstrău a staționat câteva momente, parcă ar fi căutat ori ar fi așteptat ceva.

De aici a ieșit în șoseaua națională și a revenit la hotel, cu mijloace de transport în comun. Și la acest moment au rămas în zonă doi filori să vadă dacă va intra cineva în pădure, dacă se petrece ceva. Nimic din toate acestea.

A doua zi, dis de dimineață, am refăcut traseul prin pădure al lui „Costel”. Ei bine, la jumătatea drumului până la șoseaua Herăstrău, la tulpina unui copac gros, pe partea opusă cărării, am găsit un pion de șah negru ce avea la bază un dop mic și în interior un mic orificiu, însă fără nimic în el.

A patra zi, „Costel”, în același mod, când pe jos, când cu tramvaiul, a ajuns pe șoseaua Andronache, la calea ferată ce duce spre Constanța, dar nu a mai intrat în pădure, ci a revenit la hotel. Am tras concluzia că, zona fiind aglomerată, omului nu i-a convenit ceva. Era clar că așteaptă ceva sau caută ceva.

Vine și ziua a 5-a. Surpriză, Costel achită hotelul, spunând la recepție că pleacă în Transilvania să se odihnească, fiindcă în București e zgomot și aglomerație. Cu trenul a ajuns la Cluj și s-a cazat, pentru 3 zile, la un hotel dintr-un frumos parc.

Și-a prelungit șederea timp de 18 zile.

În toată această perioadă, în fiecare dimineață, a mers la ieșirea din Cluj spre Oradea, unde timp de două-trei ore aștepta lângă indicatorul rutier ce indica orașul Cluj. Așa cum arăta, cred că nimeni nu l-a băgat în seamă.

Uneori, după amiaza, noi staționam pe o bancă în parcul din fața hotelului.

Se observa pe fața lui că este obsedat de ceva, că este nemulțumit, își freca mereu mâinile și urechea stângă.

Revenind în București, s-a cazat tot la Hotelul „Athenée Palace”. A doua zi (a 24-a zi de filaj) iarăși pleacă, având aceeași comportare. Ajunge pe malul râului Dâmbovița și pornește spre șoseaua Basarab.

Ajungând în apropiere de șoseaua Basarab, pe dreapta era un depozit mare de lemne și cherestea și o cale ferată pentru aprovizionarea depozitului. Urmăritul are același mod de acțiune, pași mărunți, privind cu atenție în jos și cu nelipsitul baston tot pipăia și atingea niște pietre mari ce se găseau aici în număr foarte mare. S-a fâțâit cam zece minute, după care a plecat direct la hotel. După mimica feței se observa ușor că este afectat, neliniștit.

Cu o parte din echipă, am rămas în zona depozitului de lemne, dotați corespunzător conform mediului ca să nu atragem atenția. Ne-am dat seama că aici este momentul de vârf al acțiunii. Am stat în zonă două zile și două nopți, fără să se întâmple ceva deosebit. Am făcut totuși o cercetare a locului. La rădăcina unui copac, singurul aflat lângă zidul depozitului de lemne, lovind cu piciorul o piatră mare sub formă de triunghi, mi s-a părut cam ușoară pentru gabaritul ei. Măi să fie, am ridicat-o și se vedea, ca aspect, că este o piatră ce nu se deosebea cu nimic de celelalte, dar era ușoară. Era din plastic și imita perfect piatra. Întorcând-o pe toate părțile, la baza triunghiului, care a stat pe pământ, am observat o tăietură foarte fină în formă de cerc. Întorcând așa zisul capac în sensul invers al acelor de ceasornic s-a deschis foarte ușor și în interior o surpriză de neimaginat. Era o ascunzătoare perfectă plină cu materiale informative de înaltă clasă.

Ca să rămân la acest aspect, la analiza acestui moment, un șef al contraspionajului românesc a făcut următoarea afirmație: „vedeți dragi colegi, acum când tehnica a ajuns la un asemenea nivel, când o minge de tenis se poate vedea din satelit, se folosește și un asemenea procedeu, cu piatra ascunsă în pietriș”.

Afirmație extrem de corectă și la obiect. Păi ce materiale erau acolo nu puteau fi transmise prin satelit sau prin poștă. Când toată lumea era cu ochii pe tehnică, pe aparatură sofisticată de transmitere a informațiilor, după cum s-a văzut, în anul 1986 se foloseau cu succes metode să le zicem „primitive sau rudimentare”.

Dar acțiunea nu s-a sfârșit, încă mai aveam de tras, așa că să revenim la „Costel” al nostru.

Primele două zile după acest moment, în afară de o vizită la barul „Katanga”, nimic deosebit. A treia zi i s-a sugerat de cei competenți că ar fi bine să-și caute de lucru în altă țară, mai ales că i-a expirat și viza de turist. A luat primul tren spre Constanța.

Organul informativ ne-a cerut să asigurăm filajul și în compartimentul unde călătorea. Am repartizat pentru această misiune un filor, puțin mai brunet.

În compartiment, pe lângă „Costel” și „Ion” al nostru, mai erau o doamnă în vârstă cu fiica ei. „Costel”, care rupea ceva românește, a încercat să intre în vorbă cu ele, dar n-a ținut și a vrut și cu Ion, adresându-i-se cu „tovarășe”. Dar „Ion” l-a pus repede și ferm la punct. „Pardon, nu suntem tovarăși pentru că tatăl meu n-are o sondă de petrol în curte așa cum are probabil tatăl tău”. Și până la Constanța n-a mai zis nici „păs”.

Ajunși în port altă surpriză. Nimeni nu voia să-i permită îmbarcarea pe vreun vas. Când prezenta pașaportul era ferm refuzat.

În sfârșit, după 3 zile, i s-a permis îmbarcarea pe un vas sub pavilion arab cu destinația Orientul Mijlociu.

După cum am aflat ulterior, și cu bastonul era o problemă, miezul lui era scobit și se afla în golul respectiv o tijă care putea fi folosită ca armă de autoapărare sau o mică ascunzătoare.

În încheiere, cu această ocazie, aduc recunoștința mea filorilor (din păcate mulți nu mai sunt) și colegilor de la Cluj pentru asigurarea logisticii de care am avut nevoie.

Cei care cunosc cât de cât munca de informații pe bună dreptate se pot întreba: Cum, Doamne, ați lucrat o lună de zile și chiar nu ați fost văzuți?

Pentru a înțelege modul de lucru al unei echipe de filaj, prezentăm câteva detalii:

- la depozitul de lemne despre care a fost vorba, unul dintre vagoanele trase pe linie era al nostru, dotat corespunzător conspirării prezenței filorilor;

- în majoritatea momentelor grele, am acționat cu echipe formate în majoritate din femei.

După cum se poate observa, spiritul de înaltă responsabilitate și pasiunea de care au dat dovadă toți participanții la această lucrare au condus la reușită. Încă o mică concluzie: fără pregătire, dar mai ales pasiune, activitatea de filaj nu se poate desfășura.

Un specialist în această activitate în perioada interbelică a făcut următoarea afirmație: „filajul trebuie să fie o artă”. Subscriu.

Și ar mai fi ceva de arătat. Materialele informative, bineînțeles și „piatra” buclucașă, au fost ridicate și predate Direcției de contraspionaj.

Unele ecouri ale acestei acțiuni le-am auzit câțiva ani după 1986.

Gl. bg. (rtg) Vasile Coifescu

DE CE NU PUTEA ATERIZA ELICOPTERUL LUI CEAUȘESCU LA DEVA

Într-o zi din toamna anului 1985, s-au prezentat la poarta Securității județului Hunedoara patru persoane, reprezentând fiecare câte o instituție care avea ca atribuții transmisiunile de radio și televiziune.

Aceștia au cerut aprobare să instaleze un emițător prin care să retransmită în Deva meciurile de fotbal din competițiile UEFA. I-am rugat să-mi comunice în virtutea cărei legi le pot da aviz, întrucât eu nu am cunoștință că ar exista vreuna. Mi-au explicat că există un asemenea act normativ.

Constatând că în legea invocată de către cei patru tehnicieni nu este stipulată expres nici o prevedere despre dreptul de a aproba funcționarea unei asemenea instalații, le-am recomandat să intervină la organele de partid județene.

Despre doleanța celor patru tehnicieni l-am informat pe primul secretar al județului, Radu Bălan. Mi-a confirmat că a stat de vorbă cu respectivii electroniști într-o zi de audiență. Cu acea ocazie mi-a mărturisit că și el ar dori să vadă meciurile de fotbal, sens în care le-ar fi dat aprobarea, dar știind ce scandal s-a iscat în urmă cu câțiva ani în unele județe ale țării, inclusiv în Hunedoara, a fost nevoit să-i roage să găsească o soluție tehnică legală.

Unul din cei patru electroniști nu a ținut cont de recomandările primite. Acesta a construit un emițător care a început să funcționeze clandestin. După terminarea celor două ore de emisie a programului Televiziunii Române, începând cu ora 22⁰⁰ retransmitea diferite emisiuni preluate din spațiul extern apropiat. Fiind o emisiune clandestină, deci ilegală, care avea și emisiuni denigratoare la adresa României, am fost nevoiți să trecem la goniometrare și, într-o seară geroasă din decembrie, am depistat că semnalele erau emise dintr-un punct aflat deasupra celui mai înalt bloc de pe bulevardul Decebal. Acolo locuia unul din cei patru cetățeni care veniseră în audiență în urmă cu ceva vreme. Am fi putut foarte ușor să organizăm prinderea lui în flagrant. Ne-am gândit însă că ar fi mai bine ca să lansăm printre prietenii electronistului zvonul că securitatea județului Hunedoara are cunoștință de aceste retransmisii, știe de unde se emite și îl cunoaște pe cel care încalcă legea audiovizualului.

Dând dovadă de înțelepciune, electronistul „vinovat” s-a prezentat la poarta de intrare a instituției noastre, solicitând o audiență urgentă. A mărturisit că a încălcat legea, solicitând clemență. În final a fost „avertizat”, cerându-i-se să înceteze să mai comită astfel de fapte ilegale.

Această întâmplare m-a pus pe gânduri. Dacă transmiterea ilegală a emisiunilor televizate antiromânești nu mai era posibilă, eram sigur că electroniștii din Deva vor face totuși ceva să poată recepționa programele de televiziune care transmiteau meciurile de fotbal organizate de UEFA. Dar de data aceasta trebuiau să respecte prevederile legale, dacă nu vroiau să riște descoperirea lor și să suporte rigorile legii.

Ceea ce am presupus s-a întâmplat. Era așa de mare dorința de a viziona acele meciuri de fotbal, încât toți electroniștii din Deva și din împrejurimi au început o febrilă activitate de cercetare pentru depistarea unor culoare cu semnalul cel mai puternic ce venea de la televiziunile maghiare, sârbești sau bulgare. Pe direcția acestora au interpus antene cu capacitate mărită de captare a semnalului. Acestea erau antenele de tip Yagy care aveau o configurație complicată și foarte ramificată, putând capta și cele mai slabe semnale. Așa s-a ajuns ca pe acoperișurile blocurilor să apară o pădure deasă de antene.

Câțiva ingineri electroniști ingenioși și perseverenți au descoperit un culoar care ajungea pe undeva deasupra orașului Simeria. Și electroniștii din municipiul Deva au descoperit mai multe culoare excelente, dar acestea erau situate peste dealurile și munții din apropiere. Prin pădurile din jur au căutat platouri, poieni și drumuri de acces spre acele locuri. Colegii mei îmi cereau frecvent să le aprob să se deplaseze cu autobuzul unității pe un platou situat la câțiva kilometri de orașul Deva. Acolo vizionau meciurile de fotbal, la un televizor „Sport”, alimentat de la bateria mașinii. Numai că trebuia să te duci din timp pentru a prinde un loc cât mai aproape de axa semnalului interceptat.

Într-o zi primesc în unitate vizita primului secretar Radu Bălan și a secretarului cu agricultura Ocoș Viorel. M-au invitat să vizionez alături de ei un meci de fotbal în incinta releului TV, instalat pe muntele Cozia. Era o zi ploioasă când împreună cu cei doi am urcat la releul TV. Cu acea ocazie am văzut o mulțime de bărbați și femei care erau împrăștiați și pe o parte și pe alta a drumului respectiv sau prin pădure. Protejați împotriva ploii cu foi de plastic, mantale de

ploaie, umbrele de plajă și alte improvizații, priveau spectacolul sportiv la câte un televizor „Sport”, alimentat de la bateria auto a mașinii cu care veniseră.

Am fost impresionat de acea priveliște, dar mai ales de tenacitatea acelor cetățeni de a-și oferi o plăcere pe care statul român, deși dispunea de o televiziune publică și se plătea un abonament, nu le-o satisfăcea. La fel de impresionat a fost și primul secretar Radu Bălan, care privind întristat pe geamul mașinii mi-a spus: „Pentru că nu pot să fac ceva legal pentru acești oameni, te rog să cauți cu colegii și „prietanii voștri” o soluție tehnică, cât de cât legală dacă se poate”. Apoi mi-a dat de înțeles că nu s-ar supăra dacă este și nelegală, dar să fie astfel făcută încât să nu se afle. Cred că a avut în vedere faptul că eram o instituție cu activitate specială care știe să păstreze un secret.

Un salariat al direcției județene de profil mi-a explicat că ar fi o posibilitate tehnică. Acesta mi-a relatat că semnalul care ajunge la releul TV instalat pe muntele Cozia ar putea fi reflectat de un panou mare, dacă acesta s-ar monta pe stâlpul de susținere al antenelor TV. Pe acel panou trebuia să se scrie „Trăiască PCR”. În felul acesta se masca menirea reală a lozincii, care fiind ușor curbată ar fi direcționat unda semnalului în așa fel încât să acopere întreaga suprafață a orașului. În felul acesta antenele Yagy ar fi recepționat semnalul deviat. Ideea a fost abandonată, întrucât exista pericolul ca lozinca bătută puternic de vânt sau viscol să pună în pericol stabilitatea stâlpului de susținere al antenei TV.

Până la urmă soluția adoptată a avut în vedere combinarea specificului muncii de informații cu condițiile de exploatare tehnice oferite de releul TV. Un ofițer inginer din serviciul tehnic al Securității județului Hunedoara, care colabora permanent cu personalul releului TV, întrucât acolo aveam și noi instalate sistemele de radiocomunicații speciale, a conceput un sistem pe cât de simplu pe atât de ingenios. Știam că toate instalațiile de captare și retransmisie erau în permanență în funcțiune. Dintre acestea, zilnic numai două instalații funcționau, timp de 3 ore, când se difuzau programele unu și doi ale postului național de TV. Celelalte instalații se mențineau sub tensiune la parametrii minimi, fără să retransmită ceva. Acest lucru era necesar ca atunci când sunt solicitați de țările din jur să intre într-un lanț de relee, personalul deservent să o poată face foarte rapid. În caz contrar pierdeau clientul, care pentru o oră de retransmisie plătea sume importante în valută. Cu toate că solicitările externe

erau destul de frecvente, o linie sau două erau întotdeauna nefolosite. Ce ne-am zis noi. Dacă tot se mențin instalațiile în funcțiune, unul din canalele nefolosite nu ar putea retransmite meciurile de fotbal? E drept, cu un semnal mai scăzut decât cel optim. Pentru a reduce semnalul la valoarea normală rămânea ca fiecare cetățean, posesor de televizor, să-și cumpere cu câțiva lei un amplificator de antenă. Am contat pe faptul (și nu m-am înșelat) că, încet, încet, fiecare cetățean va descoperi sau va afla de la cunoscuți posibilitatea recepționării emisiunilor TV străine, utilizând antena normală dacă intercala un amplificator de antenă.

Soluția implementată a avut și un beneficiu suplimentar, neașteptat. El a derivat din următoarea situație. Înainte sau după meciurile de fotbal, se mai retransmiteau și buletinele de știri ale unor țări din vest, special ale celor italiene, germane și franceze. E drept că nu o făceau decât după ora 22⁰⁰, când se termina programul național de TV și când aveau un emițător disponibil. După puțin timp am constatat surprins că subterfugiul tehnic adoptat a contribuit într-o oarecare măsură la îndeplinirea unui deziderat pe care, oricât ne-am fi străduit noi și propaganda de partid, nu am fi reușit să îl realizăm. Se îmbunătățise oarecum starea de spirit în rândul cetățenilor și se micșorase numărul celor care ascultau postul de radio Europa Liberă. În felul acesta, fără să urmărim în mod special acest scop, le-am oferit cetățenilor henedoreni posibilitatea să constate că unele știri transmise la postul de radio „șopârlița liberă” și sursele ei de prin țările occidentale, nu corespundeau cu realitatea, contrastând cu ceea ce auzeau și vedeau pe canalele Sky News, RAI 1, 2 și 3, Eurosport, Sky Movies etc. Așa au aflat cetățenii din Deva și împrejurimi câte ceva din ceea ce se petrecea în realitate, dincolo de hotarele României.

Prin anul 1988, a sosit în vamă o instalație complexă, a cărei utilitate nu era cunoscută și nici măcar nu se putea încadra la nicio poziție din listele cu produsele electronice ce trebuie vămuite. Am trimis acolo un ofițer specialist în electronică pentru a efectua, conform normelor, verificările tehnice de securitate care se impuneau în astfel de situații. A constatat că era o instalație de recepționare a posturilor de televiziune prin satelit. Instalația era făcută cadou directorului unei unități agricole de către fratele lui aflat în Germania. Odată cu rezultatul verificărilor, inginerul respectiv mi-a raportat detaliat

performanțele specifice ale instalației, propunându-mi să-i aprob prelevarea schemei electronice și construirea unei instalații asemănătoare.

În condițiile date s-a constituit un grup de electroniști care au reprodus instalația în sute de exemplare. Cei care nu aveau posibilitatea să obțină aparatele „prin relații socialiste” întrucât multe piese trebuiau să și le procure de la talcioc sau de peste hotare, obțineau semnalul (imaginea și sonorul) respectiv printr-un cablu tras de la un vecin care era posesor al unei astfel de instalații. În felul acesta s-a declanșat o reacție în lanț. Prin cablurile trase de la un apartament la altul, dar mai ales de la un bloc la altul, inclusiv de la fostul prim secretar Ion Popa (care i-a succedat în funcție lui Radu Bălan, după ce a fost promovat ca președinte al CSP), se ajunsese după un scurt timp că aproape toate bulevardele și străzile orașului Deva să fie traversate de mii de cabluri, lucru ce nu a trecut neobservat într-o anumită împrejurare. Ce s-a întâmplat atunci?

La 20 martie 1989, s-a anunțat că a doua zi, în jurul orei 11⁰⁰, va sosi într-o vizită de lucru în județul Hunedoara Nicolae Ceaușescu împreună cu soția, însoțiți de Emil Bobu, Ion Dincă, Silviu Curticeanu etc.

Peste ani, primarul Devei, Ilie Lavu, a declarat unei ziariste de la *Jurnalul Național* că „vizita a fost ceva care ne-a luat prin surprindere. Pregătirea unităților economice pentru vizită nu a ridicat aspecte deosebite, dar aveam deja o problemă: *parabolicele* care împânzeau orașul. Cea mai mare grijă a mea era să văd cum ascund *parabolicele* care se găseau pe traseul ce urma să-l parcurgă Nicolae Ceaușescu”.

Pe la ora 12⁰⁰ noaptea, Securitatea Județului Hunedoara a fost solicitată prin telefon să-i obligăm pe posesorii de instalații de televiziune prin satelit să le demonteze. Am refuzat, explicându-le că starea de spirit încordată din rândul populației nu îmi permitea să o agit și mai mult cu astfel de pretenții lipsite de temei legal și încă în preajma vizitei șefului statului. Le-am recomandat ca nici ei să nu facă o asemenea greșală. Nu am fost ascultat. Primarul Devei de atunci a mai declarat ziarului susmenționat că „a umblat pe la casele oamenilor. I-a rugat să le ascundă. Cu o parte a reușit, dar au rămas destule”. Era ceva mai mult decât imposibil.

În ziua de 21 martie 1989, a început vizita de lucru. În binecunoscutul ARO decapotabil, familia Ceaușescu, avându-l pe bancheta din spate pe Ion Popa, primul secretar al județului, s-au îndreptat spre municipiul Hunedoara,

unde trebuiau să viziteze Combinatul Siderurgic. În timp ce străbăteau bulevardul central al orașului Deva, Elena Ceaușescu i-a spus consternată soțului: „*Nicule, în acest oraș elicopterul tău nu poate ateriza...*” „*De ce, dragă?*” întrebă absent președintele statului care făcea bezele mulțimii aflată pe trotuare. „*Uită-te și tu în sus și privește ce pânjeniiș de sârme sunt trase de la un bloc la altul*”. Ca orice bucureștean care văzuse multe, Ion Popa s-a orientat repede și a explicat că sunt fire de telefon. „*Nu ai dreptate, Popa*”, îl repezi Elena Ceaușescu. „*Nu vezi că aproape în fiecare balcon este și câte o antenă parabolică pentru instalațiile de televiziune prin satelit? Țștia stau la televizor cu ochii spre Vest, în loc să privească la construirea socialismului în țară. Mai fac și copii mulți, că de aceea au scos pe traseu mai mulți elevi decât oameni adulți*”. Ceaușescu își dădu capul pe spate și privi ceea ce mai rămăsese vizibil din cer. A vrut să spună ceva, dar s-a răzgândit.

Pentru a abate atenția de la cele observate de Elena Ceaușescu, primul secretar Ion Popa a început să-i detalieze propunerile pentru dezvoltarea orașului. Elena Ceaușescu întrerupse discuția și se adresă din nou soțului ei: „*Nicule, tu nu vezi că Popa schimbă subiectul ca să ne abată atenția de la antene? Auzi mă, să iei măsuri imediate și să le dai jos, că o să-ți trimitem control*”.

În seara aceleiași zile a avut loc la Deva o ședință cu Biroul Județean de partid. Ilie Lavu, primarul de atunci al orașului Deva, a mărturisit în același interviu dat ziarului *Jurnalul Național* că: „*mă așteptam să fiu luat la rost, mai ales pentru antene. Eu nu aveam în minte decât parabolele. Habar nu aveam că Ceaușescu știa exact că noi urmărim programele unor televiziuni străine*”. În timpul analizei s-a ajuns la antene. Nicolae Ceaușescu l-a întrebat pe Ion Popa: „*De ce în municipiul Deva sunt atâtea antene parabolice? Cine va aprobat așa ceva?*” Ion Popa a explicat că „*sunt pentru captarea canalelor de sport. Să ne uităm și noi la meciuri...*”. După terminarea ședinței, Ion Popa mi-a relatat telefonic despre acest episod. Era mai mult decât mulțumit, deoarece nu i s-a pretins desființarea antenelor parabolice, ceea ce anula amenințările consoartei.

După vizită, un „cetățean binevoitor” a trimis o reclamație privind confecționarea „parabolicelor” în municipiul Deva. La o lună după vizita președintelui țării, Securitatea județului Hunedoara a intrat într-un control de fond. Înainte de încheierea verificărilor, șeful corpului de control, generalul Emil Macri, m-a întrebat dacă am acasă o instalație de TV prin satelit. I-am

raportat că am numai un cablu tras de la primul secretar Ion Popa. I-am arătat pe teren traseul cablului. I-am arătat puzderia de „parabolice”, cât și cablurile ce traversau toate străzile orașului. Am raportat că de existența lor are cunoștință chiar și șeful statului, care a discutat pe această temă cu primul secretar, fără să dispună vreo măsură, în ședința de analiză ce a avut loc după terminarea vizitei din luna martie 1989.

Convins de explicațiile mele, mi-a zis: *„Am să raportează că în oraș totul a plecat de la primul secretar, al cărui exemplu a fost urmat de cetățenii Devei. În felul acesta ai să scapi de sancțiuni. Acum te rog să-mi arăți și mie cum arată și funcționează o astfel de instalație? Și dacă se poate, vreau neapărat să vizionez un program de știri”*. L-am invitat în două locuri. După ultima vizionare mi-a spus îngândurat: *„Măi băiete, această instalație îți oferă mai multe informații decât primesc eu de la Agerpres”*. După ce a prezentat concluziile controlului de fond, a plecat la București mulțumit. Cel puțin așa mi s-a părut.

După un timp, Ion Popa este chemat la București de Constantin Olteanu, secretar cu propaganda al CC al PCR. Acesta îl înștiințează că s-au primit mai multe sesizări în legătură cu niște „antene parabolice” care au apărut în municipiul Deva și că una din acestea se află instalată chiar la el acasă, Ion Popa a dat asigurări că va rezolva problema. Singurul lucru pe care l-a făcut a fost demontarea instalației proprii. De cele din oraș, ale cetățenilor, nu s-a atins.

Îndrăznesc să afirm, fără să greșesc prea mult, că informațiile aflate de cetățenii județului Hunedoara prin canalele de știri recepționate cu ajutorul instalațiilor de televiziune prin satelit, despre evenimentele se s-au petrecut în Europa, de la căderea zidului Berlinului până la sfârșitul lunii decembrie 1989, au contribuit în mare măsură la convingerea majorității acestora că așa zisa revoluție de la Timișoara și București nu au fost în realitate ceea ce reporterii de la TVRL vroiau să demonstreze că este. Ca atare, în orgașele hunedorene au ieșit în stradă un număr infim de cetățeni. După unele aproximări sub 1%. În altă ordine de idei, conștientizarea determinată de veștile aflate prin intermediul acestei instalații i-a făcut pe unii locuitori ai orașului, care totuși au ieșit pe stradă, să intervină pentru a tempera nesăbuința câtorva protestatari mai belicoși, astfel încât manifestările distructive ale acestora au fost minore în comparație cu proporțiile celor petrecute în județele Timiș, Caraș-Severin, Arad și Alba, cu care ne învecinăm.

Despre „minunea de la Deva s-a auzit în aproape tot Ardrealul”, titra un ziar central într-un articol apărut după 1990 și în care a trebuit să recunoască importanța și rolul major pe care l-au avut aceste instalații în viața cetățenilor din acest colț de țară. Iată câteva dintre aceste aprecieri:

- „În primăvara anului 1989 vizita lui Ceaușescu la Deva a fost pusă sub semnul întrebării din cauza cablurilor care se întindeau de la un bloc la altul și care transmiteau semnalul TV captat de antenele parabolice ce împânzeau orașul ...”.

- „S-a consfințit o realitate: oamenii, indiferent de funcție și pregătire, doreau și altceva. La acel altceva au contribuit și parabolicele”.

- „Totul s-a făcut sub protecția Securității și a organelor de partid județene” etc.

- „Numărul parabolicelor a fost atât de mare și la ele aveau acces atât de mulți cetățeni, încât fenomenul a scăpat de sub controlul comuniștilor” (sic).

- „Preferau parabolicele pentru că nu aveau un rol subversiv, precum era în cazul postului de radio Europa Liberă” etc.

Această mică poveste dovedește, fără dubii, că unii factori de conducere ai județului au reușit, e drept, atât cât le-au permis vremurile, să le aducă cetățenilor care trăiesc pe plaiurile hunedorene și din împrejurimi un strop de mulțumire și bucurie.

Ne simțim datori să le mulțumim tuturor cetățenilor care au beneficiat de „minunea de la Deva” care au fost cu toții alături de cei care le-au adus micile satisfacții în casele lor și au păstrat, chiar dacă au știut sau au bănuit ceva, secretul față de „cei mai iubiți conducători”, punându-i în fața unui fapt împlinit, chiar și după ce unii „tovarăși devotați” ne-au turnat la înalta stăpânire.

Col. (r) ing. Lucian Văceanu

Tulburările etnice de la Târgu-Mureș (19-20 martie 1989)

Redeschiderea „Dosarului Trianon”. Evenimentele din martie 1990 de la Târgu-Mureș au fost printre cele mai deformate mediatic și istoric în ultimii 20 de ani. Dacă n-ar fi existat secvențele filmate și difuzate pe canalele de televiziune occidentale și apoi la noi, probabil că în timp s-ar fi putut afirma că n-au existat sau că au fost cu totul minore. Ca și alte evenimente violente, șocante, din această perioadă – manifestația și contramanifestația din 28-29 ianuarie, lichidarea fenomenului Piața Universității – incidentul a fost dezbătut și imprimat în amintire doar prin secvențialitatea sa mediată, care a ales instantaneul și fragmentul. Prin urmare, imaginea despre mișcarea iredentistă din Transilvania care s-a finalizat dramatic prin evenimentele violente de la Târgu-Mureș a rămas izolată într-o singură secvență: lovirea cu bestialitate a românului Mihăilă Cofariu de mai mulți agresori unguri, prezentată invers de către televiziunile occidentale. În realitate, la acel deznodământ dramatic s-a ajuns ca urmare a unei lungi perioade de pregătire, urmate de o insistență căutare a situației conflictuale.

Grupurile revizioniste ale *lobby*-ului maghiar din Occident, intrate într-un raport de colaborare deschis cu administrația oficială a Ungariei, au proiectat o tentativă de segregare teritorială în Transilvania, prin redeschiderea internațională a „Dosarului Trianon”. Cuplată la operațiunea sovietică de răsturnare a regimului Ceaușescu, dar relaționată strâns și cu Marile Puteri occidentale, Ungaria a pus în permanență, pe agenda dialogurilor destinate sprijinului pentru democratizarea rapidă și refacerea economică, și problema încorporării Transilvaniei în spațiul său teritorial. Nu s-a pus problema unei intervenții militare, deoarece, așa cum a fost anunțat public ca urmare a tuturor întâlnirilor bilaterale și multilaterale între liderii URSS, Franței, Marii Britanii și Germaniei, problema numărul unu a liberalizării est-europene era reunificarea germană. Pentru acest țel a fost proclamat solemn *status-quo*-ul teritorial. Este adevărat că, după prăbușirea URSS, Occidentul nu a mai respectat unele dintre promisiunile făcute, tot solemn, Kremlinului. În acest loc trebuie subliniat că politica externă ungară a fost întotdeauna mai pragmatică decât cea română. Ea a pus întotdeauna preț scăzut pe promisiunile Marilor Puteri, în timp ce românii s-au sprijinit de prea multe ori *numai* pe acestea.

Cum problema Transilvaniei nu putea fi deschisă atunci printr-un conflict militar, calea aleasă a fost provocarea unei crize etnice, care să profite de toate slăbiciunile statului român: o Putere provizorie debilă, complexată de trecutul ei comunist și prosovietic; o Armată dezorganizată, complexată de prima represiune ilegală dusă împotriva propriului popor, un serviciu secret destrăbălat și acuzat de terorism, o societate civilă inexistentă și o națiune total derutată. Prevalându-se de principiul democratic al separației puterilor, conducerea Ungariei s-a făcut că nu observă declarațiile și activitățile iredentiste, extremiste, nepermise de Constituție și de normele internaționale, ale Forumului Democratic Maghiar, angajat în campania electorală pentru alegerile din 25 martie 1990. MDF va câștiga alegerile cu 165 de locuri în Parlament din 386¹.

Ecuția reală a mișcărilor separatiste din Transilvania era formulată de forțele politice revizioniste din Ungaria, care foloseau în campania electorală mesajele iredentiste și exploatau din plin sprijinul extern venit de la puternicul *lobby* extremist occidental. Ele au exploatat înclinațiile spre autonomie ale unor lideri maghiari din România și au preluat, fără nici o pauză, întreaga campanie anti-Ceaușescu și anti-România dinaintea evenimentelor din decembrie, pe care cancelariile și presa occidentală o transformaseră în solidaritate și admirație pentru revoluția română, după 22 decembrie 1989. Acțiunea iredentistă din Transilvania a fost favorizată de abandonarea de către CFSN a problemei naționale, pornind de la ideea falsă că, o dată cu eliberarea din comunism, problema care întreține conflictul maghiaro-român de un mileniu a dispărut. Fondul pe care s-au putut petrece evenimentele de la Târgu-Mureș a fost dispariția autorității statului, principală consecință a felului violent în care a fost înlăturat regimul Ceaușescu.

Atitudinea CFSN față de minorități. Noua putere a avut încă de la început o politică echilibrată și deschisă față de minoritatea maghiară, cooptându-i pe Laszlo Tökes, Karoly Kiraly și Domokos Geza în CFSN. În primul Comunicat al CFSN, întocmit pe baza programului în 10 puncte al lui Dumitru Mazilu, la punctul 7 se prevedea: „*Respectarea drepturilor și libertăților minorităților naționale și asigurarea deplinei lor egalități în drepturi cu românii*”. În Comunicatul CFSN din 25 decembrie 1989, citit la Radioteleviziune de Virgil Măgureanu, la ultimul paragraf se spunea:

---

¹ *The reliable book of facts. Hungary '98*, Ed. Greger-Delacroix, Budapesta, 1998, p. 61.

„*Consensul național, conlucrarea forțelor creatoare ale țării, a tuturor categoriilor sociale de orice naționalitate constituie condiția vitală și garanția îndeplinirii obiectivelor fundamentale ale procesului revoluționar în România*”². În Decretul-lege nr. 2 din 27 decembrie 1989, la punctul 10 se prevedea „*respectarea drepturilor și libertăților minorităților naționale și asigurarea deplinei lor egalități în drepturi cu românii*”, iar la punctul 11 se prevedea „*libertatea cultelor; garantarea liberei manifestări a credințelor religioase*”. Este de precizat că în acest Decret-lege, primul act oficial prin care CFSN prelua puterea în stat, erau stabilite numele țării, forma de guvernământ (republică) și drapelul; nu se decreta nimic în privința suveranității, independenței și integrității teritoriale a statului. Probabil, o scăpare. Tot la 27 decembrie 1989, cu ocazia primei ședințe „în plen” a CFSN s-a stabilit alegerea lui Karoly Kiraly în funcția de vicepreședinte CFSN și de șef al Comisiei pentru minorități naționale. Această numire a unui minoritar maghiar într-o funcție atât de înaltă nu a primit niciodată vreo explicație. Karoly Kiraly nu participase la revoluție și nu avusese vreo activitate de disidență sau opoziție, în afara celei șovine, pentru care Consiliul Oamenilor Muncii de Naționalitate Maghiară, organizația comunistă a maghiarilor din România, l-a exclus, iar Ceaușescu l-a destituit din funcțiile de înalt demnitar comunist, între care și aceea de membru CPEx. S-a acreditat la un moment dat ipoteza că ar fi participat la o tentativă de asasinare a lui Ceaușescu la o vânătoare. Fostul președinte Emil Constantinescu îl plasează în categoria „*proveniți din zona controlată de KGB-GRU*”³, ceea ce ar explica aducerea lui de către Ion Iliescu la conducerea provizorie a statului. Motivul mai plauzibil este însă acela al unei vechi legături între Ion Iliescu și Karoly Kiraly din perioada tinereții, când erau amândoi în conducerea UTM-ului. Ulterior, Karoly Kiraly a devenit principalul lider comunist al minorității maghiare, foarte ascultat și respectat de conaționalii săi. Trimis de Ceaușescu la conducerea unor întreprinderi din Transilvania, Kiraly nu făcea mai nimic, în afară de beții și „bisericeuțe” șovine, prin care, sub acoperirea nemulțumirilor față de politica economică a lui Ceaușescu, se îndrepta spre iredentism.

În discursul de Anul Nou al președintelui CFSN, dat publicității la 3 ianuarie 1990, se afirma: „*Dorim să creăm condiții optime pentru înlăturarea tuturor îngrădirilor, a tuturor surselor de tensiuni și neînțelegeri, pentru o*

² Monitorul Oficial, Anul I, nr.2, luni, 25 decembrie 1989, p. 2.

³ Emil Constantinescu, *Adevărul despre România*, Ed. Universală, 2004, p. 206.

conlucrare cu adevărat frățească între toate naționalitățile care conviețuiesc pe teritoriul României”⁴. Abia la 25 ianuarie 1990, Ion Iliescu va semna public că în Transilvania se dezvoltă o acțiune iredentistă: „În ultimele zile, ni se semnalează multe fenomene îngrijorătoare din unele județe din Transilvania, privind tendința de separatism, care provoacă tensiune și conflict între cetățenii români și cei de naționalitate maghiară. Este păcat să se alimenteze asemenea tensiuni, după ce revoluția evidențiasse interesul comun al românilor și minorităților naționale la răsturnarea dictaturii, care a provocat numeroase nedreptăți și amărăciuni atât unora, cât și altora”⁵. Ion Iliescu nu făcea nici o legătură publică între aceste fenomene și numirea de către el a lui Kiraly în conducerea superioară a statului.

Formarea UDMR. Începând cu seara de 22 decembrie 1989, o serie de intelectuali maghiari din județele Cluj, Timiș și Mureș „au inițiat crearea organizațiilor politice proprii, iar la 25 decembrie s-a constituit, la București, Comitetul Executiv Provizoriu al UDMR (Uniunea Democrată a Maghiarilor din România), care a lansat un Apel pentru organizarea comunității maghiare la nivelul țării, ce susținea că scopul fundamental al Uniunii este «perpetuarea minorității maghiare din România, păstrarea tradițiilor limbii și culturii ei prin realizarea autonomiei în interiorul granițelor țării»”⁶. UDMR a avut ca origine fostul Consiliu al Oamenilor Muncii de Naționalitate Maghiară din România și l-a ales ca prim președinte pe scriitorul Domokos Geza, fost membru supleant al CC al PCR. UDMR s-a reconstituit din mai multe mici partide politice și asociații neguvernamentale, formate exclusiv pe criteriul etnic, nu pe baza Decretului-lege din 31 decembrie 1989 privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice, ci pe baza vechii legi a fundațiilor și asociațiilor din 1921. Istoricul Georgiana-Margareta Scurtu a subliniat o particularitate a programului: „În platforma sa program se arată că Uniunea «este coaliția diferitelor organizații autonome locale și de grup ale maghiarilor din România, menită să le apere interesele, asigurând la nivel național reprezentarea minorității naționale din România, centralizând și

---

⁴ Monitorul Oficial, An II, nr.1, miercuri, 3 ianuarie 1990, p. 1.

⁵ Monitorul Oficial, Anul II, nr. 16, sâmbătă, 27 ianuarie 1990, p. 3 (Discursul președintelui CFSN la Radioteleviziunea Română Liberă).

⁶ Stan Stoica, Dicționarul partidelor politice din România (1989-2003), Ed. Meronia, București, 2003, p.

*impulsionând diferite forme ale autoorganizării sociale»*⁷. Nu întâmplător am subliniat cuvântul *coalitie*. În lucrarea cu caracter enciclopedic „*Partide Politice*”, întocmită pe baza datelor furnizate de partide, UDMR se prezintă ca fiind compusă din 6 asociații neguvernamentale și 3 partide: Partidul Creștin Democrat Maghiar din România (RMDE), Partidul Micilor Proprietari Agricoli (Kisgazda Part), Uniunea Organizațiilor de Tineret Maghiare (MISSZ)⁸. UDMR va fi întotdeauna, din punct de vedere juridic și electoral, o „coalitie” compusă din partide și asociații cu personalitate juridică distinctă, sedii, lideri și programe bine individualizate, motiv pentru care **pătrunderile sale în toate Parlamentele României din 1990 și până astăzi s-au făcut ilegal**, prin încălcarea prevederilor legilor electorale care stabileau procentul de 8% pentru coaliții. Această situație ilegală a fost și este posibilă cu ajutorul slăbiciunilor Justiției române și al lașității partidelor politice, cu toate că formațiunea de coaliție CDR-2000, de exemplu, constituită din 5 partide (PNȚ-cd, UFD, ANCD, FER și Partidul Moldovenilor) și 6 formațiuni civice, va fi eliminată din Parlament pe același criteriu al neîndeplinirii procentelor stabilite de legea electorală pentru coaliții! Singurul partid care a atras atenția asupra ilegalității prezenței UDMR în Parlamentul României a fost Uniunea Forțelor de Dreapta (UFD), dar vocea sa a rămas mult timp izolată. Ulterior, subiectul a fost preluat de Partidul „România Mare”, dar care, fiind acuzat constant de extremism naționalist, nu a reușit nici el să provoace o cercetare parlamentară sau juridică asupra cazului. „*Încă de la constituirea sa, UDMR a cultivat echivocul: nu era partid politic, dar revendica, prin programul său, prezentarea de candidaturi proprii pentru alegerile parlamentare, cât și pentru puterile locale, aspect specific numai partidelor politice*”⁹.

Declanșarea tulburărilor etnice în Transilvania. Trebuie subliniat de la început că în marea majoritate a localităților transilvănene, eliberarea de sub regimul comunist nu a fost însoțită de conflicte etnice. Români, maghiari și germani s-au adunat la primării sau la consiliile județene și au format în bună înțelegere organizațiile locale ale FSN. Probleme au fost în localitățile vizate de diversiunea internațională pregătită pentru răsturnarea lui Nicolae Ceaușescu. Reamintim că primul semnal mediatic dat în legătură cu

⁷ Georgiana-Margareta Scurtu, *Pluripartidismul în România (decembrie 1989-mai 1990)* în *Clio 1989*, Institutul Revoluției Române din Decembrie, București, 2005, p. 141.

⁸ *România. Partide Politice*, Agenția Națională de Presă-Rompres, București, 1993, p. 147.

⁹ *Ibidem*.

evenimentele de la Timișoara a aparținut Agenției sovietice TASS, care a afirmat că ceea ce se petrece în România (incidentele de la Timișoara din 16 decembrie 1989) este „o revoltă a minorității maghiare”. Cercetările făcute de Poliție și Procuratură au stabilit că, sub acoperirea unor violențe îndreptate împotriva exponenților fostului regim, s-a desfășurat un plan de distrugere sistematică a autorității statului român în acel județ. „În dosarul nr. 116/P/1990 s-au efectuat cercetări în legătură cu vătămarea corporală gravă la 22.12.1989 a șefului postului de poliție Căpâlnița, județul Harghita, plutonierul Coprean Alexandru, a cărui viață a fost salvată de preotul catolic și de medicul din comună. Dosarul a fost declinat aceluiași Parchet județean Harghita. Victima agresiunii pretinde că persoanele care au năvălit peste el în apartament, prin spargerea ușii cu topoarele, s-au exprimat că «S-a terminat cu autoritățile române!»”¹⁰. Procesul a demonstrat că polițistul agresat nu fusese făptuitorul vreunor abuzuri care să fi provocat o răzbunare pentru cauze penale. Prin dosarul nr. 109/P/1990 „au fost trimiși în judecată trei inculpați, în stare de arest (Ilyes Istvan plus alți doi) pentru uciderea în apartamentul său, la 22.12. 1989, a șefului postului de Poliție Zetea, județul Harghita – plutonier Dănăilă Gabi, prin împușcare cu propria sa armă de care a fost depozitat, prin înjunghiere și lovire la cap cu un grătar metalic. Cauza a fost cercetată de Parchetul Militar, deoarece autorii și alți 7 inculpați trimiși de asemenea în judecată, au distrus toate documentele și bunurile din postul de Poliție”¹¹. În timpul urmăririi penale inculpații nu au putut explica motivul distrugerii tuturor documentelor și a instalațiilor de comunicații.

Raportul Serviciului Român de Informații a identificat trei tipuri de acțiuni:

„1. **Incitățile fulminante** la care au recurs permanent, începând cu mitingurile ad-hoc organizate în piețele din principalele orașe, unele persoane autohtone de naționalitate maghiară recunoscute pentru concepțiile lor extremiste. S-au remarcat, prin virulența inițiativelor de acest gen, inginerul BENKO ALEXANDRU – la Miercurea-Ciuc, profesorul KATONA ADAM – la Odorheiul Secuiesc, funcționarii FERENC EMERIC și BENEDEK JOZSEF – la Gheorgheni și alții, care au folosit în scopul menționat inclusiv instalații de

¹⁰ Curtea Supremă de Justiție, Parchetul General al României, *Sinteza aspectelor rezultate din anchetele efectuate de Parchetul Militar, în perioada 1990-1994, în cauzele privind evenimentele din decembrie 1989*, p. 207.

¹¹ Ibidem.

sonorizare. Pe fondul unor asemenea instigări, în rândul participanților s-au scandat lozinci cu caracter naționalist-iredentist și antiromânesc de genul: «Moarte valahilor!», «Horthy-Horthy!», «Ardealul la Ungaria», «Acum ori niciodată» și altele. De asemenea, s-au cristalizat anumite grupuri la care s-au antrenat preponderent elemente cu antecedente penale ori aflate sub efectul consumului exagerat de alcool și care s-au deplasat la sediile organelor fostului Minister de Interne, recurgând la violențe asupra unor cadre, la devastarea și chiar incendierea unor astfel de clădiri.

2. **Participarea activă** în procesul derulării evenimentelor a unor persoane de naționalitate maghiară, îndeosebi tineri, din categoria celor **stabilite în condiții ilegale în Ungaria, revenite în țară** – prin diferite filiere – în perioada premergătoare acestora. Erau bine cunoscute la momentul respectiv demersurile insistente ale statului ungar de a restitui României o parte cât mai însemnată a cetățenilor români cu un asemenea statut, în legătură cu care existau date că au fost pregătiți pentru a desfășura acțiuni antiromânești la întoarcerea în țară, precum și creșterea evidentă a numărului de tentative de trecere frauduloasă a frontierei româno-ungare, în ambele sensuri. Deși până în prezent nu se cunoaște cu suficientă exactitate numărul persoanelor din această categorie implicate în derularea evenimentelor din județul Harghita, este stabilită participarea nemijlocită a unora dintre ele mai ales în acele locuri în care s-au desfășurat acțiuni violente, unde s-au aflat printre principalii inițiatori și instigatori.

3. **Influențe exercitate și chiar implicarea directă în desfășurarea evenimentelor a unor cetățeni străini**, îndeosebi unguri, ori români cu domiciliul în străinătate, prezenți în zonă în acea perioadă. Relevantă în acest sens este apariția neașteptată în județul Harghita a cetățeanului român cu reședința în Germania Koszta Istvan (intrat în țară la data de 16 decembrie 1989 și care, în ziua de 22 decembrie 1989, a participat activ la coordonarea și desfășurarea manifestațiilor la Miercurea-Ciuc, ajungând chiar să fie ales în primul Consiliu județean provizoriu. Cu câteva luni în urmă acesta avertizase o legătură a sa din Miercurea Ciuc cu privire la iminența căderii regimului comunist în România)¹².

La începutul lunii ianuarie 1990, conducerea Ministerului Apărării este informată direct de comandanți ai unor unități din Ardeal – Direcția CI fiind

¹² Arh.SRI, Punct de vedere preliminar al Serviciului Român de Informații privind evenimentele din decembrie 1989. Raport Decembrie '89, Județul Harghita, pp. 2-3.

dezorganizată -, asupra activității grupurilor de inițiativă formate din intelectuali maghiari având drept scop secesiunea unei părți din Transilvania. Direcția de Informații a Armatei constituie o grupă informativă pe care o deplasează în zonă și o instalează în incinta unei unități militare de vânători de munte. Grupa era dotată și cu aparatură audio-video. Iată cum arăta o notă informativă primită la M.Ap.N. în legătură cu subiectul nostru:

NOTĂ

16.30. Colonel CIUTĂ /03.01.1990

Apostilă (*creion roșu*): 17.05. Transmis în scris la gl.col. Ionel Vasile.

Din informații primite de el rezultă că

1. Trei maghiari

- Dali Șandor – Dir. Teatru Sf. Gheorghe,
- Vereș Daniel – Secretar literar Teatrul Sf. Gheorghe
- Silvester Lajos – ziarist local

întocmesc un **memorandum** de alipire a Ardealului la R. Ungară.

- Kony Adam – profesor Geografie și
- Vereș Karoly – profesor filozofie

întocmesc o **platformă program** pentru a o supune Uniunii Naționale Maghiare prin care cer alipirea Ardealului la R. Ungară.

2. Foarte multe cereri de pașapoarte pentru plecare definitivă în R.U. (*Republica Ungară*, n.a.), RFG și Austria.

3. Toată aparatura Securității din Sf. Gheorghe și Tg. Secuiesc este distrusă complet.

4. La Covasna – aparatura este intactă.

5. În perioada 24-26.12.89 toți ofițerii de Securitate au fost înregistrați pe casete video de către o persoană din Consiliul local ales (Sf. Gheorghe) împreună cu col. CRISTEA de la G.P. (*Gărzile patriotice*, n.a.)

- s-a ordonat col. CIUTĂ ca împreună cu militari să ridice caseta¹³.

La ora 20⁰⁰ a aceleiași zile, un maior din Sfântu Gheorghe raporta comandantului Armatei 1 că „a recuperat caseta cu of(i)țerii de Securitate filmați și cercetează cine a dat aprobarea”¹⁴. Aprobarea era dată de președintele Consiliului local constituit din maghiari.

¹³ BIINI, *Acte și Documente...*, M.Ap.N., Documentarul comandantului Armatei 1, gen. Voinea, p. 166.

¹⁴ *Ibidem*.

În acest loc ne oprim pentru o scurtă analiză. Informațiile furnizate de SRI și de MAPN, din care noi am ales doar câteva, doresc să ilustreze teza conform căreia operațiunea de război neconvențional declanșată împotriva României comuniste pentru răsturnarea regimului a avut din partea maghiară și o componentă distinctă, de provocare a unor tulburări etnice, segregacioniste în România democratică, astfel că activitățile extremist-revizioniste au avut o continuitate. Asta presupune un plan. Acțiunile au fost pregătite înainte de decembrie 1989 și desfășurate potrivit unui plan care folosea dezordinea previzibilă a statului român comunist și contribuia direct la distrugerea autorității statale în Transilvania. Probele existente atât la Comisia senatorială pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989, cât și la Comisia pentru cercetarea evenimentelor de la Târgu-Mureș demonstrează acest lucru. Aici nu mai este vorba de diversiuni aruncate de Securitate pentru a se salva sau pentru a se reînființa, pentru a-și arăta utilitatea și profesionalismul. Este vorba de un fenomen real, bine definit. Sentimentul sau imaginea proiectată voit că „problema națională” și acțiunea de „rupere a Transilvaniei din trupul Țării Mamă” sunt niște făcături ale regimului „naționalist” al lui Ceaușescu au apărut firesc în rândul unor intelectuali. Pe de o parte, știau că poporul român, prin lipsa de conștiință politică, era cam „vegetal”, iar pe de altă parte ura împotriva celorlalți intelectuali – „naționaliști”, „colaboraționiști”, Eugen Barbu, Păunescu, Vadim și alții – îi făcea să creadă că totul este propagandă. Nu era. Problema era serioasă, așa cum a fost la toate cotiturile istorice, și doar exagerările encomiastice și modalitățile uneori caraghioase de a apăra principiile suveranității, independenței și integrității teritoriale aparțineau propagandei. Fondul era însă real.

Ceea ce nu se spune este că toate acele acțiuni planificate de extremiștii unguri au beneficiat din plin de naivitatea, iresponsabilitatea și prostia românilor, de la ultimul funcționar din Miercurea-Ciuc și până la șeful CFSN, care au crezut că, scăpând de Ceaușescu și de partidul comunist, au scăpat și de responsabilitatea pentru suveranitatea, independența și integritatea teritorială ale țării, ca fiind ale lui Ceaușescu, nu ale lor. Fenomenul de abandon al statului de către suprastructura sa a fost înregistrat la poporul român de mai multe ori în istorie. Reamintesc aici informațiile furnizate de liderii comunității evreiești din București, în frunte cu șef-rabinul Alexandru Șafran, conform cărora întreaga administrație centrală a statului, inclusiv primul-ministru, se adresa imediat după 23 august 1944 comunității evreiești pentru aprobarea unor

decizii și hotărâri de stat, pe ideea că aceștia au preluat conducerea țării, nu sovieticii¹⁵. Când citim lucrurile astea acum, ne facem cruce, dar ele se constituie ca parte dintr-o mentalitate studiată de sociologi, inclusiv pe date istorice, pentru că am mai făcut figura asta și în timpul ocupației germane din primul război mondial. De fiecare dată însă, au existat niște oameni care au rezistat, care n-au scăpat din vedere problema națională și suveranitatea statului, fie că a fost vorba de Ionel Brătianu sau de luptătorii din munți. Prin urmare, dincolo de informațiile pe care le primeau Ministerul Apărării și „Consiliul Siguranței Naționale” (fosta Securitate) despre acțiunea iredentistă din Transilvania, se manifesta și cunoscutul fenomen de reflux tipic românesc: când simte că este înșelat, românul orbește. Apoi contraatacă violent. Asta s-a întâmplat în Transilvania din februarie 1990 și până prin 2000, când se înregistrează ultimul vot „naționalist”, acordat masiv de tineretul bănățean și transilvănean Partidului „România Mare”.

*

Începând din după-amiaza de 22 decembrie 1989, toate instituțiile și obiectivele importante ale municipiului Târgu-Mureș erau sub controlul Armatei, în virtutea ordinului dat de ministrul Apărării, general Victor A. Stănculescu, transmis prin Nota telefonică nr.39 (fraza a doua). În seara de 23 decembrie forțele militare decid, la cererea cetățenilor, redeschiderea Primăriei și organizarea condițiilor tehnice pentru constituirea Consiliului Municipal al FSN. În acea noapte au fost aleși 37 de membri, între care 5 ofițeri, iar în funcția de președinte a fost ales colonelul inginer Ioan Judea. Vicepreședintele său a fost ales Magyari Dezső, din comunitatea maghiară. Între timp, se constituie și Consiliul Județean Mureș al CFSN, în fruntea căruia este numit Karoly Kiraly, având ca vicepreședinte pe Kincses Előd. Începând cu ziua de 24 decembrie în municipiul Târgu-Mureș se petrec mai multe evenimente legate de ceea ce am numit „fenomenul terorist”, care însă a fost perceput de militarii garnizoanei drept provocări. Motivul pentru care au interpretat incidentele drept provocări era felul în care se petreceau: grupuri mici de români și țigani provenind din lumea interlopă, 5-6 persoane de regulă în stare de ebrietate, ieșeau din întuneric și îi insultau pe militarii din barajele rutiere sau din dispozitivele de pază ale unor instituții. În câteva cazuri au aruncat cu pietre și sticle goale. Hărțuirile continuau până se producea o reacție –

---

¹⁵ Vezi Alex Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România*. Vol.3. *Cele trei dictaturi*, Ed. RAO, București, 2003, p. 584.

pornirea motoarelor la blindate, somații, focuri de advertisement. La câteva minute după ei, de locul respectiv se apropia un grup de tineri maghiari, condus de un lider al organizației etnice din localitățile respective – fenomenul se petrecea identic în mai multe localități -, însoțit de o echipă de jurnaliști maghiari sau occidentali. Incidentul era transformat într-o știre de presă, uneori însoțită de imagini, care se transmitea în aceeași seară sau în ziua următoare în presa din Ungaria. Agențiile de presă occidentale preluau informația, în al cărei conținut se afla o singură idee: „În Transilvania, autoritățile române au militarizat zona și amenință (uneori și atacă) minoritatea maghiară de 2,5 milioane de suflete!”. Aceste știri erau însoțite de imagini cu coloane militare sau cu blindate staționate, filmate în perioada 21-23 decembrie 1989, în alte locații și, bineînțeles, cu alte misiuni. În comuna Band, cu populație majoritar maghiară, un grup a preluat conducerea localității și a început să exercite presiunii asupra familiilor de români pentru a părăsi localitatea. Aceștia din urmă s-au baricadat în case, iar unii dintre ei, încercând să ia legătura telefonică spre București, au fost împiedicați violent. În noaptea de 29 decembrie 1989 a fost simulată incendierea unei case, după care vicepreședintele CJFSN, Kincses Előd, a solicitat garnizoanei Târgu-Mureș să deplaseze o companie de blindate pentru „a despresura comitetul sătesc al FSN de grupuri de români care fac măcel”. Comandantul militar al garnizoanei are inspirația să permită unui ofițer îmbrăcat în civil să se deplaseze voluntar cu un autoturism proprietate personală și să constate că în comuna Band era relativ calm, iar Armata era așteptată de o puternică echipă a televiziunii maghiare, a Agenției Reuters și a unor cotidiane finlandeze. Anunțându-l pe Kincses Előd că nu va trimite trupele cerute, Ioan Judea va constata cu surprindere că numai după câteva minute este sunat de la București de ministrul Militaru, care îi spune că „aici, la Consiliul Provizoriu al Frontului Salvării Naționale se discută că la Band este război civil – armata trage în manifestați!”.

Separatiștii maghiari postați la conducerea CJFSN Mureș, în frunte cu Karoly Kiraly și Kincses Előd, s-au constituit în grup de inițiativă pentru întocmirea unui memorandum privind reînființarea Regiunii Autonome Maghiare cu capitala la Târgu-Mureș. Precizăm că până în 1965, Karoly Kiraly fusese prim secretar UTM al Regiunii Autonome Maghiare și membru al CC al UTM, alături de Ion Iliescu. Chemat de Ion Iliescu la București, fostul său coleg și prieten din anii UTM-ismului aduce cu el memorandumul în limba

maghiară și în limba română. El îi va prezenta șefului CFSN documentul, iar acesta îl va aproba verbal. Probabil că separatiștii maghiari i-au pus la dispoziție o traducere ameliorată, lipsită de formulările extremiste ale textului în limba maghiară, pe care oricum nu stătea nimeni atunci să-l traducă. Liderii UDMR și extremiștii din teritoriu vor aplica această metodă a traducerilor diferite și în anii viitori, creând confuzie în rândul românilor și ambiții periculoase în mintea maghiarilor. Este dincolo de logica noastră și de bunul simț a crede că Ion Iliescu, Ana Blandiana sau Doina Cornea au știut cu ce se ocupă și ce urmărește agentul sovietic pe care Ion Iliescu l-a numit în trei funcții de conducere ale statului, pentru care Ana Blandiana și Doina Cornea pledau în timpul ședinței din 27 decembrie. Ion Iliescu a propus o singură persoană, pe același Kiraly, Ana Blandiana a avut o singură propunere – drepturile minorităților, iar Doina Cornea a avut și ea o singură propunere – reînființarea Bisericii greco-catolice. Probabil că imaginea falsă creată de posturile de radio străine despre importanța cazului Tökes și a „*revoltei minorității maghiare*” de la Timișoara a influențat sentimentele celor două doamne. După dezorganizarea rapidă și eficientă a Miliției în Transilvania, separatiștii au orientat acțiunea lor împotriva Armatei, tema principală fiind „militarizarea”, acuzație transmisă zilnic prin corespondenții presei străine sau preluată de la Televiziunea din Budapesta. Timp de două luni și jumătate, știrile despre militarizarea Transilvaniei pentru a masacra minoritatea maghiară s-au combinat cu știrile privind mișcările intelectualității maghiare pentru obținerea dreptului de a înființa școli separate, de a-i separa pe elevii și studenții maghiari de cei români și de a inscripționa orice enunț public în limba maghiară.

În același timp, pornind radiant de la Târgu-Mureș, folosind drept vehicul legal declarațiile lui Ion Iliescu privind constituirea și apoi lărgirea consiliilor locale ale FSN, precum și declarația privind dreptul organizațiilor de a schimba conducerile instituțiilor, liderii UDMR au pornit o operație de epurare etnică a consiliilor locale provizorii înființate în 22 și 23 decembrie, cum se spune, „în focul revoluției”. Fericiți de faptul că a căzut regimul comunist, dar și uniți împotriva „teroriștilor”, maghiarii și românii de rând nu își puneau probleme etnice în acele prime zile, fiind solidari în fața unor evenimente care se desfășurau violent și rapid, la televizor. În felul acesta, consiliile locale FSN ad-hoc s-au constituit pe criteriul solidarității. În Târgu-Mureș, Consiliul Municipal s-a format cu un caracter preponderent „tehnic”, axat exclusiv pe problemele de aprovizionare și asigurare a serviciilor publice.

Conlucrarea perfectă între președintele Judea și vicepreședintele Magyari se transmitea pe noua ierarhie în jos, fără nici o piedică etnică. Cu toate acestea, în ziua de 26 decembrie 1989 Karoly Kiraly publica următorul anunț:

„Precizări în legătură cu constituirea consiliilor județene, municipale, orășenești, comunale și din unități ale Frontului Salvării Naționale

Întrucât s-au ridicat obiecțiuni privind componența acestor comisii, se precizează:

Consiliile locale ale Frontului Salvării Naționale au caracter provizoriu, membrii componenți pot fi revocați în baza hotărârii obștii.

Membrii consiliilor județene, municipale, orășenești, comunale și din unități, în legătură cu care s-au ridicat obiecțiuni, nebucurându-se de încrederea cetățenilor din rândul cărora fac parte, se vor pune în discuția întregii colectivități unde lucrează.

Se va discuta în prezența celui în cauză și se vor adopta hotărârile de menținere sau de revocare. În cazul în care s-a hotărât revocarea, se va face altă propunere, se va decide cu majoritate de voturi, dar nu mai puțin de 50% din numărul salariaților sau al locuitorilor din sat, cartier etc.

Cei care au întrunit adeziunea oamenilor vor fi reprezentanți de drept în consiliul respectiv al colectivității.

Adunările de deliberare cu privire la cei în legătură cu care s-au ridicat obiecțiuni se vor desfășura până la data de 1 ianuarie 1990.

Cu privire la componența Consiliului Județean se vor ține adunările generale de rediscutare a componenților acestuia în fiecare unitate.

Lista nominală a celor aleși urmează să fie înaintată în data de 3 ianuarie 1990.

*Președintele Consiliului Județean,
Kiraly Karoly”*

Acest document a declanșat conflicte în organizațiile FSN din județul Mureș, fiind contestați românii care ocupaseră funcții în administrație și în structurile politice, precum și colegii lor maghiari, sub acuzația de colaboraționism. Magyari Dezső a fost înlocuit. Cum „revoluționarii” erau în majoritate maghiari, ca urmare a incitărilor dar și a pregătirilor făcute din timp pentru diversiunea etnică din Transilvania, schimbarea componenței organizațiilor CFSN din teritoriu a avut și un impact etnic. Printre revendicările centrale era și eliminarea militarilor din structurile provizorii de conducere. Aceste manevre au folosit din plin autoritatea pe care o acorda CFSN central

din București lui Karoly Kiraly. Acesta era – să nu uităm – vicepreședinte al Biroului Executiv al CFSN, unul dintre adjuncții șefului provizoriu al statului!

Lipsiți de orice protecție din partea statului și abandonați de autoritatea centrală, românii din marile centre urbane ale Transilvaniei au început să se organizeze singuri. Mai peste tot, această organizare s-a făcut în jurul reprezentanților Armatei din CFSN-uri sau chiar a unităților militare. Cei excluși pe criterii politice, inclusiv foștii activiști de partid, au denunțat epurarea etnică și, preluând tema națională sub forma pericolului pierderii Transilvaniei, au trecut la contraatac. Așa a apărut Uniunea Culturală „Vatra Românească”. Importanța și forța ei au crescut rapid, ca urmare a publicării în presă a manifestului organizației UDMR – Mureș:

Aici și acum (Itt es most)

1. *Separarea învățământului de la grădiniță până la universitate.*
2. *Separarea instituțiilor de cultură și științifice.*
3. *Limba maghiară, limbă oficială în toate localitățile unde ungurii sunt majoritari.*
4. *Scrierea bilingvă a denumirilor localităților și a reclamelor unde locuiesc peste 10% unguri.*
5. *Preluarea în administrație și folosință separată a tuturor imobilelor construite în perioada dominației austro-ungare.*
6. *Alegerea sau numirea în organele puterii politice legiuitoare, executive și judecătorești a cadrelor conducătoare în raport cu proporția minorităților maghiare; conducătorii acestor colective să cunoască limba maghiară, vorbit și scris.*
7. *Instituirea Ministerului Minorităților cu toată rețeaua de subordonare până la localități, unde locuiesc unguri.*

Acest document, cunoscut și cu denumirea „*Cele 7 porunci ale conducerii maghiare*”, a fost multiplicat și răspândit în județ sub formă de manifest. La incitarea maghiarilor și a românilor au contribuit și emisiunile posturilor de radio și televiziune din Ungaria, care preluau mesajele iredentiste ale emigrației maghiare fără a face disocieri explicite față de poziția oficială a statului. Nu e vorba că și campania electorală din Ungaria, cu zgomotul ei specific, amplifică aceste mesaje. La 8 februarie 1990 se constituie Uniunea Națională „Vatra Românească”, organizație care consemna în *Statutul ei* „*repunerea în drepturi a adevăratelor valori naționale românești, conviețuirea*

în bună înțelegere cu minoritățile, respectarea identității naționale și afirmarea, pentru binele patriei comune, a tuturor locuitorilor”. Uniunea Națională „Vatra Românească” era în realitate o organizație de apărare civilă a românilor din Transilvania, în contextul distrugerii autorității statului național unitar în Transilvania și abandonării lor de către noua conducere de la București: „Deplina maghiarizare a zonei central-estice a Transilvaniei era primul obiectiv în planul ce viza distrugerea Statului național unitar român și alipirea unor părți ale lui la Ungaria. Planul nu a reușit datorită reacției de autoapărare a românilor din zonele cele mai periclitate; aceștia au fost primii care și-au dat seama ce se pregătește, și-au dat seama că, practic, sunt părăsiți de Guvernul român și, de aceea, singura salvare este propria rezistență. Această credință a făcut ca la Târgu-Mureș să se înființeze, la 8 februarie 1990, Uniunea Națională «Vatra Românească»”¹⁶. Contrar campaniilor reciproce de denigrare, care nu se opresc nici astăzi, „Vatra Românească” și UDMR Târgu-Mureș au stabilit încă din 10 februarie 1990 o colaborare pentru a împiedica escaladarea tensiunii din zonă și au făcut public schimbul de scrisori, în care se convenea, printre altele, ca „atât Uniunea Vatra Românească, cât și Uniunea Democrată a Maghiarilor din România să se abțină de a provoca, sub o formă sau alta, unele acțiuni care ar lovi în mândria și demnitatea națională, fie română, fie maghiară”¹⁷. Din păcate, după numai câteva zile, UDMR încalcă înțelegerea cu „Vatra”, adresându-se direct CFSN, unde vicepreședinte era Karoly Kiraly, și Ministerului Învățământului, unde ministru adjunct era Palfalvi Attila. Acesta, în înțelegere cu vicepreședintele CFSN din Județul Mureș, făcuseră încă de la începutul lunii februarie o diversiune grosolană, informând greșit conducerea CFSN și producând un ordin al Ministerului Învățământului, semnat de ministrul iresponsabil de atunci, profesorul Mihai Șora, prin care clasele cu predare în limba română de la Liceul Bolyai erau mutate în localul Institutului de subingineri din oraș, local ocupat deja. Practic, ministrul și adjunctul său îi aruncau pe elevii români în stradă. Descoperirea jocului dublu făcut de UDMR și mai ales identificarea autorităților de la București drept autoare a unui abandon al românilor din Transilvania au reprezentat atmosfera de fond a violențelor care au izbucnit în martie. La începutul lunii februarie, un grup de

¹⁶ Petre Țurlea, *UDMR și societatea românească*, Ed. România pur și simplu, București, 2003, p. 9.

¹⁷ *Cuvântul liber*, Târgu Mureș, 10 februarie 1990, p. 1. (*Apelul Uniunii „Vatra Românească” către Uniunea Democrată Maghiară din România de la Adunarea din 8 februarie 1990*).

intelectuali transilvăneni, între care Corneliu Coposu și Raoul Șorban, a trimis lui Ion Iliescu și lui Petre Roman o scrisoare în care prezentau o poziție comună în privința problemei minorităților și protestau împotriva tendințelor de separatism din Ardeal. Ei cereau explicit „*să nu fie acceptată ideea – apărută deja – a reînființării Universității de limbă maghiară la Cluj, creație utopică a guvernului Groza*”¹⁸.

La 15 martie, zi în care se sărbătorea în Ungaria începutul revoluției din 1848, pătrund în Transilvania și Banat peste 10.000 de „turiști” maghiari, care vor fi dirijați de lideri UDMR astfel: „*peste 7000 la Satu Mare, peste 3000 pe direcția Oradea, Cluj, Tg-Mureș, Harghita, Covasna și o parte spre Timișoara și Arad*”¹⁹. Manifestația a încălcat prevederile legale și s-a transformat într-o manifestație antiromânească. Echipa ale Ministerului Apărării au înregistrat (și ulterior difuzat) imaginile care atestă caracterul iredentist, fascist al acelei manifestații, la care s-a scandat: „Horthy, Horthy!”, „Ardealul la Ungaria!”, „Moarte românilor!” A doua zi se înregistrează un incident la o farmacie din Târgu-Mureș, unde firma în limba română a fost înlocuită cu una în limba maghiară. Aproximativ 300 de cetățeni au protestat, apoi, ca urmare a unor lozinci incitatoare afișate în balcoanele unui bloc din apropiere, numărul lor crește la 1000. La ora 22.30, un autoturism Trabant, condus de un maghiar aflat în stare de ebrietate, însoțit de soția sa româncă și de o rudă, tot român, intră în viteză în masa de manifestanți, rănind 14 persoane. La ora 23.00, Karoly Kiraly sună de la București la Târgu-Mureș și ordonă forțelor militare din oraș să intervină, pretinzând că are aprobarea lui Ion Iliescu. Acesta va nega ulterior existența aprobării. În acele zile și nopți, statuile lui Avram Iancu și Nicolae Bălcescu din județ sunt profanate. Între 17 și 19 martie 1990, în mai multe orașe din Transilvania apar manifeste care cer reînființarea Regiunii Autonome Maghiare, structură teritorială înființată arbitrar de Stalin pentru a menține sub control România, prin șantajul în problema națională. Activiștii Uniunii „Vatra Românească” fac legătura între aceste manifeste (SRI a depistat ulterior că proveneau din străinătate) și calitatea de prim-secretar UTC al Regiunii Autonome Maghiare pe care o avusese Karoly Kiraly.

Raportul Comisiei de anchetă asupra cazului Târgu Mureș. Raportul întocmit de comisia parlamentară a fost îndelung contestat de naționaliști și complet ignorat de instituțiile și agențiile de presă internaționale.

¹⁸ *Renașterea*, An II, nr. 4, 9 februarie 1990, p. 2.

¹⁹ Ioan Judea, *Târgu-Mureș. Cumpăna lui martie*, Ed. Tipomur, Târgu-Mureș, 1991, p. 78.

La o analiză distanțată de evenimente, Raportul se prezintă ca o încercare penibilă de a aplană conflictul politic din interiorul legislativului între partidele naționaliste și UDMR, căutând totodată să construiască o imagine de echilibru și imparțialitate din partea FSN și a lui Ion Iliescu. Pe de altă parte, presa cotidiană românească, dezlănțuită împotriva apariției noului serviciu de informații al țării, SRI, ca fiind o reînființare a Securității, precum și lansată orbește în teoriile democratizării europene rapide a țării a ratat adevărurile grave ale evenimentelor din Transilvania. Au fost ignorate, de exemplu, informațiile din Raport asupra epurărilor etnice operate de liderii maghiari ai consiliilor locale și UDMR, Raportul însuși punând fenomenul de părăsire masivă a Transilvaniei de către cadrele didactice și funcționarii români pe seama dictaturii comuniste care îi repartizase acolo „*rupți forțat de mediul lor familial și formativ*”²⁰. În raport se invocă și „confruntări ideologice” (!), precum și o mutare a „*centrului de greutate din planul ideilor în cel al acțiunilor agresive*”²¹, teorii penibile în condițiile în care, după cum afirma chiar primul-ministru Petre Roman, la Târgu Mureș s-a încercat un scenariu tip *Bosnia avant la lettre*.

După ce dimineța postul de radio Târgu Mureș în limba maghiară a anunțat o grevă generală a populației maghiare, în după-amiaza zilei de 20 martie în oraș au fost organizate două manifestații, una a maghiarilor și una a românilor, despărțite cu greu de slabe dispozitive ale forțelor de ordine. Cele două tabere au organizat aducerea din localitățile județului a unor mase de simpatizanți, cu autobuze și camioane, în operațiunea maghiară fiind implicați primari și funcționari publici²². „*La începutul serii din 20 martie s-a ajuns, în piața din centrul orașului Târgu Mureș, la o bătălie adevărată, de ambele părți fiind folosite masiv: ciomege, răngi de fier, cuțite, bile de oțel aruncate cu praștia, sticle incendiare și altele, multe dintre acestea fiind pregătite dinainte, ceea ce reprezintă încă un element doveditor al caracterului organizat al acestei manifestări colective agresive. Incidentele violente au durat până la miezul nopții*”²³. S-au înregistrat 278 de răniți (190 români și 88 maghiari) și 6 morți (3 maghiari și 3 români). Intervenția Armatei a pacificat lucrurile. Acțiunea separatistă maghiară de la Târgu Mureș a permis presei

²⁰ Arhiva Senatului României, *Raportul Comisiei instituită în vederea cercetării evenimentelor petrecute în municipiul Târgu Mureș în zilele de 19 și 20 martie 1990*, p. 18.

²¹ *Ibidem*, p. 21.

²² *Ibidem*, p. 30.

²³ *Ibidem*, p. 31.

internaționale și cancelariilor occidentale să lanseze o avalanșă de presiuni care vor marca, prin șantaj, politica internă și internațională a României în viitorul deceniu și jumătate.

În 1995, când am vizitat în delegație oficială postul de televiziune londonez ITN, l-am întrebat pe directorul acestuia de ce a transmis imaginile de la Târgu-Mureș cu linșarea lui Mihăilă Cofariu drept „un atac românesc la adresa maghiarilor” și de ce, după ce a fost informat imediat că este vorba de un român, nu a corectat informația falsă, directorul mi-a răspuns: **„Aceasta este politica postului în problema maghiară din România”**. Iar la întrebarea colegului bulgar: *„Care este principalul criteriu profesional de funcționare a postului dvs?”*, răspunsul a fost: **„Banii!!!”**. Acest răspuns nu are un impact doar asupra realităților media care susțin de ani de zile campanii antiromânești de imagine, ci și asupra felului în care înțelegem sau nu să răspundem.

Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu

ANTISECURISMUL NU MAI ATRAGE PE NIMENI

În ziua de 13 iunie 2012, ziarul „Ring” apare cu o fotografie a d-lui Petre Roman pe prima pagină, însoțită de un titlu care iese în evidență: *„Mineriada a avut loc pentru că așa a dorit fosta Securitate”*. Răsfoind ziarul până la pagina a noua, unde se află interviul luat fostului premier de ziaristul Gelu Diaconu, și parcurgându-l, ne-am dat seama că nimic nu-i nou sub soare. În loc de dezvăluiri senzaționale, fostul premier reia - pentru a câta oară? - aceleași „adevăruri”, în realitate neadevăruri demult știute. În schimb, în josul paginii, încadrat de un chenar în roșu și negru se află un fragment al declarației sub titlul: *„Fostii securiști au vrut să recâștige niște galoane”*. Am parcurs cu multă atenție paragraful, pentru a găsi argumentele intervievatului. Din nefericire, în loc de o argumentație solidă bazată pe probe, dl. Petre Roman ne oferă următoarele afirmații, adică „părerea” la care a rămas domnia sa după ce au trecut nu mai puțin de 22 de ani de la evenimentele din 13-15 iunie 1990, mai cunoscute în istoriografie și sub numele generic de a treia mineriadă, adică cea care a făcut mult rău nu numai domnului Ion Iliescu, ci și nouă românilor, dar mai ales democrației românești aflată atunci în chinurile facerii. Fostul premier vorbește despre *„considerente de logică și punând cap la cap informații luate de ici, de colo”*, ceea ce-i conferă domniei sale convingerea că *„această mineriadă a avut loc pentru că așa a dorit fosta Securitate”*. Mai departe, dl. Petre Roman explicitează aceste convingeri: *„Deci pentru că ei aveau interes ca procesul de normalizare democratic să nu se producă și pentru ca ei să recâștige niște galoane”*. Simțind probabil ridicolul afirmațiilor, intervievatul a căutat să nuanțeze, mai neted spus să „dreagă busuiocul”: *„Spun «ei» în sens generic, deoarece putea să fie vorba de un grup. Nu poți să-i iei pe toți cei care au fost în Securitate ca pe un fel de ansamblu perfect omogen, pentru că nici asta nu e adevărat”*.

Preluând în mod critic aceste afirmații și coroborându-le cu alte dezvăluiri făcute de același personaj, putem spune că premierul de atunci, dl. Petre Roman, cel care s-a aflat în funcția cea mai importantă în stat și care avea posibilitatea să se informeze, a rămas la nivelul logicii sale, al informațiilor luate de ici și de colo, drept pentru care nici astăzi, după 22 de ani, nu a reușit să afle nici identitatea celor

care formau grupul de foști securiști, nici ce rol concret au avut în acele evenimente, adică mai nimic. În schimb, repetă ca o moară stricăță aceleași sloganuri propagandistice care la vremea respectivă, ce-i drept, au prins la un public lipsit complet de cultură de securitate, prin care se promovează teza potrivit căreia la baza tuturor relelor din societatea românească, atât înainte cât și după căderea regimului comunist a stat Securitatea.

Se pare să trebuie să-i explicăm din nou fostului demnitar, deși suntem convinși că știe foarte bine: Securitatea, scăpată de tutela KGB-ului, a devenit un organism al statului român cu atribuții informative pe plan extern, de contraspionaj și de informații interne, majoritatea ofițerilor servindu-și patria cu onoare și devotament. Aceasta s-a dovedit cel mai bine în timpul evenimentelor din decembrie 1989, când absolut întregul aparat al Securității l-a abandonat pe Nicolae Ceaușescu și a sprijinit efortul de democratizare a țării și putem afirma fără teama de a greși că a fost factorul cheie care a împiedicat atragerea României într-un război civil, așa cum sperau unele puteri străine. Iar acum, după 22 de ani, ex-demnitarul are tupeul să-i acuze pe foștii ofițeri de informații că au pus la cale împiedicarea instaurării regimului democratic în țara noastră? Tocmai ei, care și-au făcut datoria și au contribuit la instaurarea democrației fără să se grăbească să îmbrace pulovere de revoluționari ad-hoc și să iasă la televiziune sau în balconul CC al PCR strigând: „Am învins, avem libertate”? De fapt, acești ex-tovarăși deveniți instantaneu revoluționari nu au tânjit niciodată după libertate, deoarece au avut-o întodeauna. Atunci când pentru cetățeanul de rând o excursie în Bulgaria era un mare eveniment, ei puteau să plece peste hotare unde voiau și când voiau, ba își mai completau și studiile prin străinătăți.

În schimb, fostul premier nu suflă o vorbă despre lipsa de preocupare a clasei politice românești postdecembriste – căreia îi aparține –, care nici după 20 de ani nu a dorit să promoveze un pachet de legi privind securitatea națională. Nu spune nimic despre lipsa de viziune în a conduce statul și națiunea, despre corupția la nivelul cel mai înalt care face ravagii în societatea românească și pentru combaterea căreia clasa politică românească oferă un spectacol dezagreabil, nu numai românilor, ci întregii lumi civilizate, în care ne place să ne lăudăm că ne-am integrat. Dar pentru că toate aceste neîmpliniri și frustrări trebuiau să poarte un nume, li se spune generic Securitatea. Și, colac

peste pupăză, toate acestea le întâlnim propagate de „un ziar de bun-simț” care se difuzează gratuit, de regulă dimineața în stațiile de metrou ca să aibe românul ce citi când pleacă grăbit spre serviciu.

Ne-am întrebat cu îndreptățire, la fel ca orice cetățean, câtă influență și credibilitate mai poate avea o astfel de propagandă ieftină asupra unei populații sărăcită de o reformă ineptă, fără perspective și fără soluții de ieșire din criză? Poate bunul Dumnezeu știe, în orice caz nu și clasa noastră politică rămasă antisecuristă în mentalul ei colectiv și care nu dorește să se schimbe, dar nici să accepte schimbarea în fața evidențelor.

Credem că a venit momentul, cel puțin pentru noi românii, să reflectăm mai profund și cu reală obiectivitate asupra evenimentelor de acum 22 de ani. Ar fi un antidot față de mentalul uneori păgubos al clasei noastre politice și care nu mai ține nici de foame, nici de sete, nici de căldură, nici de răcoare și nici măcar de amuzament. Domnilor politicieni postdecembriști, mai vechi sau mai noi, ar fi bine să fiți mai rezervați! Antisecurismul nu mai atrage pe nimeni. Și aveți grijă, ca nu cumva, într-un anumit context politic intern și internațional de criză profundă (social-politică, economică, financiară, morală etc.), un asemenea mental colectiv să vă devină potrivnic!

Cristian Troncotă
Hagop Hairabetian

Drobeta - Turnu Severin: „Istorie și adevăr despre serviciile romane de informații”

La jumătatea lunii iulie a.c., Sucursala Mehedinți a ACMRR-SRI a organizat la Drobeta - Turnu Severin **un simpozion sub genericul „Istorie și adevăr despre serviciile române de informații”**, la care au participat Nicolae Drăghiea, prefectul județului Mehedinți, oameni de cultură, reprezentanți ai autorităților publice locale, foști ofițeri de informații.

În cursul simpozionului, col. (r) Filip Teodorescu, președintele ACMRR-SRI, prof. univ dr. Cristian Troncotă, redactor șef, gl. bg. (r) Vasile Mălureanu și Paul Carpen, din colegiul de redacție al revistei „Vitralii – Lumini și umbre”, au vorbit despre ceea ce a însemnat munca asiduă a ofițerilor de informații și despre greșeala imensă pe care conducerea politică a României a făcut-o amestecând de-a valma nobila misiune a serviciului național de informații și securitate cu poliția politică.

Simpozionul le-a oferit prilejul celor interesați să cunoască o parte dintre persoanele implicate până în anul 1989 în sistemul de securitate națională, câteva din misiunile lor de contracarare a activităților ostile, îndreptate împotriva statului de drept și să ia cunoștință de profesionalismul și devotamentul ofițerului de informații față de valorile care reprezintă societatea românească.

În cursul discuțiilor, președintele ACMRR-SRI a subliniat: *„Ne-am asumat riscul de a demonstra că ofițerul de informații nu mai trebuie ostracizat, așa cum s-a făcut în ultimele două decenii. El a luptat pentru idealurile oamenilor și încă se mai află pe baricade. De aceea avem obligația de a deconspira o parte dintre metodele utilizate de așa numiții anti-securiști în distrugerea idealurilor românești și nu numai”*.

La rândul său, prof. univ. dr. Cristian Troncotă a afirmat că se impune restabilirea adevărului în ceea ce îi privește pe foștii ofițeri de informații care au contribuit, într-un fel sau altul, prin onoarea, demnitatea și patriotismul lor, la modernizarea Serviciului Român de Informații. *„Scopul asociației noastre este acela de a demonta prejudecățile și de a convinge oamenii că serviciile de*

informații nu trebuie asimilate poliției politice. Este motivul pentru care noi, cei care conducem această entitate, acționăm pentru recuperarea memoriei orale a foștilor ofițeri de informații, pentru consolidarea unei culturi temeinice de securitate și pentru a avea dreptul la opinie și propagarea valorilor societății”.

Întâlnirea a prilejuit lansarea numărului 11 al revistei „Vitrallii – Lumini și umbre”, care și-a propus, potrivit declarațiilor celor prezenți, să restabilească adevărul despre ofițerii de securitate și să oprească demonizarea și demonetizarea acestor ofițeri, aflați acum la vârsta pensiei, dar care au muncit pentru ca România să fie apărută de riscuri, indiferent de regimul politic aflat la conducerea republicii.

Simpozionul a fost precedat de o amplă dezbatere în cadrul emisiunii „Realitatea zilnică” a postului de televiziune local „Tele 2” din 12 iulie, moderată de realizatoarea Irina Drăghiea, în cursul căreia președintele ACMRR-SRI, col. (r)

Filip Teodorescu și prof. univ dr. Cristian Troncotă au prezentat aspecte despre istoria mai veche și mai nouă a serviciilor naționale de informații, precum și elemente inedite despre „momentul 1989”.

Totodată, vorbitorii au subliniat necesitatea depășirii, de către clasa politică, a „mentalului colectiv antisecurist”, și au cerut să se treacă la elaborarea unui cadru legislativ de securitate națională care să corespundă standardelor în materie din statele cu care cooperăm în cadrul Uniunii Europene și, nu în ultimul rând, al Alianței Nord-Atlantice. De asemenea, a fost subliniată necesitatea unui mai mare efort de promovare a culturii de

Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și Retrageră din SRI
Sucursala Mehedinți

organizează **vineri, 13 iulie 2012,**
ora **10⁰⁰**

în Sala Sindicatelor din orașul Drobeta - Turnu Severin
Str. Mareșal Averescu, Nr. 14

simpozionul cu tema:

**ISTORIE ȘI ADEVĂR PRIVIND
SERVICIILE ROMÂNE DE INFORMAȚII**

Cu această ocazie va fi lansat numărul 11 al Revistei Veteranilor
din Serviciile Române de Informații,

**VITRALII
-LUMINI ȘI UMBRE -**

La dezbateri vor participa:

col. (r) Filip Teodorescu
președinte ACMRR SRI

prof. univ dr. Cristian Troncotă
redactor șef al revistei

G-ral br. (r) Vasile Mătureanu

Paul Carp

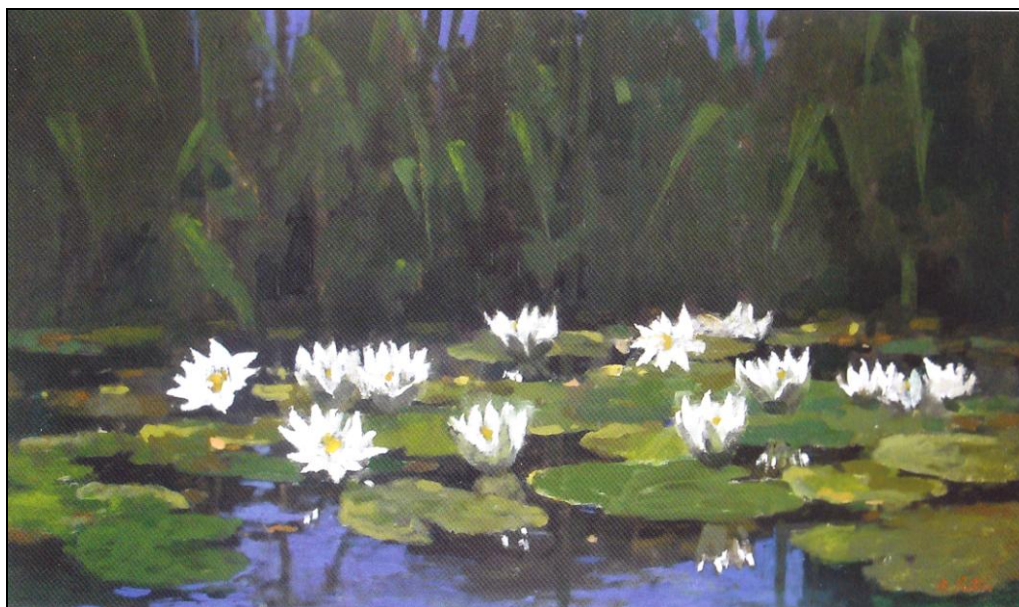
Moderatori:

prof. Borcoman Mircea
prof. Florescu Gheorghe

securitate la nivelul întregii societăți, efort în cadrul căruia se doresc a fi încadrate și activitățile ACMRR-SRI derulate la Drobeta - Turnu Severin.

Activitățile au fost mediatizate pe plan local, atât la posturile de televiziune „RTS” și „Tele 2”, cât și în cotidianul „Informația de Severin”, în care jurnalistul Romeo Crișmaru a prezentat o cronică a simpozionului, sub titlul „*Trebuie să înceteze demonizarea fostei Securități!*”

Ecolul pozitiv al activităților de la Drobeta -Turnu Severin a fost menționat în **scrisoarea adresată ACMRR-SRI de prefectul județului Mehedinți, dl. Nicolae Drăghiea**, care a subliniat că acestea au constituit „*un moment important în lupta continuă de aflare a adevărului despre trecutul apropiat al patriei noastre*” și și-a exprimat disponibilitatea de a realiza împreună „*alte acțiuni similare, necesare unei bune înțelegeri, mai ales de către tânăra generație, a unor etape importante din istoria neamului*”.

ACADEMIA NAȚIONALĂ DE INFORMAȚII „MIHAI VITEAZUL” LA 20 DE ANI

Împlinirea a douăzeci de ani de la înființarea Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul” (ANI-MV) constituie un moment de bilanț aniversar și, totodată, o ocazie de analiză a misiunii tot mai complexe a acestei instituții de învățământ care este nu doar principala „poartă de intrare” în instituția de elită care a devenit Serviciul Român de Informații, ci și un puternic formator al culturii de securitate în societatea românească.

Istoria ANI-MV are ca reper de început anul 1992, când a fost înființat „*Institutul Superior de Informații*”. Anul 1995 marchează reorganizarea acestuia ca „*Institutul Național de Informații*”, de serviciile acestuia beneficiind și alte structuri de siguranță națională. În anul 2000, instituția a fost integrată conform noilor reglementări în domeniul învățământului superior din țara noastră, devenind „*Academia Națională de Informații*”, iar în anul 2009 Academia a intrat sub egida numelui marelui domnitor român **Mihai Viteazul**, simbol al luptei pentru libertate și unitate națională, ale cărui reușite au la bază și arta de a obține și a folosi informația.

Deși „tânără” față de alte instituții românești de învățământ superior, Academia Națională de Informații se bucură de un meritat prestigiu certificat de faptul că, în mod constant, în ultimii ani, concurența pentru un loc de cursant al Academiei a fost de circa 20 candidați.

Unul dintre principalii factori de succes ai Academiei este unicitatea sa în ansamblul învățământului superior românesc, dat fiind că ANI-MV dispune nu doar de o ofertă educațională cuprinzând programe aliniate procesului Bologna, ci și de o strategie de pregătire integrată ce adaugă palierului academic pregătirea de specialitate în domeniile activității de *intelligence*. De altfel, recunoașterea eforturilor constante pentru îndeplinirea celor mai înalte standarde naționale de calitate în învățământul superior a fost marcată, în 2010, prin acordarea calificativului „**Grad Înalt de Încredere**” din partea Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior.

În mesajul aniversar adresat Academiei, Directorul Serviciului Român de Informații, Ambasador George Cristian Maior, aprecia pe bună dreptate că aceasta este *„instrumentul care conferă valoare dimensiunii umane din structurile Serviciului”*.

Mesajul relevă, totodată, că *„Academia constituie un pilon al activităților de cercetare în domeniul studiilor de intelligence. Prin structurile sale dedicate, imprimă profunzime științifică «artei» intelligence-ului, de la concepție și până la metode și tehnici.*

De asemenea, Academia reprezintă și un forum de dezbateri între Serviciul Român de Informații, mediul academic și societatea civilă, jucând un rol activ în stimularea de parteneriate cu universități, think-tank-uri, ONG-uri dedicate analizei de intelligence sau dezvoltării culturii democratice și de securitate”.

Activitatea, rezultatele și prestigiul acumulat în acești douăzeci de ani reprezintă o garanție pentru viitor, Academia fiind pregătită pentru confruntarea cu provocările lansate învățământului și cercetării academice de *„Viziunea Strategică 2011-2015 – Serviciul Român de Informații în era informațională”*, care pune accent pe transformarea profesiei de ofițer de informații și pe calitatea resursei umane.

Totodată, suntem convinși că Institutul Național de Studii de Intelligence se va constitui într-un pol al studiilor de *intelligence* și de securitate, la nivelul căruia cercetarea științifică să se desfășoare într-un mediu colaborativ și competitiv.

La mulți ani și succes!

Redacția

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR – SRI

- Ședințele **Consiliului Director** și ale **Comitetului Executiv** au fost consacrate, cu prioritate, realizării sarcinilor rezultate din adunarea generală din 28 aprilie a.c., între care o mai activă implicare a structurilor Asociației și a vicepreședinților Comitetului Executiv care le au în responsabilitate în îndeplinirea obiectivelor fixate, așa cum rezultă și din Statutul Asociației. Totodată, au fost stabilite măsuri menite să asigure protecția socială a membrilor, apărarea onoarei și a demnității lor militare și, în acest sens, continuarea, concomitent cu alte măsuri, a acțiunilor de promovare a culturii de securitate.
- Sucursalele **Sibiu** și **Alba** au continuat programul de acțiuni comune, la 20 iunie fiind organizată deplasarea membrilor Sucursalei Alba la Sibiu, unde a avut loc o reuniune comună și o vizită la Muzeul Bruckenthal.
- În cursul lunii mai a.c., Sucursala **Galați** a organizat, cu sprijinul Asociației Județene a Vânătorilor și Pescarilor Sportivi, o reuniune în poligonul de trageri Mălina, dedicată „Zilei Rezervistului”, la care au fost invitați și colegii din Sucursala **Brăila**. Cu această ocazie au fost organizate mai multe evenimente, inclusiv un concurs de tir cu premii și sărbătorirea colegilor ce și-au aniversat zile de naștere sau onomastice.
- Sucursala **Bacău** s-a implicat, împreună cu celelalte asociații locale ale rezerviștilor, în organizarea evenimentelor prilejuite de „Ziua Rezervistului”, care s-au bucurat de o largă participare, inclusiv din partea reprezentanților autorităților locale și ai marilor unități militare din zonă.
- „Ziua Rezervistului” a fost marcată și la Sucursala **Neamț** printr-o reuniune festivă organizată în cadrul Muzeului de Istorie și Arheologie din Piatra Neamț, precum și prin participarea conducerii Sucursalei la manifestările organizate pentru omagierea eroilor. De asemenea, membrii Sucursalei au participat, la 26 iunie a.c., la festivitățile organizate cu prilejul sărbătoririi „Zilei Drapelului Național al României”.
- În cadrul reuniunilor lunare ale Sucursalei **Galați**, membrii acesteia au fost informați în legătură cu aspecte de interes privind regimul pensiilor, precum și posibilitățile de a beneficia de serviciile turistice oferite prin intermediul Asociației.
- Sucursala **Municipiului București** a efectuat în această perioadă, conform practicii pe care și-a instituit-o, o excursie în localitatea Căciulata, județul

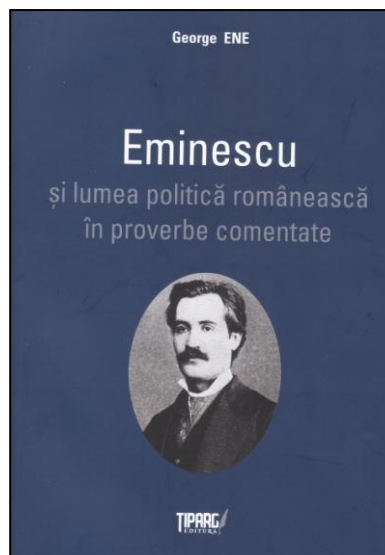
Vâlcea, organizată și condusă de gl.bg.(r) Vasile Coifescu. Cu acest prilej au fost vizitate, de asemenea, orașul Sibiu, localitatea Rășinari, cu largă rezonanță în cultura română, Centrul de ceramică Horezu, precum și Hidrocentrala de la Ciungetu. Ca de fiecare dată, excursioniștii au participat în ziua de duminică, 1 iulie, la slujba religioasă de la biserica din satul Păușa, unde părintele paroh le-a oferit binecuvântarea.

- Au continuat și în acest trimestru întâlnirile cu membrii Asociației care au împlinit vârste începând cu 60 de ani, cărora le-au fost oferite diplome în semn de apreciere și de stimă pentru munca desfășurată în serviciul PATRIEI. Aceste momente festive au oferit cadrul adecvat de reîntâlnire prietenească între foști camarazi și de evocare a unor momente semnificative din viața lor profesională.

NOI APARITII EDITORIALE

- Sucursala Argeș semnalează lansarea, la 27 iunie 2012, în sala de conferințe a Bibliotecii Județene „Dinicu Golescu” din Pitești a lucrării „*Eminescu și lumea politică românească în proverbe comentate*”, a colegului nostru **col. (r) prof. dr. George Ene**, apărută la editura argeșeană „Tiparg”.

La eveniment au participat peste 120 persoane, între care cunoscuți eminescologi, jurnaliști, oameni de cultură. Lucrarea a fost apreciată drept „un demers demn de toată atenția, o adevărată introducere la publicistica eminesciană ce poate fi de mare folos pentru orientarea cititorilor...”.

- Editura „Măiastra” din Târgu Jiu a publicat lucrarea colegului nostru **Dumitru Dănău** intitulată *De la „Piatra de hotar” din neolitic la „Piatra de hotar” a lui Constantin Brâncuși și după...*, care, în opinia autorului, se dorește a fi „un răspuns la provocatoarea intitulare de către Constantin Brâncuși a ultimei sale lucrări columnare „Piatra de hotar”. Volumul – lansat atât la Biblioteca Județeană „Christian Tell” cât și în cadrul Sucursalei Gorj a ACMRR-SRI, a fost primit elogios de public și critici, fiind apreciat ca fiind „o îmbinare perfectă a trecutului cu prezentul, al mitului cu istoria și al informației științifice cu muzele”.

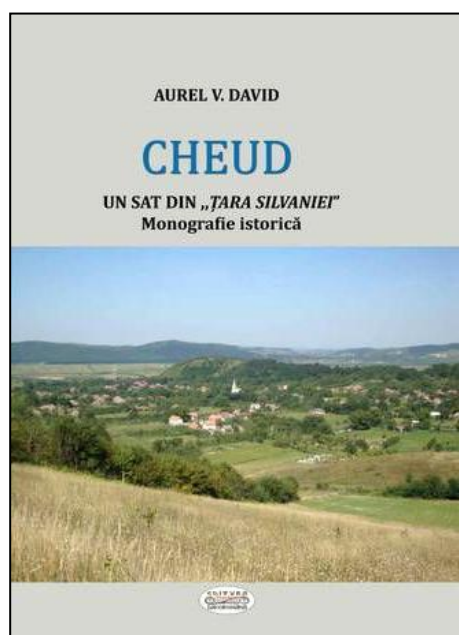

- Recent a apărut la editura „Paco” volumul memorialistic *Tataie Ștefan: Poveste Adevărată*, semnat de colegul nostru **col. (r) Ștefan Levențiu**.

Lucrarea impresionează prin sinceritatea autorului, care îi imprimă o notă aparte de autenticitate atât în evocarea vieții personale cât și a unor momente inedite din activitatea sa profesională. Suntem convinși că mai ales aceste pasaje vor suscita interesul cititorilor, având în vedere că autorul s-a aflat o bună perioadă de timp în imediata apropiere a soților Ceaușescu, pe care i-a și însoțit în mai multe vizite în străinătate. Momentele de tensiune alternează, în volum, cu pasaje ironice, dar și cu opinii nuanțate despre numeroase personaje controversate ale sfârșitului decadei '80.

- Ne face plăcere să semnalăm apariția unei interesante lucrări a colegului nostru **Aurel V. David**, care a reușit să aducă un frumos prinos locurilor sale natale, moșilor și strămoșilor săi, prin monografia istorică „*Cheud – Un sat din Țara Silvaniei*”.

Elaborarea monografiei a implicat, pentru autor, mult studiu, multă pasiune, căutarea adevărului științific și prezentarea lui cu multă acuratețe și credibilitate. Solidar cu destinul consătenilor săi, autorul este mândru, atât de eforturile lor pentru dobândirea libertății și demnității, cât și de realizările și împlinirile excepționale ale celor care au exprimat, prin gând și faptă, frumusețea și armonia naturii și omului din valea Someșului sălăjean. Lucrarea este scrisă în stil de letopisetz, după curgerea timpului, și nu după o structurare de tip „clasic” a altor monografii, pe probleme. Timpul și urcarea lui prin vremi sunt surprinse de autor, nu fărâmițat, ci prin învăluire și cuprindere pe linii paralele, așa cum viața însăși o face.

- La 6 august a.c. a avut loc la sediul central al Bibliotecii Metropolitane

București lansarea romanului „*Sub puterea destinului*”, apărut la Editura „Vicovia”, al colegului nostru scriitorul **Ion Lupu**, membru al Uniunii Scriitorilor din România, posesor al mai multor premii literare.

Moderatorul dezbaterii, scriitorul Emil Lungeanu a remarcat în termeni elogioși romanul, dar și „arta scriitorului de a transpune în pagină evenimente istorice cu largă rezonanță în conștiința națională”, iar scriitorul Gheorghe Istrate aprecia că „*Ion Lupu scrie romanele sale istorice cu vârful sabiei lui Ștefan cel Mare*”.

La dezbateri a participat președintele ACMRR-SRI, col. (r) Filip Teodorescu, care s-a alăturat aprecierilor elogioase formulate la adresa colegului nostru și a lucrărilor sale literare.

- Semnalăm apariția numărului 2/11/2012 al publicației sătmărene „*Eroii Neamului*”, revistă de cultură și educație patriotică al cărei redactor coordonator este colegul nostru **col. (r) Voicu Șichet**, președintele Sucursalei Satu Mare.

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE” – PREZENȚĂ ȘI ECOURI

Ca în fiecare număr, vă prezentăm în cele ce urmează unele dintre ecourile recepționate la redacție în legătură cu interesul cu care revista „*Vitralii – Lumini și umbre*” este primită în mediile instituționale preocupate de problematica securității naționale, în presa de specialitate și în rândul marelui public.

- Într-o corespondență transmisă ACMRR-SRI la 19 iulie, **Centrul de Perfecționare Bran** al Serviciului Român de Informații subliniază aprecierea sa în legătură cu proiectul publicistic al Asociației care *„reprezintă o sursă importantă și veridică de informare pentru personalul tânăr al instituției, care se dorește a fi format în spiritul valorilor culturii organizaționale specifice serviciilor de informații moderne”*.
- Numărul 11 al revistei a fost prezentat la 30 iulie de ziarul „**Tribuna**” din Sibiu, sub semnătura jurnalistului N. I. Dobra, care subliniază că acesta *„se citește cu interes, materialele publicate abordând teme și subiecte de actualitate. Un spațiu larg este rezervat capitolului intitulat «CNSAS - o instituție în afara vremii noastre»”*.
- Cotidianul „**Răsunetul**” (Bistrița-Năsăud) din 22 iulie semnalează apariția numărului 11 al revistei, subliniind că aceasta *„constituie de acum o necesitate în vederea promovării și asimilării unei culturi de securitate atât de necesare oamenilor, cu atât mai mult cu cât în devălmășia informațională cu care suntem asaltați, noțiunea de «securitate» devine tot mai confuză”*.
- Publicația independentă „**Crai Nou**” (Suceava) din 4 iulie prezintă pe scurt, sub titlul „Cu ce măsură dai...” numărul 11 al revistei, menționând că acesta este consacrat *„mai bine de jumătate, CNSAS, considerat o instituție în afara vremii noastre”*. Numărul 11 al revistei este semnalat și de „**Gazeta de Nord-Vest**” (Satu Mare), precum și de „**Informația de Alba**”.

- **Postul de televiziune „RTS” din Drobeta Turnu Severin** a inclus, în emisiunea „Revista Revistelor” din 18 iunie a.c., realizată de Victor Rusu, o amplă și elogioasă prezentare a numărului 10 al revistei, subliniind „sinceritatea mărturiilor” și calitatea publicistică deosebită.
- Mircea Radu Iacoban continuă, în „**Monitorul de Suceava**” din 28-29 aprilie, sub titlul „*Vitralii (2)*”, pertinenta sa analiză a publicației noastre, cu prezentarea numărului 10 al acesteia, subliniind că „*veteranii din Serviciile Române de Informații se străduiesc să combată confuzia (indusă) potrivit căreia patriotism = naționalism și încearcă, pe parcursul celor 146 de pagini ale «Vitraliilor», cât de cât s-o subrezească*”.
- Numărul 10 al revistei a fost prezentat și în publicațiile: „**Tribuna**” din **Sibiu** (N.I.Dobra: „*22 de ani de la evenimentele din Tg. Mureș*”, 26 aprilie 2012); „**Opinia**” din **Buzău** („*Despre Revoluția din 89 în revista Veteranilor SRI*”, 12 aprilie 2012)

***

În acest număr continuăm să prezentăm câteva din lucrările pictorului Bogdan Pietriș (1945-2006).

oooOOOooo